

Compte satèl·lit de la producció domèstica (CSPD) de les llars de Catalunya 2001

EQUIP INVESTIGADOR

Cristina Carrasco Bengoa (Universitat de Barcelona)

Mònica Serrano Gutiérrez (Universitat de Barcelona)

Octubre del 2006

BIBLIOTECA DE CATALUNYA – DADES CIP

Carrasco, Cristina

Compte satèl·lit de la producció domèstica (CSPD) de les Ilars de Catalunya 2001. (Estudis ; 1)

Bibliografia

ISBN 978-84-393-7461-9

I. Serrano, Mònica II. Institut Català de les Dones III. Títol

IV. Col·lecció:

1. Treball domèstic Catalunya 2. Economia domèstica Catalunya
Comptabilitat 3. Família Aspectes econòmics Catalunya
64(467.1)

© Generalitat de Catalunya
Institut Català de les Dones

Equip investigador: Cristina Carrasco Bengoa, Mònica Serrano Gutiérrez.

Universitat de Barcelona

Edita: Institut Català de les Dones

Edició: Barcelona, juny de 2007

Tiratge: 5.000 exemplars

Disseny: Estudi Vilageliu

Impressió: Gràfiques Orient

D. L.

SUMARI

Presentació	7
1. Introducció	9
1.1. Antecedents	11
1.2. Definicions i fronteres	12
1.3. Objectius	14
2. Elements constitutius i fonts d'informació del CSPD de Catalunya	18
2.1. Elements constitutius del CSPD de Catalunya	18
2.2. Fonts d'informació necessàries per a l'elaboració del CSPD de Catalunya	20
3. Aspectes metodològics	26
3.1. El concepte de producció domèstica: problemes de delimitació	26
3.2. El mesurament del temps dedicat a producció domèstica: avantatges i limitacions dels diaris d'ús del temps	34
3.3. La valoració del treball familiar domèstic: el problema dels salaris	36
3.4. La valoració de la producció domèstica: el mètode basat en l'input	41
3.5. El compte de producció i el compte d'explotació: extensió i variació de la comptabilitat nacional	54
4. Mesurament i valoració: temps, treball i producció domèstica	58
4.1. Temps dedicat a la producció domèstica	58
4.2. Valoració de la producció familiar domèstica segons el mètode del treball no remunerat	80
4.3. Valoració de la producció domèstica segons el mètode basat en l'input	87
5. Resultats i recomanacions	95
5.1. Resultats principals	96
5.2. Recomnacions finals	99
Bibliografia	100
Annex I	102
Annex II	105
Annex III	111

Presentació

Els canvis profunds protagonitzats per les dones al llarg del segle xx van anar acompanyats de diversos processos de reflexió mitjançant els quals les dones vam descobrir i definir el nostre lloc al món i el nostre paper a la història. Gràcies a aquest procés, hem arribat a la situació actual amb una veritat fonamental al nostre bagatge intel·lectual: les dones sabem que sabem.

Entre altres coses, les dones sabem que el pressupost secret de les societats modernes, el treball invisible i gratuït que realitzem, és la base del cicle de producció i consum mercantil, i que, en benefici de la col·lectivitat, és necessari que aquestes dades s'incorporin a l'organització, l'anàlisi i la planificació econòmica del nostre país.

Dimensionar les tasques domèstiques no remunerades per fer-les visibles com a part de la producció i atorgar-les el valor que tenen com a contribució al nivell de consum i de benestar de la població, és necessari per, entre d'altres, tenir un coneixement més clar, objectiu i precís de la realitat de cada país.

Els resultats d'aquesta comptabilitat posarien de manifest la importància d'aquestes tasques en relació amb la riquesa que es genera en un territori. És a dir, d'acord amb el producte interior brut, permetrien fer alhora anàlisis del funcionament dinàmic de l'economia domèstica i la seva interacció amb el sector públic i el del mercat, i, a més, propiciarien reflexions ben útils sobre les anàlisis del consum privat.

La valoració econòmica d'aquest treball no remunerat és bàsica per modificar la percepció social de la seva importància i assolir l'equitat en el seu repartiment. Amb la seva quantificació i la seva inclusió en les comptabilitats nacionals, aconseguirem que aquests treballs generin drets, i acabarem, de retruc, amb la idea falsa que les dones desenvolupem tasques i els homes treballen.

En el marc de les polítiques endegades per l'Institut Català de les Dones, és imprescindible no sols la participació de les dones en tots els àmbits, sinó la valoració d'aquesta participació amb igualtat de paràmetres i condicions.

La investigació sobre les tasques que no tenen una contrapartida monetària immediata va rebre un suport decisiu l'any 1995 en la Conferència Mundial de les Nacions Unides sobre la Dona celebrada a Beijing, en què es va aprovar la proposta d'ampliació dels sistemes de comptabilitat nacional amb un compte satèl·lit del treball no remunere-

rat. Tot i això, encara avui no s'han detectat canvis significatius en els sistemes comptables nacionals.

Amb aquesta publicació volem avançar cap a aquests canvis, perquè ens sembla indispensable mesurar la importància dels treballs que queden fora de l'intercanvi monetari, com ara les tasques domèstiques, les voluntàries o les de cura de les persones dependents, és a dir, feines que incideixen directament en la nostra qualitat de vida i que majoritàriament són portades a terme per dones.

Hem de prendre consciència que moltes polítiques públiques essencials –com ara la cura de persones malaltes i/o dependents– es basen en l'ús intensiu de mà d'obra femenina no remunerada. Però aquest fet no pot ser la base de les polítiques de futur, perquè aquest és un recurs que impedeix que les dones s'incorporin plenament al mercat laboral i no afavoreix una distribució equitativa de les tasques.

El repte, doncs, està plantejat i les respostes que hem de donar des de les institucions han de tendir a horitzons més exigents en els quals l'autoritat femenina impregni totes les actuacions destinades a una gestió sensata de la vida quotidiana en benefici de totes i tots. Amb el compte satèl·lit de la producció domèstica de les llars, pretenem oferir una eina útil que permeti adoptar decisions públiques i privades que tinguin en compte el repartiment de la càrrega global de treballs a la societat i a l'economia.

Marta Selva Masoliver

Presidenta de l'Institut Català de les Dones

1 Introducció

L'economia en general —i les estadístiques econòmiques en particular— recullen fonamentalment l'economia de mercat i exclouen una part important de la producció realitzada a les llars. Tanmateix, els béns i serveis produïts a la llar són bàsics per a la subsistència i el benestar de la població, i també per a la mateixa existència del mercat.

Ja fa alguns anys que diversos organismes internacionals —influïts pel moviment feminista— es plantegen la necessitat i l'interès de recuperar la producció realitzada a les llars, tant per la contribució significativa al benestar social i econòmic com per la relació estreta amb l'economia de mercat. D'aquesta manera, neixen els anomenats *comptes satèl·lit de la producció domèstica*, que expandeixen les fronteres tradicionals de la producció. Un compte d'aquest tipus recull fonamentalment el treball no remunerat realitzat a les llars relacionat amb les activitats que són producció en un sentit ampli del terme; aquest fet afavoreix la visibilitat de la producció no mercantil que no inclou les estadístiques oficials. Els comptes nacionals estesos —que inclouen tant la producció de mercat com la producció domèstica— ofereixen una perspectiva diferent de la que habitualment ofereix el sistema de comptes nacionals, tant de la realitat com del desenvolupament econòmic; aquesta nova aproximació metodològica és especialment important en estudis econòmics a llarg termini o en estudis comparatius de diferents economies.

A l'Estat espanyol s'han elaborat dos comptes satèl·lits de la producció domèstica oficials: l'Institut Basc d'Estadística el fa per al País Basc cada cinc anys des del 1993, i l'Institut Gallec d'Estadística l'ha fet recentment i per primera vegada de l'any 2003 al territori gallec. Amb l'excepció d'aquests dos casos, cap institut d'estadística no ha elaborat cap altre compte oficial d'aquestes característiques, ni de l'àmbit estatal ni de l'autonòmic. Alguns grups d'investigació de manera no oficial han valorat el treball familiar domèstic o han elaborat algun compte satèl·lit de la producció domèstica (aquest últim, de tot el territori espanyol), però aquests estudis no s'han basat en la informació de l'Enquesta de l'ús del temps 2002-2003 per la senzilla raó que es van fer abans de poder disposar de les dades d'aquesta enquesta.

L'objectiu d'aquest estudi és calcular el Compte satèl·lit de la producció domèstica de les llars de Catalunya. Previ a aquest estudi, les

mateixes autores han elaborat una proposta metodològica per al càlcul d'aquest compte.¹ Per aquest motiu, en aquest informe només es repeteixen explicacions o comentaris fets en l'estudi anterior quan es considera necessari per seguir l'argument del text, i en la resta de situacions es remet a aquest estudi.

Les fonts d'informació bàsica han estat l'Enquesta de l'ús del temps 2002-2003 i l'Enquesta de l'estructura salarial 2002, fetes per l'Institut Nacional d'Estadística; i la Taula input-output de Catalunya 2001 de l'Institut d'Estadística de Catalunya. Tenint en compte que l'ús del temps es modifica molt lentament i que la Taula input-output de Catalunya és de l'any 2001, s'ha decidit de deflectir els salaris i realitzar el Compte satèl·lit de la producció domèstica de les llars de Catalunya per a l'any 2001. Ara bé, volem destacar que elaborar un compte satèl·lit de la producció domèstica d'àmbit autonòmic ha comportat alguns problemes d'informació estadística que no es presenten en el càlcul d'un compte d'aquest tipus d'àmbit estatal. És important fer ressaltar aquest aspecte per reforçar la necessitat de més desenvolupament de les estadístiques regionals.

Aquest estudi s'estructura en cinc parts. Aquesta primera part és una introducció general que conté els antecedents dels comptes satèl·lit de la producció domèstica, les definicions d'alguns conceptes centrals per a l'estudi i els objectius concrets que es plantegen en la realització del compte satèl·lit de la producció domèstica de les llars de Catalunya. En la segona part —i per la lleugera flexibilitat de realització que permet un compte d'aquest tipus— s'especifiquen els elements constitutius pels quals s'ha optat i les fonts d'informació estadística utilitzades. La tercera part és un capítol metodològic. Aquest capítol és d'especial rellevància, ja que en l'elaboració d'un compte satèl·lit de la producció domèstica hi ha implicats una sèrie d'aspectes (conceptuals i de càlcul) per als quals no hi ha una normativa ni criteris clars amb relació al seu tractament analític o estadístic. Per aquest motiu és important explicitar la metodologia utilitzada. En la quarta part es desenvolupa tot el càlcul del compte dividit en tres grans apartats: mesuraments en temps, valoració monetària del treball familiar domèstic i valoració monetària de la producció domèstica. Finalment, l'última part comenta els principals resultats obtinguts i planteja algunes recomanacions futures.

---

¹ Vegeu: Carrasco i Serrano (2005).

1.1. Antecedents

Els primers antecedents d'un Compte Satèl·lit de la Producció Domèstica (CSPD) de les llars es remunten al llibre clàssic de Margaret Reid, *Economics of Household Production*, publicat el 1934, que plantejava la necessitat de considerar la producció realitzada a les llars com a part de l'economia. Posteriorment, amb la recuperació del treball familiar domèstic com a objecte d'estudi de diferents escoles d'economia, en les dècades dels anys seixanta i setanta es plantegen i debaten diferents raons per integrar la producció domèstica a les estadístiques econòmiques. Juntament amb això, es desenvolupa un ampli debat sobre com mesurar i valorar el treball no remunerat. Des de llavors hi ha hagut un interès creixent per l'estudi de les activitats considerades productives però que queden fora de les fronteres tradicionals definides per l'economia.

Simultàniament al desenvolupament d'aquests debats, des de diversos fòrums internacionals s'està pressionant per estendre l'àmbit dels comptes nacionals i permetre d'incloure-hi la producció realitzada a les llars. L'inici l'assenyala l'Informe de les Nacions Unides sobre la dècada de la dona (1985), i continua en la Cimera Mundial sobre el Desenvolupament Social de Copenhaguen (1995) i en la Quarta Conferència Mundial de les Nacions Unides sobre la Dona, a Beijing (1995). També l'Informe del programa de les Nacions Unides per al desenvolupament del 1995, dedicat al treball de les dones al món, posa en evidència la necessitat d'incorporar en els comptes econòmics el treball no remunerat.

Aquests precedents comporten que el Sistema de Comptes Nacionals de 1993 (SCN) i, posteriorment, el Sistema Europeu de Comptes nacionals i regionals de 1995 (SEC) (EUROSTAT, 1996) defineixin, incorporin i recomanin l'elaboració d'un CSPD de les llars com a part dels anomenats *comptes satèl·lit*.

Els intents d'elaboració de CSPD comporten que instituts d'estadística i centres d'investigació desenvolupin nombrosos estudis orientats a l'elaboració d'algun tipus de mesurament i valoració de la producció domèstica.² L'absència d'una normativa harmonitzada que permeti comparacions posteriors indueix l'Oficina d'Estadístiques de la Unió Europea (EUROSTAT) a promoure un projecte per desenvo-

² Diversos països han desenvolupat CSPD. En aquest estudi, quan es consideri convenient, es compararan resultats o metodologies. Com s'ha dit anteriorment, a l'Estat espanyol, fins ara, només han fet el CSPD l'Institut Basc d'Estadística (EUSTAT) i l'Institut Gallec d'Estadística (IGE).

lupar una metodologia d'elaboració del CSPD de les llars. El projecte s'encarrega a l'Institut d'Estadística de Finlàndia, es publica el 1999 amb el nom de *Proposal for a Satellite Account of Household Production* (Varjonen *et al.*, 1999), l'última versió del qual, versió del 2003, porta el títol de *Household Production and Consumption. Proposal for a Methodology of Household Satellite Accounts* (EUROSTAT, 2003). El càlcul del CSPD de Catalunya, per raons òbvies, es basarà fonamentalment en la proposta de l'EUROSTAT.³

1.2. Definicions i fronteres

Atès que el tema que es tracta en aquest estudi no està del tot definit ni delimitat, es creu convenient de dedicar un apartat a delimitar el significat d'alguns dels conceptes centrals, que moltes vegades poden crear confusió.

► **Llars.** Les llars són la unitat econòmica dels CSPD. Es defineixen com a “petits grups de persones que comparteixen un mateix allotjament i posen en comú una part o la totalitat de les seves rendes i el seu patrimoni, i que consumeixen col·lectivament determinats béns i serveis, principalment l'allotjament i l'alimentació”.⁴ Les persones que viuen soles també constitueixen una llar, ja que aquesta llar és una unitat econòmica independent. Per tant, el sector de les llars està format per totes les llars residents. En principi, s'hi haurien d'incloure les llars institucionals en les quals un grup de persones conviu conjuntament durant un període llarg de temps, com per exemple els hospitals, els asils, els convents, les presons, etc., però la inclusió d'aquesta tipologia de llar als CSPD pot portar alguns problemes.⁵ Per tant, i per aspectes pràctics, es proposa de no incloure les llars institucionals en els CSPD de les llars. D'altra banda, els CSPD de les llars inclouen la producció de no-mercat de les llars que resideixen o viuen al país, tant si es produeix a dins com a fora —per exemple, durant les estades turístiques.⁶

³ El CSPD fet per l'EUSTAT també utilitza la metodologia recomanada per l'EUROSTAT.

⁴ Vegeu l'apartat 2.75 del SEC.

⁵ Els problemes provenen, principalment, perquè generalment no es disposa de la informació relativa a les activitats productives de les llars institucionals. D'altra banda, la no-inclusió d'aquestes llars no crea grans desviacions, ja que el total de la producció domèstica no remunerada feta per aquestes institucions no és gaire significativa.

⁶ Tot i així, en algun estudi (Moltó i Uriel, 2002) es corregeixen les despeses de l'Enquesta contínua de pressupostos familiars amb la informació del compte satèl·lit de turisme.

► **Treball familiar domèstic.** És el treball no remunerat que els membres d'una llar dediquen a la producció de béns i serveis per al consum dels membres de la pròpia llar o d'una altra. Inclou les activitats tradicionalment conegudes com a treball domèstic (netejar, planxar, cosir, cuinar, etc.), activitats que es fan fora de l'espai físic de la llar (compres, gestions, etc.) i les activitats de cura directa. En la literatura especialitzada no hi ha un terme comú acceptat per expressar aquesta activitat. En conseqüència, en aquest estudi s'utilitzaran indistintament els conceptes *treball familiar domèstic*, *treball domèstic*, *treball no remunerat realitzat a les llars* o *treball de cura* per referir-nos sempre a la mateixa activitat.

► **Producció domèstica.** Es refereix als béns i serveis produïts pels membres de la llar per al seu propi consum.⁷ La producció domèstica es fa mitjançant la combinació de treball familiar domèstic i el consum de béns —tant durables com no durables— adquirits al mercat. Per tant, el treball familiar domèstic és un input més, entre d'altres, del procés de producció domèstica, que representa un valor afegit net generat amb aquest procés.

► **Compte satèl·lit de la producció domèstica.** Els comptes satèl·lit són comptes que el SEC recomana d'elaborar —de forma independent al marc central del SCN— en les situacions en les quals hi hagi necessitats específiques d'informació, com, per exemple, en les anàlisis del paper del turisme en l'economia nacional, dels costos i del finançament dels serveis sanitaris, de la interacció entre el medi ambient i l'economia o de la producció a les llars.⁸ Entre aquests comptes se'n distingeixen dos tipus clarament diferenciats: els comptes satèl·lit que només alteren les classificacions del marc central comptable per presentar la informació de manera més adequada, i els que modifiquen els conceptes bàsics del SCN i permeten l'ampliació dels comptes nacionals més enllà dels límits convencionals. El CSPD es troba entre aquests últims: estén els límits de la frontera de la producció amb l'objectiu d'incloure-hi part de la producció de les llars no considerada anteriorment. És a dir, un CSPD recull fonamentalment el treball no remunerat relacionat amb activitats que són producció en el sentit ampli del terme, però que no queden incloses en les estadístiques

⁷ Aquesta és la definició de Reid del 1934; actualment s'amplia a activitats de les mateixes característiques realitzades en una llar que no sigui la pròpia.

⁸ Vegeu els apartats 1.12-1.18 del SEC.

oficials, bàsicament perquè no són producció de mercat. D'aquesta manera, les llars deixen de ser només *consumidors* per convertir-se també en *productors*.

1.3. Objectius

L'elaboració d'un CSPD persegueix diversos objectius: uns, més relacionats amb la idea d'oferir estadístiques que mostrin millor la realitat i considerin els diferents tipus de produccions que tenen lloc a la societat, i altres més eticopolítics, relacionats amb fer visible un treball fet tradicionalment per les dones i que ha quedat exclòs de l'economia i dels comptes nacionals. Respecte d'aquest aspecte últim cal destacar les limitacions d'un CSPD, assenyalades per diverses autores. Un CSPD només inclou els aspectes del treball fet a les llars que podria tenir substituït de mercat o ser ofert pel sector públic; però no pot tenir en compte els aspectes personals, emocionals o de construcció d'identitat del treball familiar domèstic. Aquests últims aspectes tenen un context social i emocional diferent del treball remunerat, satisfan necessitats personals i socials que el mercat és incapaç de satisfer i, per això, no es poden recollir en un compte satèl·lit. En conseqüència, un CSPD té alguns límits que li impedeixen per si sol de fer una avaluació social i política detallada del treball desenvolupat a les llars pels membres de la família (Folbre, 1995; Himmelweit, 1995; Schafer, 1995).

Els objectius que es consideren en el CSPD de Catalunya són els següents:

a) En primer lloc, es tracta d'expandir les fronteres dels comptes nacionals per incloure-hi la producció domèstica no mercantil, per reconèixer que les llars no solament són consumidores sinó també productores.⁹ La idea de producció que s'empra habitualment des de l'estadística econòmica restringeix la producció no remunerada de les llars a algunes activitats molt poc habituals a països industrialitzats, com són la construcció d'habitatges per compte propi o la producció, i l'emmagatzematge i la transformació de productes agrícoles. En canvi, no considera la gran part dels béns o serveis produïts habitualment a les llars: la neteja, la decoració i el manteniment de l'habitatge; la reparació dels béns durables de la llar; la preparació i el servei de menjar; la cura, la formació i

⁹ Les principals crítiques a les estretes fronteres del SEC es poden veure a Carrasco i Serrano (2005).

l'educació dels nens i nenes, i la cura de persones malaltes, impedides o grans, i el transport dels membres de la llar o dels seus béns.¹⁰

Es tracta, per tant, de modificar els conceptes bàsics del SCN ampliant la idea de producció, fet que permet d'aquesta manera una visió més real del funcionament econòmic i social, i un valor més aproximat del producte total, del consum o de les taxes de creixement del Producte Interior Brut (PIB).¹¹ Respecte del PIB, el problema es troba quan en desplaçar recursos d'un sector no comptabilitzat a un de comptabilitzat, les taxes reals del creixement de la producció es poden distorsionar. Per exemple, en incorporar-se les dones al mercat laboral, podria augmentar efectivament la producció de mercat, però simultàniament podria estar disminuint la producció domèstica.

b) Un segon objectiu relacionat amb l'anterior és permetre l'anàlisi de la interacció entre el sector mercantil i el sector no mercantil de l'economia, i posar en relació la magnitud dels diferents sectors i la *renda*¹² que es genera en cadascun. És important tenir en compte —en particular en els estudis sobre creixement econòmic— la utilització de l'economia mercantil de recursos proporcionats per l'economia no mercantil. L'anàlisi de les interaccions entre ambdós sectors permet també la utilització més eficient dels recursos. Aquest tipus d'anàlisi té especial importància en estudis dinàmics, particularment en els que integren demografia i economia.

c) Un tercer objectiu és fer visible un treball que tradicionalment han fet les dones i que s'ha mantingut ocult, sense rellevància social i sense valoració econòmica. Es tracta de comptabilitzar la contribució de les dones a l'economia mitjançant el seu significatiu rol en el treball que es fa al marge del mercat. En definitiva, es vol oferir informació sobre un treball no remunerat que s'ha mantingut invisible en la dimensió social i econòmica, i de fer justícia sobre el treball que fan les dones. En qualsevol cas, com s'ha advertit prèviament, hi ha aspectes de les activitats no remunerades que es desenvolupen a la llar —els que tenen relació amb les emocions i els afectes— que no poden assumir ni el mercat ni el sector públic.

d) Un quart objectiu té relació amb l'anàlisi del treball familiar domèstic en temps de treball. Utilitzar per a l'estudi del treball no remunerat

¹⁰ Vegeu els apartats 3.07-3.09 del SEC.

¹¹ Vegeu els apartats 1.13 i 1.22a del SEC.

¹² En aquest cas el concepte de renda fa referència tant a la renda monetària com als recursos generats pel treball no remunerat.

unitats físiques té dos tipus d'avantatges. D'una banda, permet comparar més fàcilment diferents països evitant els biaixos i les distorsions que implica valorar monetàriament un treball que no passa pel mercat; i facilita també fer comparacions entre els treballs dels sectors monetaris i no monetaris de l'economia: transferències entre ells, canvis de comportament de les persones en relació amb els treballs, etc. D'altra banda, l'anàlisi en temps de treball, més que la valoració, permet aproximar-se a les diferències i desigualtats per gènere des de diferents variables significatives. L'anàlisi efectuada només en termes de valor és més abstracta i comporta que es dilueixi un tipus d'informació rellevant que permet donar compte de les diferents participacions de dones i homes en els diferents treballs.

e) Un cinquè objectiu és elaborar indicadors, tant en unitats físiques de temps com en valoració monetària, que donin compte d'alguns aspectes esmentats abans: relació entre producció mercantil i no mercantil, diferències i desigualtats entre dones i homes, etc.; indicadors que resumeixen —en els trets més fonamentals— la realització dels diferents treballs a la societat i que permeten futures anàlisis comparatives tant transversals com longitudinals.

f) El sisè objectiu fa referència a la necessitat de disposar d'una visió integrada del funcionament econòmic que tinguin en compte els diferents treballs necessaris per a la reproducció social, per poder implantar polítiques públiques més adequades. Per elaborar polítiques socials, d'ocupació o d'altres és important disposar d'informació sobre els temps de treball en ambdós costats de l'economia, sobre qui els assumeix preferentment, sobre quines són les demandes de cura de les llars, etc.; problemàtiques actualment de primer ordre.

g) Finalment, un últim objectiu molt específic i concret d'aquest estudi és plantejar i discutir alguns aspectes metodològics que normalment no es fan explícits, la qual cosa dificulta comparacions posteriors. En l'elaboració d'un CSPD hi ha una sèrie d'aspectes conceptuals o relacionats amb el càlcul sobre els quals cal prendre decisions, ja que no hi ha una única alternativa clarament definida. Potser el més rellevant sigui el salari que s'ha de considerar. Sobre aquest aspecte, els diferents CSPD solen explicar el mètode que cal utilitzar. Tanmateix, hi ha una altra sèrie d'aspectes sobre els quals cal establir algun criteri i que habitualment no es fa explícit; com la distribució del temps d'una determinada activitat que correspon a més d'una funció o el percentatge de

capital fix assignat a cada funció. La falta d'aquest tipus d'informació pot portar a fer comparacions entre CSPD les funcions dels quals compreguin assignacions de temps, béns o capital determinades a partir de criteris diferents.

Per aquest motiu es dedica un capítol específic a discutir aspectes metodològics. A més, al llarg de l'estudi es fan explícits els temes controvertits i els criteris assumits en cada cas.

2 Elements constitutius i fonts d'informació del CSPD de Catalunya

Les diferents experiències d'elaboració de CSPD de les llars realitzades per diversos països, juntament amb els debats entorn del possible contingut d'un compte d'aquest tipus, han permès avançar en un terreny d'anàlisi relativament nou i obrir perspectives per a noves vies d'investigació. El camp que hauria de cobrir un CSPD de les llars, doncs, no està delimitat, i dependrà fonamentalment dels objectius que es plantegin en cada cas. Per aquest motiu, aquest segon capítol es dedica a explicitar, primer, els elements que constituïran el CSPD de Catalunya i, després, les fonts d'informació necessàries per calcular-lo.

2.1. Elements constitutius del cspd de catalunya

De les diferents possibilitats per les quals es pot optar —i que han estat dutes a terme a diferents països—, el CSPD de Catalunya que aquí es calcula està constituït per tres components; el primer de mesurament físic i els altres dos de valoració monetària:

- ▶ Mesurament físic
  - Anàlisi del temps dedicat a la producció domèstica.
- ▶ Mesurament monetari
  - Valoració només del treball familiar domèstic mitjançant el mètode del treball no remunerat o mètode net.
  - Valoració de la producció domèstica mitjançant el mètode basat en l'input, i elaboració d'un compte de producció i un compte d'explotació de les llars no- SEC.

El mesurament físic més utilitzat —i també en aquest compte— és el que es fa en temps de treball; a diferència de la valoració monetària té l'avantatge de no estar sotmès a transaccions de mercat. A més, té l'avantatge que actualment hi ha una guia harmonitzada a la Unió Europea per a les enquestes d'ús del temps, la qual cosa facilita les comparacions. El primer mètode de valoració monetària que s'inclou consisteix a valorar el treball familiar domèstic imputant-hi alguna taxa salarial; és un mètode simple i requereix poca informació per

realitzar-lo. En el segon mètode de valoració, les llars són considerades com una unitat de producció en la qual els béns i serveis es produeixen combinant treball, consum intermedi i béns de capital domèstic. Per tant, a més de valorar el treball fet a la llar, cal valorar el consum intermedi i el consum de capital fix utilitzat en la producció domèstica.

Els tres components assenyalats presenten unes característiques determinades, que són les que comporten que se'ls inclogui en el CSPD de Catalunya.¹³ Algunes d'aquestes característiques són importants de destacar. Primer, quant al mesurament físic, tal com s'ha plantejat a l'apartat d'objectius, és important perquè el temps de treball, més que la valoració, permet aproximar-se a les diferències i desigualtats per gènere des de diferents variables significatives. L'anàlisi realitzada només en termes de valor és més abstracta i distorsiona un tipus d'informació rellevant per a aquest objectiu. A més, l'anàlisi en temps de treball tindrà més importància en la mesura que es desenvolupin Taules input-output en temps de treball que integrin els diferents sectors de l'economia.¹⁴ Finalment, cal recordar que el temps és la unitat de mesura bàsica que la producció de mercat i la producció domèstica tenen en comú.

En segon lloc, el mètode del treball no remunerat permet comparar en valor la magnitud dels diferents treballs i observar les diferències que es poden presentar en utilitzar per a la valoració els diferents salaris. En conseqüència, possibilita l'elaboració d'indicadors de treball en termes de valor. A més, en ser el primer mètode que es va començar a utilitzar, hi ha més informació a diferents països i per a diferents anys, la qual cosa facilita la comparació temporal i internacional.

Finalment, el mètode basat en l'input amplia la informació del mètode anterior i és el que respon millor a l'objectiu d'*ampliar les fronteres dels comptes nacionals*. Recull el valor de tots els inputs que participen en la producció domèstica, i permet d'aquesta manera una millor integració de la producció domèstica en el SCN. També és a partir d'aquest mètode de valoració que es poden fer comparacions entre la producció mercantil i la domèstica, i elaborar indicadors de producció que permetin observar les possibles variacions —o transferències de l'una a l'altra— en el temps. Cal destacar que aquestes comparacions són possibles perquè la valoració de la producció

¹³ Carrasco i Serrano (2005) discuteixen els avantatges i problemes dels diferents components que poden constituir un CSPD.

¹⁴ Stahmer (2000) expressa les relacions econòmiques en temps, quantitats i valor monetari.

domèstica es realitza *com si* es tractés de producció mercantil i, per tant, en les condicions més similars a la producció que es fa amb relacions mercantils.

A més, els components que s'inclouen en el CSPD de Catalunya responen específicament als objectius plantejats a l'apartat 1.3. Els tres tipus d'anàlisi tenen relació directa amb el primer objectiu, que és el fonamental en un CSPD: expandir les fronteres dels comptes nacionals i modificar la idea de treball i producció per incloure-hi la producció domèstica, cosa que permet una visió més real del funcionament econòmic i social. També els últims tres objectius estan relacionats amb els tres components; l'un, pel que fa a l'elaboració d'indicadors físics i de valoració monetària, un altre relacionat amb la implantació de polítiques públiques més adequades, i l'últim, amb la discussió d'aspectes metodològics que requereixen encara més estudi. Les anàlisis en temps de treball responen als objectius tercer i, fonamentalment, quart, que pretenen fer visible el treball familiar domèstic i les diferències i desigualtats entre dones i homes des de diferents variables significatives. Finalment, el segon objectiu està plantejat més en termes temporals comparatius: elaborar de forma periòdica CSPD a Catalunya per poder analitzar els possibles canvis que es puguin presentar en la interrelació entre el sector mercantil i el sector no mercantil de l'economia.

2.2. Fonts d'informació necessàries per a l'elaboració del CSPD de Catalunya

El CSPD de les llars de Catalunya s'ha realitzat per a l'any 2001. L'elecció d'aquest període de referència prové del fet que una de les dues fonts principals del CSPD, la Taula input-output de Catalunya, s'ha elaborat per a aquest any. L'estructura d'ús del temps es modifica lentament, per aquest motiu no afecta que part de l'enquesta d'ús del temps s'hagi fet entre els anys 2002 i 2003.

A continuació, es descriuen breument les característiques principals i els aspectes més importants de les fonts estadístiques utilitzades en l'elaboració del CSPD de Catalunya.

2.2.1. Fonts d'informació necessàries per a l'anàlisi del temps de treball familiar domèstic

Per a l'anàlisi del temps de treball familiar domèstic s'utilitzen, en general, les anomenades *enquestes d'ús del temps*. Per al CSPD de Catalunya s'ha utilitzat l'Enquesta d'Ús del Temps 2002-2003 (EUT). Aquesta

enquesta és la primera d'aquest tipus realitzada en l'àmbit de l'Estat espanyol. Ha estat desenvolupada per l'Institut Nacional d'Estadística (INE) en col·laboració amb l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT),¹⁵ entre el setembre del 2002 i l'octubre del 2003, seguint les directrius publicades el 2000 per l'EUROSTAT per al projecte d'enquestes harmonitzades europees sobre l'ús del temps.¹⁶ L'estandardització de les enquestes i dels resultats realitzada per l'EUROSTAT ha permès de poder disposar d'estudis comparatius entre els diferents països europeus.¹⁷ En l'enquesta feta a l'Estat espanyol, algunes comunitats autònomes — entre aquestes, Catalunya— han signat convenis particulars per incrementar la mostra als seus respectius territoris i poder fer anàlisis més desagregades. La mostra de tot l'Estat és de 23.880 llars, de les quals 3.792 corresponen a Catalunya. La informació que ofereix l'enquesta sobre l'ús del temps de les persones es presenta codificada en 10 apartats bàsics, que segueixen les recomanacions de l'EUROSTAT, d'altres organismes internacionals i d'investigadors d'aquest aspecte. Aquests 10 apartats estan, a la vegada, subdividits, i s'arriba a una subdivisió majoritàriament de tres dígits i, en algun cas, de quatre dígits.¹⁸

Els instruments de recollida de la informació utilitzats per l'EUT són:¹⁹

- a) Qüestionari de la llar.
- b) Qüestionari individual, fet a totes les persones de la llar de 10 anys o més.
- c) Diari d'activitats, fet a totes les persones de la llar de 10 anys o més.
- d) Horari de treball setmanal, fet a les persones ocupades (en el mercat) de la llar.

Per al càlcul de la producció domèstica, el diari d'activitats és l'instrument fonamental; però, a més, l'enquesta permet analitzar el temps

¹⁵ La col·laboració de l'IDESCAT s'ha traduït en una ampliació de la mostra i dels resultats.

¹⁶ No s'ha decidit si aquesta enquesta es farà en un futur de forma periòdica. La no-continuitat impediria qualsevol estudi comparatiu temporal.

¹⁷ El 2004, l'EUROSTAT va publicar un primer estudi comparatiu que incloïa 10 països: Bèlgica, Alemanya, Estònia, França, Hongria, Eslovènia, Finlàndia, Suècia, el Regne Unit i Noruega (European Communities, 2004). Més recentment, el 2006, l'EUROSTAT ha ampliat el nombre de països de què disposava de dades harmonitzades a 15, incloent-hi Espanya, Itàlia, Letònia, Lituània i Polònia (Aliaga, 2006).

¹⁸ La llista d'activitats de l'EUT considerades producció domèstica s'inclou a l'annex I.

¹⁹ La metodologia de l'EUT es pot consultar a: <http://www.ine.es/daco/daco42/empleo/empleotiempo03_metynac.pdf>.

dedicat a diferents activitats en relació amb algunes variables significatives en utilitzar el diari en conjunt amb la resta dels qüestionaris. Per recollir la informació del diari, es demana a les persones entrevistades que anotin durant un dia complet (24 hores amb intervals de 10 minuts) el que fan en cada moment, que distingeixin entre activitat principal i activitat secundària i que assenyalin (de forma voluntària) quines persones hi són presents. D'aquesta manera, s'obté una informació bastant exhaustiva del temps que dedica la població a les diferents activitats a les diferents franges horàries.²⁰ El temps és representatiu, ja que l'enquesta té en compte períodes de vacances, laborals, caps de setmana, etc.

El problema de les activitats que es fan simultàniament obliga a prendre decisions sobre quin temps s'ha de considerar per a cada activitat per evitar-ne la doble comptabilitat. Des de l'EUROSTAT s'ha recomanat que en els comptes satèl·lit només es consideri el temps dedicat a les activitats principals, a causa tant de l'escassa incidència de les activitats secundàries en la producció domèstica com de la possibilitat que la informació que es manifesta sobre aquestes activitats generalment sigui poc fiable (Varjonen, 1998).²¹

La informació que ofereix una enquesta d'ús del temps es pot analitzar com a *temps mitjà social* o com a *temps mitjà per participant*. En el primer cas, es tracta d'una mitjana de tota la població, i en el segon d'una mitjana només de les persones que estan fent l'activitat. Segons els objectius de l'estudi pot ser interessant treballar amb un concepte o un altre. En el CSPD —en estar fent una anàlisi macroeconòmica de treball i producció— tota la informació es treballa com a temps mitjà social. Finalment, per obtenir el temps total dedicat al treball familiar domèstic, s'utilitza —a més del temps mitjà social diari de treball familiar domèstic realitzat— la informació sobre la població de Catalunya que ofereix el Cens del 2001.

2.2.2. Fonts d'informació necessàries per a la valoració del treball familiar domèstic

Per valorar el treball familiar domèstic s'utilitza l'Enquesta d'Estructura Salarial 2002 (EES). Aquesta enquesta està elaborada en el marc de la Unió Europea amb criteris comuns de metodologia i continguts, a fi

²⁰ A l'apartat 3, dedicat a aspectes metodològics, s'assenyalen algunes limitacions del diari d'activitats com a instrument de recollida del temps dedicat a treball familiar domèstic.

²¹ Els CSPD fets en diferents països han utilitzat majoritàriament només les activitats principals (Varjonen i Aalto, 2006).

d'obtenir resultats comparables. La va fer l'INE de tot l'Estat espanyol l'any 2002 i es preveu que es faci periòdicament cada quatre anys. És una enquesta individual feta en centres de 10 treballadors o més que hagin estat d'alta a la Seguretat Social l'octubre del 2002. Utilitza la Classificació Nacional d'Ocupacions del 1994 (CNO-94), que és una adaptació de la comunitària ISCO-88 COM (versió de la UE de la International Standard Classification of Occupations). El nivell de desagregació que ofereix l'enquesta és de tres dígits.

2.2.3. Fonts d'informació necessàries per a la valoració de la producció domèstica

Valorar la producció domèstica segons el mètode de l'input implica estimar —a més dels valors monetaris del treball familiar domèstic— els valors monetaris del consum intermedi i del consum de capital fix.

Per calcular el consum intermedi de la producció domèstica cal treballar amb la informació que ofereixen l'EUT, l'Enquesta Contínua de Pressupostos Familiars del 2001 (ECPF) i la Taula Input-Output de Catalunya del 2001 (TIOC). Per calcular el consum del capital fix cal la informació de la ja esmentada EUT, de l'ECPF des de l'any 1986 fins a l'any 2001, de l'Enquesta Bàsica de Pressupostos Familiars 1990-1991 (EBPF), els Índexs de Preus de Consum (IPC) dels béns de consum durables considerats a Catalunya durant el període 1986-2001 i, finalment, informació sobre la seva vida útil.

L'INE fa l'ECPF amb l'objectiu de conèixer el volum de la despesa en consum que les famílies espanyoles realitzen trimestralment i anualment.²² A més de la despesa en consum, l'ECPF recull informació sobre els ingressos regulars de les llars i altres variables socioeconòmiques i de condicions de vida de les llars, que permeten, a més d'analitzar l'estructura del consum i l'evolució temporal, d'analitzar el consum de les llars en relació amb diverses característiques sociodemogràfiques de la població.

Tanmateix, encara que l'ECPF es fa de forma continuada des del 1985, ha estat objecte d'una reforma metodològica profunda a partir del tercer trimestre del 1997. Aquesta reforma comporta que en l'actualitat coexisteixin dues bases de la mateixa enquesta amb metodologies diferents, l'ECPF base 1985 i l'ECPF base 1997. Els canvis realitzats i les diferències entre ambdues bases comporten algunes limitacions a

²² Les estimacions anuals s'obtenen com a suma de les estimacions trimestrals.

l'hora d'obtenir sèries contínues i llargues de la despesa en consum de les llars i de treballar-hi.²³

Els canvis principals han anat dirigits a adaptar l'ECPF a les exigències de l'harmonització internacional i a les noves necessitats dels usuaris. Alguns tenen efectes o repercussions en la valoració de la producció domèstica. D'una banda, l'increment de la mida de la mostra de l'ECPF base 1997 a unes 8.000 llars (de les 3.200 de la mostra anterior) permet obtenir estimacions de la despesa de consum en l'àmbit de la comunitat autònoma. Anteriorment, la baixa representativitat de la mostra de l'ECPF base 1985 impedia obtenir informació estadística significativa per a Catalunya. Alhora, s'ha introduït una nova classificació de béns i serveis a partir de la qual es codifiquen les diferents despeses de les llars. Aquest canvi de classificació s'ha dut a terme a fi d'adequar l'ECPF a les necessitats de la comptabilitat nacional, i per facilitar la comparació internacional, especialment en l'àmbit comunitari segons els requeriments de l'EUROSTAT. Tanmateix, aquest fet obliga a enllaçar la classificació PROCOME de l'ECPF base 1985 amb la classificació COICOP/HBS,²⁴ que s'utilitza actualment en l'ECPF base 1997 quan es vol treballar amb sèries llargues de despesa de les llars. Finalment, l'adaptació metodològica ha comportat també alguns canvis importants en els criteris de registrar determinades partides de despesa i en els períodes de referència de la informació. El criteri principal utilitzat per valorar les despeses en la nova ECPF base 1997 és el d'adquisició, és a dir, que es valora la despesa en el moment que la llar disposa del bé o servei adquirit, independentment que s'hagi pagat o no al comptat.²⁵

L'IPC és una mesura estadística de l'evolució dels preus dels béns i serveis que consumeix la població resident en habitatges familiars a l'Estat espanyol. El conjunt de béns i serveis, que conformen el cistell de consum, s'obté bàsicament del consum de les famílies, i la impor-

---

²³ Fins a la nova base del 1997 hi havia dues enquestes, l'ECPF trimestral i l'EBPF que es va fer cada 10 anys el 1980-1981 i 1990-1991. L'ECPF, fins al 1997 tenia com a objectiu recollir principalment la informació sobre la despesa de consum; l'EBPF ofereix, a més, informació estructural important sobre les llars (ingressos, estructura, membres...). A partir del 1997, l'ECPF uneix ambdós objectius en una sola enquesta.

²⁴ COICOP és l'acrònim anglès de Classification of Individual Consumption by Purpose. Aquesta classificació divideix els béns en 12 grans grups i arriba a donar informació detallada de fins a cinc dígits. La correspondència entre les classificacions COICOP i PROCOME es pot consultar a <http://www.ine.es/daco/daco43/metodo_ecpf_trimestral.doc>.

²⁵ La metodologia de l'ECPF base 1997 es pot consultar a <<http://www.ine.es/daco/daco43/notecpf8597.htm>>.

tància de cadascun en el càlcul de l'IPC està determinada per aquest consum. Per al càlcul del consum de capital fix de les llars de Catalunya l'any 2001, cal disposar de la informació de l'IPC de Catalunya des del 1986 fins al 2001. Durant aquest període de temps hi ha hagut tres bases diferents: el 1983, el 1992 i el 2001. La implantació d'una nova base de l'IPC sempre comporta una ruptura en la continuïtat de les sèries de l'IPC, que s'ha de resoldre mitjançant l'aplicació de coeficients d'enllaç legal per a les diferents desagregacions funcionals i geogràfiques que uneixin les sèries publicades.

Respecte a la vida útil dels béns de capital considerats, es pot obtenir informació de diverses fonts —per exemple, productors de béns o empreses de reparació d'equipaments domèstics. En el quadre 3.5 de l'apartat 3.4 es presenta la vida útil mitjana de cadascun d'aquests béns que s'ha utilitzat en el càlcul del consum de capital fix del CSPD de Catalunya. Aquesta informació ha estat elaborada a partir dels CSPD elaborats per Varjonen (1998), National Statistics (2002) i Moltó i Uriel (2002).

3 Aspectes metodològics

Aquest apartat dedicat a la discussió dels aspectes metodològics té una rellevància especial. El càlcul d'un CSPD implica prendre decisions sobre una sèrie d'aspectes sobre els quals no hi ha normativa clara i, per tant, es poden triar diferents opcions, o senzillament no hi ha normes definides i cal establir algun criteri. En general, els CSPD fets no expliciten els criteris utilitzats, la qual cosa dificulta enormement comparacions posteriors i impedeix el debat sobre aspectes que requereixen més discussió. Aquestes raons són les que justifiquen i expliquen la importància d'aquest apartat.

En primer lloc, es comenten les activitats que es consideren producció domèstica, la forma de classificació de diferents funcions domèstiques i els problemes d'assignació de temps quan una activitat es pot incloure en més d'una funció. En segon lloc, s'expliciten els avantatges i les limitacions que presenta un diari d'ús del temps com a instrument de recollida d'informació sobre l'ús del temps. El tercer apartat tracta de tots els aspectes sobre els quals cal prendre decisions en imputar un salari a un treball que no passa pel mercat. En l'apartat següent, es discuteixen diferents qüestions relacionades amb la valoració de la producció domèstica. Fonamentalment, es comenten els problemes que estan relacionats amb la determinació del consum de béns intermedis i de capital a partir de la despesa final realitzada per les llars, recollida en la comptabilitat nacional. Finalment, en l'últim apartat es presenten els comptes de producció i d'explotació de les llars no-SEC.

3.1. El concepte de producció domèstica: problemes de delimitació

Per valorar la producció domèstica cal, prèviament, establir un criteri clar sobre *què es considerarà producció domèstica*. En aquest sentit, totes les investigadores i els investigadors que debaten, estudien i calculen la producció domèstica estan d'acord a utilitzar el tradicional *criteri de la tercera persona* definit per Margaret Reid el 1934. D'acord amb aquest criteri, la producció domèstica inclou únicament "les activitats no remunerades exercides pels, i per als, membres de la família, acti-

vitats que poden ser reemplaçades per productes mercantils o serveis remunerats quan circumstàncies com els ingressos, la situació del mercat i les preferències permetin delegar serveis a una persona aliena a la família".²⁶ És a dir, una activitat es considerarà productiva si pot ser delegada, si té la possibilitat de ser intercanviable. En conseqüència, el criteri definit per Reid és un criteri mercantil.²⁷

Seguint aquest criteri, les activitats no remunerades que es consideren productives de l'EUT i que s'utilitzen posteriorment per al càlcul del CSPD de Catalunya figuren en el quadre 3.1 amb els codis corresponents.

Quadre 3.1.
Activitats de l'EUT considerades de producció domèstica

CODI	ACTIVITAT
3	Llar i família amb l'excepció dels apartats 351 "Construcció i renovació de l'habitatge" i 363 "Serveis personals"
42	Ajudes informals a altres llars
931	Trajectes a causa de la cura de la llar
936	Trajectes a causa de les compres i dels serveis
938	Trajectes a causa de la cura de nens i nenes
939	Trajectes a causa de la cura d'adults membres de la llar
942	Trajectes a causa d'ajudes informals a altres llars

Font: Elaboració pròpia a partir de l'EUT 2002-2003

La categoria 3 "Llar i família" inclou la major part de les activitats que formen part de la producció domèstica (activitats de neteja, cuina, cura de la roba, compres i serveis, cura de persones, etc.). Se n'exclou la categoria 351, perquè queda inclosa en la comptabilitat nacional;²⁸ i se n'exclou la categoria 363, perquè fa referència a serveis personals de la persona entrevistada, els quals no compleixen el criteri de la tercera persona. S'hi inclou la categoria 42 perquè comprèn aproximadament les mateixes activitats que la categoria 3, però realitzades en una llar diferent de la pròpia, per tant, són part de la producció domèstica. No s'hi inclou

²⁶ Reid (1934), p. 11.

²⁷ Malgrat que és un criteri simple i operatiu, algunes activitats tenen problemes de classificació. Sobre aquest aspecte es pot consultar a Carrasco i Serrano (2005) i l'EUROSTAT (2003).

²⁸ A l'EUT s'especifica que a la categoria 351 s'inclouen "només les activitats de producció mesurades en la comptabilitat nacional" (vegeu: < www.ine.es/daco/daco42/empleo/empleotiempo03_metynac.pdf>).

cap altre tipus d'activitats de l'apartat 4 que fan referència a activitats de voluntariat en organitzacions, ja que es considera que, malgrat que és treball no remunerat i probablement necessari per al desenvolupament i la cohesió social, no comparteix ni l'objectiu ni les condicions de realització amb la producció domèstica. Les categories 931, 936, 938 i 939 s'hi inclouen ja que —com el seu nom indica— es refereixen a trajectes necessaris per fer les activitats considerades productives; de la mateixa manera que les activitats de la categoria 942.²⁹ Finalment, caldria excloure algunes de les activitats de les categories 340 i 342, corresponents a la jardineria, la cura d'animals i la construcció i reparacions, que s'inclouen en el marc central del sistema de comptes. Tanmateix, l'experiència mostra que les persones difícilment distingeixen entre conrear plantes comestibles i plantes ornamentals, o entre tenir cura d'animals domèstics o mascotes, amb la qual cosa difícilment es pot separar el temps de dedicació a una o una altra activitat. Amb relació a les reparacions, se solen incloure en aquesta categoria les que efectivament no inclou la comptabilitat nacional. En conseqüència, les activitats de les categories 340 i 342 es consideraran totes com a producció domèstica.

Les funcions domèstiques

Com s'expressava a l'informe de Carrasco i Serrano (2005), la informació de l'EUT, depenent de l'objectiu plantejat, es pot utilitzar amb la classificació que ofereix directament l'enquesta o mitjançant un altre tipus de classificació.

La desagregació en activitats directament de l'enquesta és útil i adequada per a l'anàlisi de les diferències i desigualtats entre dones i homes amb relació al treball i per al càlcul del valor total del treball familiar domèstic. Tanmateix, un dels objectius del CSPD és mostrar les interrelacions entre la producció de mercat i la producció domèstica; i per aquest motiu s'acostuma també a agrupar les diferents activitats que formen part de la producció domèstica en alguns outputs o funcions principals. No hi ha un acord general sobre quines funcions cal utilitzar;³⁰ tot i això sí que hi ha acord sobre quatre de les funcions que es defineixen com a funcions principals i que agrupen les activitats bàsiques considerades producció domèstica:

²⁹ De forma anàloga a com ho considera la comptabilitat nacional, aquestes activitats serien activitats auxiliars associades a les activitats principals de cadascuna de les funcions de la producció domèstica.

³⁰ EUROSTAT (2003).

- ▶ Proporcionar habitatge: comprar o llogar un habitatge, moblar-lo, equipar-lo, mantenir-lo en condicions, etc.
- ▶ Proporcionar nutrició: organitzar el menjar, comprar els ingredients, preparar el menjar, servir-lo, rentar els plats, etc.
- ▶ Proporcionar vestit: comprar roba, confeccionar-la, rentar-la, planxar-la, ordenar-la, etc.
- ▶ Proporcionar cura: atendre nens i nenes, persones ancianes, persones malaltes o altres membres de la família; també en aquesta funció s'inclou la cura de plantes i d'animals domèstics.

A més d'aquestes quatre funcions, alguns CSPD n'inclouen dues més: Proporcionar transport, i Treball voluntari i ajuda informal. En la primera s'agrupen tots els diferents tipus de transport que estan relacionats amb la producció domèstica, i en la segona, s'inclou tant la col·laboració amb institucions sense ànim de lucre com el treball no remunerat fet en llars diferents de la pròpia. En el CSPD de Catalunya s'utilitzaran només les quatre funcions habituals, ja que són les que defineixen els objectius fonamentals de la producció domèstica. Les activitats de transport es consideren una activitat auxiliar per a les diferents funcions principals i, per tant, s'incorporen en cadascuna de les quatre funcions principals segons l'objectiu que compleixi cada activitat específica de transport (per a compres, per acompanyar nens i nenes, etc.). De les activitats de treball voluntari i ajuda informal, només es considera aquesta última. Com s'ha comentat anteriorment, el treball voluntari en institucions sense ànim de lucre, malgrat que és una activitat no remunerada, té característiques diferents del treball familiar domèstic fet a les llars i, per tant, no s'inclou en el CSPD de les llars de Catalunya. Les ajudes informals a altres llars també es consideren part de les diferents funcions, i s'inclouen en cadascuna segons el tipus d'ajuda a les llars (compres, cura de nens i nenes, etc.). El quadre 3.2 recull les diferents funcions i detalla les activitats corresponents a cadascuna.

Classificar les diferents activitats de l'EUT per funcions comporta alguns problemes d'especificació de les activitats que es poden relacionar amb més d'una funció simultàniament. Per exemple, l'activitat 361 "Compres" pot correspondre a la funció d'alimentació o a la funció de vestit segons el tipus de béns que s'estiguin comprant. Així doncs, amb l'objectiu de fer aquesta assignació s'han classificat les activitats en tres categories o grups. S'anomenen activitats del tipus A les que són pròpies i exclusives d'una sola funció; activitats del tipus B les que poden correspondre a les quatre funcions, i activitats del tipus C les que es poden assignar només a dues funcions.

Determinar a quines funcions corresponen les activitats del tipus A, en general, no té problemes. Només convé fer un parell d'observacions amb relació a alguns aspectes que podrien presentar dubtes. En primer lloc, i seguint el criteri de l'EUROSTAT, les activitats de cura d'animals i plantes, en general, s'inclouen en la funció "Proporcionar cura".³¹ En segon lloc, les activitats corresponents al codi 426 "Ajudes en el treball i en l'agricultura" s'inclouen en la funció "Proporcionar habitatge" perquè es tracta d'activitats no remunerades d'ajuda a treball remunerat d'una altra persona. Per tant, es tracta d'una activitat que col·labora amb els ingressos de la llar —i, en conseqüència, amb el manteniment de l'habitatge—, encara que l'activitat per ella mateixa no estigui remunerada.

L'assignació de les activitats dels tipus B i C a les diferents funcions presenta més problemes. Aquí s'ha fet fonamentalment a partir de la informació detallada sobre les diferents categories a tres dígit que ofereix l'EUT. En alguns casos hi ha diferències amb els criteris utilitzats pels estudis fets a Finlàndia i Nova Zelanda,³² ja que la informació de les activitats que inclouen els diferents codis potser no es correspon exactament.

Concretament, s'inclouen en les activitats del tipus B les corresponents als codis 300, 324, 360, 361, 369, 371, 420, 425, 429, 931, 936 i 942; és a dir, les activitats detallades que s'hi inclouen es poden distribuir entre totes les funcions. Les activitats dels codis 362, 340, 341, 342, 349 i 423 s'inclouen en les del tipus C. La primera (codi 362), per les seves característiques, només es repartirà entre la funció "Proporcionar habitatge" i la funció "Proporcionar vestit". La resta s'assignaran a les funcions de "Proporcionar nutrició" i "Proporcionar cura". S'inclouen a "Proporcionar nutrició" perquè algunes activitats estan relacionades amb la cria d'animals domèstics o la cura de plantes destinades a alimentació de les persones de la llar.³³ I s'inclouen a "Proporcionar cura" perquè part de les activitats estan relacionades amb la cura de plantes i animals domèstics —com per exemple, la cura de mascotes—, que en general s'inclouen en la funció de "Proporcionar cura".

No hi ha un criteri clar ni únic utilitzat per distribuir el temps de les activitats dels tipus B i C en els diferents CSPD realitzats. Com que no hi ha un criteri, almenys explícit, s'ha optat per utilitzar un criteri

³¹ Podria semblar estrany situar la cura d'animals i de plantes al costat de la cura de persones. La idea de fons és que cal tenir cura dels *elements* vius perquè subsisteixin. La importància que es pugui donar a una o a una altra cura és molt subjectiva i supera el camp d'un compte satèl·lit.

³² Vihavainen (1995), i Statistics New Zealand (2001). Aquests estudis especifiquen percentatges (però no criteris clars) d'assignació de temps en les diferents funcions. L'EUROSTAT fa alguns comentaris basats en aquests estudis.

³³ L'EUT ja exclou les activitats agrícoles destinades al mercat d'aquests codis.

de proporcionalitat: el temps assignat a cada funció de les activitats del tipus B es calcula proporcional al temps que les activitats del tipus A de cada funció representen en el temps total (considerant només les activitats del tipus A). Per a les activitats del tipus C el criteri és el mateix, encara que, com és lògic, per calcular-ne la proporcionalitat només es consideren les activitats del tipus A de les dues funcions que participen en l'activitat.

Quadre 3.2.

Principals funcions i activitats de l'EUT

1. FUNCIÓ DE PROPORCIONAR HABITATGE	
Codi	Principals activitats de l'EUT. Activitats del tipus A
320	Manteniment de la llar no especificat
321	Neteja de l'habitatge
322	Neteja del pati i dels exteriors de l'habitatge
323	Calefacció i abastament d'aigua
329	Altres manteniments de la llar especificats
350	Activitats de construcció i reparacions no especificades
352	Reparació de l'habitatge
353	Fabricació, reparació i manteniment de l'equipament de la llar
354	Manteniment de vehicles
359	Altres activitats especificades de construcció i reparacions
422	Ajudes en el manteniment de la llar
424	Ajudes en la construcció i les reparacions
426	Ajudes en el treball i en l'agricultura
Codi	Principals activitats de l'EUT. Activitats del tipus B
300	Activitats relacionades amb la llar i la família no especificades
324	Tasques diverses d'organització
360	Compres i serveis no especificats
361	Compres
369	Altres compres i serveis especificats
371	Gestions de la llar
420	Ajudes informals no especificades
425	Ajudes en compres i serveis
429	Ajudes informals especificades
931	Trajectes a causa de la cura de la llar
936	Trajectes a causa de les compres i dels serveis
942	Trajectes a causa d'ajudes informals a altres llars

Codi	Principals activitats de l'EUT. Activitats del tipus C
362	Serveis comercials i administratius
2. FUNCIÓ DE PROPORCIONAR NUTRICIÓ	
Codi	Principals activitats de l'EUT. Activitats del tipus A
310	Activitats culinàries no especificades
311	Preparació de menjar
312	Rebosteria
313	Rentar plats
314	Conservació d'aliments
319	Altres activitats culinàries especificades
421	Ajudes en les activitats culinàries
Codi	Principals activitats de l'EUT. Activitats del tipus B
300	Activitats relacionades amb la llar i la família no especificades
324	Tasques diverses d'organització
360	Compres i serveis no especificats
361	Compres
369	Altres compres i serveis especificats
371	Gestions de la llar
420	Ajudes informals no especificades
425	Ajudes en compres i serveis
429	Ajudes informals especificades
931	Trajectes a causa de la cura de la llar
936	Trajectes a causa de les compres i dels serveis
942	Trajectes a causa d'ajudes informals a altres llars
Codi	Principals activitats de l'EUT. Activitats del tipus C
340	Activitats no especificades de jardineria i cura d'animals
341	Jardineria
342	Cura d'animals domèstics
349	Altres activitats especificades de jardineria i cura d'animals
423	Ajudes en la jardineria i la cura d'animals
3. FUNCIÓ DE PROPORCIONAR VESTIT	
Codi	Principals activitats de l'EUT. Activitats del tipus A
330	Activitats de confecció i cura de roba no especificades
331	Bugada
332	Planxar
333	Confecció de roba
339	Altres activitats especificades de confecció i cura de roba
Codi	Principals activitats de l'EUT. Activitats del tipus B
300	Activitats relacionades amb la llar i la família no especificades
324	Tasques diverses d'organització

360	Compres i serveis no especificats
361	Compres
369	Altres compres i serveis especificats
371	Gestions de la llar
420	Ajudes informals no especificades
425	Ajudes en les compres i els serveis
429	Ajudes informals especificades
931	Trajectes a causa de la cura de la llar
936	Trajectes a causa de les compres i dels serveis
942	Trajectes a causa d'ajudes informals a altres llars
Codi	Principals activitats de l'EUT. Activitats del tipus C
362	Serveis comercials i administratius

4. FUNCIÓ DE PROPORCIONAR CURA

Codi	Principals activitats de l'EUT. Activitats del tipus A
380	Cura de nens no especificada
381	Cura física i vigilància de nens
382	Ensenyar nens
383	Llegir, jugar, parlar o conversar amb nens
384	Acompanyar nens
389	Altres cures a nens especificades
391	Ajudes a adults membres de la llar
343	Cura de mascotes
344	Passejar el gos
427	Ajudes en la cura de nens
428	Ajudes a adults d'altres llars
938	Trajectes a causa de la cura de nens
939	Trajectes a causa de la cura d'adults membres de la llar
Codi	Principals activitats de l'EUT. Activitats del tipus B
300	Activitats relacionades amb la llar i la família no especificades
324	Tasques diverses d'organització
360	Compres i serveis no especificats
361	Compres
369	Altres compres i serveis especificats
371	Gestions de la llar
420	Ajudes informals no especificades
425	Ajudes en compres i serveis
429	Ajudes informals especificades
931	Trajectes a causa de la cura de la llar
936	Trajectes a causa de les compres i dels serveis
942	Trajectes a causa d'ajudes informals a altres llars

Codi	Principals activitats de l'EUT. Activitats del tipus C
340	Activitats no especificades de jardineria i cura d'animals
341	Jardineria
342	Cura d'animals domèstics
349	Altres activitats especificades de jardineria i cura d'animals
423	Ajudes en la jardineria i la cura d'animals

Font: Elaboració pròpia a partir de l'EUT 2002-2003

3.2. El mesurament del temps dedicat a producció domèstica: avantatges i limitacions dels diaris d'ús del temps

Una vegada definides les activitats que es consideren producció domèstica, cal saber el temps que dediquen les persones a aquestes activitats. Per això, s'utilitzen els anomenats *diaris d'activitats* o *diaris d'ús del temps*. Són instruments estadístics de recollida d'informació desenvolupats en les últimes dècades, juntament amb els denominats de forma genèrica *estudis d'ús del temps*.

Els diaris d'ús del temps representen un instrument metodològic important per a l'estudi del treball familiar domèstic, ja que han permès mesurar el temps dedicat per dones i homes al treball de la llar; per poder donar expressió numèrica a les desigualtats derivades de la divisió del treball per sexe, fer visible el treball global fet per les dones i quantificar el temps total de treball familiar domèstic requerit per les nostres societats per continuar existint.

Tanmateix, els diaris d'ús del temps tenen algunes limitacions que cal identificar per tenir-les presents en l'anàlisi de la informació i la interpretació de resultats. Entre aquestes limitacions n'hi ha algunes que són intrínseques a la concepció del diari com a instrument de recollida d'informació, i d'altres que es deriven d'una utilització inadequada d'aquesta metodologia. Les primeres delimiten les possibilitats del diari com a eina metodològica, i les segones, en canvi, exigeixen una revisió de l'aplicació (Carrasco, 2006).

Entre les primeres, cal assenyalar que la informació que ofereix un diari d'activitats sobre el temps dedicat al treball (mercantil i familiar domèstic) només capta la dimensió més objectiva d'aquestes activitats, el temps que s'hi dedica susceptible de ser mesurat i quantificat. Aquest fet té diferents implicacions amb relació al treball familiar domèstic. Primer, que el diari difícilment recull tot el que està relacionat amb tasques de gestió, organització o responsabilitats, perquè normalment no s'assigna un temps concret a la realització d'aquestes activitats. Segon, cal recordar que el treball de cura, a més de concretar-se possiblement en

una determinada activitat, implica importants dosis de relació, d'atenció psicològica i de suport emocional i afectiu; components subjectius de l'activitat impossibles de quantificar i, per tant, de mesurar. I per això, la mesura del treball de cura mitjançant el temps que es dedica a l'activitat recull només els aspectes més objectivables d'aquest treball, el component més *mercantilitzable*. Tercer, tenir cura d'una persona no significa exactament fer un conjunt d'activitats. Moltes vegades significa disponibilitat contínua, temps d'estar *atenta a, vigilant*; més que una acció concreta, representa un temps potencial de fer alguna activitat. En conseqüència, el treball de cura fàcilment quedarà subvalorat, ja que hi ha una part de l'activitat impossible de captar amb instruments estadístics quantitatius (Folbre i Bittman, 2004; Carrasco, 2006).

Entre les limitacions dels diaris d'activitats que es deriven d'una utilització inadequada d'aquesta metodologia —i que, per tant, és possible d'evitar-les— hi ha les relacionades amb el que s'acostuma a anomenar *simultaneïtats*.³⁴ Hi ha una sèrie d'activitats que es poden fer —i se solen fer— de forma simultània. Entre aquestes, l'activitat de cura és una de les que amb més freqüència apareix realitzada juntament amb una altra tasca de la llar. Per exemple, cuinar o rentar i cuidar canalla. I per això en els diaris d'activitats es pregunta per l'activitat principal i l'activitat secundària, i la persona entrevistada és la que les classifica. La tendència de les persones entrevistades és de no situar les tasques de cura com a activitat principal, i, moltes vegades, ni tan sols com a activitat secundària. És com si es tractés d'una cosa *natural* de fer: es cuida els fills i les filles *mentre* es fan altres activitats considerades principals; sense tenir en compte que sovint s'estan fent altres tasques precisament perquè cal ser a casa per la presència dels nens i nenes. A més, hi ha un problema afegit. A la persona que respon el diari d'activitats també se li sol demanar informació sobre si estava sola o amb algú conegut quan feia l'activitat. Qüestió que introdueix més ambigüïtat i confusió en el tema de la cura, ja que és més fàcil de confondre la presència amb la cura. En conseqüència, la forma de recollir la informació en el diari indueix que les activitats de vigilància de nens i nenes, de ser amb els nens, no es reconeixin com a treball de cura, amb la qual cosa aquesta activitat queda molt disminuïda. Referent a això, actualment s'estudia la possibilitat d'introduir una categoria específica: "Tinc a càrrec meu", que faciliti que les persones ofereixin informació sobre la responsabilitat o cura que estan fent (Statistics New Zealand, 2001).

³⁴ El que s'ha anomenat *simultaneïtats* respon a la crida d'atenció d'algunes investigadores sobre la intensificació del temps de treball de les dones; fet que apareixia com una característica del treball femení i que s'està aguditzant les últimes dècades (Floro, 1995).

En definitiva, malgrat que els estudis d'ús del temps marquen un punt d'inflexió en l'intent de fer visible la producció domèstica, presenten, tanmateix, algunes limitacions que els impedeix de recollir la complexitat de les diferents dimensions que presenta l'organització, el desenvolupament, la cura i el treball no remunerat fet a les llars. És important, per tant, tenir present, d'una banda, que hi ha dificultats per recollir el temps de treball de cura i, de l'altra, que el temps de treball familiar domèstic que es valora és temps de rellotge, temps cronometrat, més propi de la producció mercantil; però precisament per això és un tipus de mesurament adequat per incorporar en el CSPD. Recordem que la valoració de la producció domèstica es fa *com si* es tractés de producció mercantil i, per tant, en les condicions més similars a la producció que es realitza amb relacions mercantils.

3.3. La valoració del treball familiar domèstic: el problema dels salaris

L'elaboració d'un CSPD des de la perspectiva del treball o dels inputs requereix que una vegada determinat el temps dedicat per la població al treball familiar domèstic s'assigni un valor a aquest treball. Per estimar el valor d'un treball que no passa pel mercat s'han proposat diferents mètodes, tots basats en alguna taxa salarial.³⁵ Elegir el salari respecte al qual es valorarà el treball familiar domèstic és un tema molt rellevant, tenint en compte que el cost salarial és el component més significatiu de la producció domèstica. Depenent del salari elegit, el valor de la producció domèstica pot fluctuar dins d'un rang ampli.³⁶ Per aquest fet, l'elecció del salari és el factor crític per comparar.

Estimar el valor del treball familiar domèstic implica prendre decisions sobre diferents aspectes:

- a) Quin salari imputar a aquest treball
- b) Si ha de ser salari brut o salari net
- c) Si considerar el salari per sexe o per mitjana salarial
- d) En el temps de treball, si cal incloure-hi o no els dies no treballats (vacances, etc.).

³⁵ Els diferents mètodes de valoració del treball familiar domèstic han estat comentats a Carrasco i Serrano (2005).

³⁶ Per exemple, els càlculs per al Canadà obtinguts el 1998 ofereixen un valor del treball familiar domèstic que va des del 33% del PIB, si es valora amb el mètode del reemplaçament general, fins al 52% del PIB, si es valora amb el mètode del cost d'oportunitat. Schafer (2004) calcula la producció domèstica basant-se en nou possibilitats diferents (diferents salaris, bruts o nets, amb hores reals de treball o hores efectives, etc.); ho esmenten Varjonen i Aalto (2006).

Amb relació al primer tema, l'EUROSTAT (2003) —i pràcticament tots els països que han fet CSPD— es decanta pel mètode de reemplaçament, que considera el salari que guanyaria una persona contractada que fes tot el treball de la llar. Malgrat els problemes que presenta amb relació a la subestimació del treball, és un mètode simple que facilita les comparacions entre països. Així i tot, hi ha països que fan les valoracions amb diferents mètodes, la qual cosa és útil per analitzar-ne les diferències segons la taxa salarial elegida.³⁷

A Carrasco i Serrano (2005) es proposava imputar diferents salaris al temps de producció domèstica, per poder fer una anàlisi comparativa de les possibles diferències que pugui significar utilitzar diferents taxes salarials. En concret, es proposava d'utilitzar el mètode del cost de reemplaçament en dues de les variants: el de funcions individuals valorades segons els especialistes de mercat i el cost de reemplaçament general de la mestressa de casa. Per al primer mètode, el de funcions individuals, s'especificaven els salaris que calia utilitzar en les diferents activitats desagregades de l'EUT segons els codis de les classificacions ISCO-88 COM i CNO-94. Tanmateix, la impossibilitat de disposar d'informació salarial desagregada segons la proposta feta (Carrasco i Serrano, 2005, p. 51), ha obligat a valorar el treball familiar domèstic només pel mètode de reemplaçament general de la mestressa de casa. Per això, seguint els criteris establerts a l'EUROSTAT (2003), s'utilitza el salari de la categoria 51 de la classificació CNO-94, que correspon a "Treballadors dels serveis personals" i que també ha utilitzat l'EUSTAT per elaborar el CSPD. L'avantatge d'utilitzar aquest salari amb relació als d'altres possibles categories que inclouen activitats que es fan a les llars, com per exemple la categoria 91 "Empleats domèstics i altre personal de neteja d'interior d'edificis", és que la categoria 51 inclou algunes ocupacions d'organització, de direcció i de gestió no incloses en altres categories i que són part significativa del treball fet a les llars.³⁸ Si es disposa de la informació, l'EUROSTAT

³⁷ Nova Zelanda (Statistics New Zealand, 2001) i Finlàndia (Vihavainen, 1995; Varjonen i Aalto, 2006) utilitzen el cost de reemplaçament general. Austràlia utilitza aquest mètode per a totes les activitats que habitualment fa una mestressa de casa; però utilitza el mètode de reemplaçament per a serveis per a la resta d'activitats (Australian Bureau Statistics, 2000). El Canadà fa la valoració amb diferents salaris per poder-ne establir comparacions, però finalment es decanta pel cost de reemplaçament general de la mestressa de casa (Statistics Canada, 2003). L'EUSTAT, en els tres CSPD corresponents als anys 1993, 1998 i 2003, ha utilitzat el mètode del cost de reemplaçament general, utilitzant el salari de la categoria 51 de la classificació CNO-94. En canvi, l'IGE obté el salari que s'ha d'utilitzar directament de la divisió 95 de la branca d'activitats de la classificació nacional d'activitats econòmiques (CNAE-93) "Llars que ocupen personal domèstic".

³⁸ Aquests avantatges també es comenten a l'EUSTAT (2004) per justificar l'elecció del salari de la categoria 51.

recomana d'utilitzar els salaris de les categories 3231, 5133 o 5121 de la classificació ISCO-88 COM, que serien similars a les categories 5120 i 5150 de la classificació CNO-94, que corresponen a “Treballadors que es dediquen a cura de persones i assimilats” i “Majordoms, ecònoms i assimilats”.

Amb relació a l'elecció del salari —i malgrat que ens decantem pel mètode de reemplaçament general de la mestressa de casa pel que fa a les restriccions d'informació— és important recordar alguns aspectes sobre els quals caldria intentar de disposar de més informació. A més del tema dels salaris, ja assenyalat, hi ha el de la qualificació de la persona que fa el treball familiar domèstic i el que es podria denominar *l'antiguitat a l'ocupació*. En el mercat, ambdós aspectes implicarien salaris més alts; en canvi, quan es valora el treball familiar domèstic no es fa sabent que hi ha diferències importants quant a sexe i edat. Com a conseqüència, el treball no remunerat de les dones adultes queda subvalorat amb relació al de la resta de la població.³⁹

També cal assenyalar que hi ha dues opcions més d'elecció del salari diferents dels mètodes habituals, i que s'han utilitzat respectivament en alguns estudis a l'Estat espanyol.⁴⁰ Moltó i Uriel (2002) i l'IGE (2006) —en una valoració del treball familiar domèstic realitzat respectivament per al conjunt de l'Estat espanyol el 1996 i per a Galícia el 2003— no utilitzen el salari d'una categoria específica de la classificació CNO-94, sinó el salari que s'obté de la partida de sous i salaris de la comptabilitat nacional corresponent a la branca d'activitat CNAE-95

³⁹ També hi ha alguns problemes més teòrics als quals no podem donar resposta, però que posen en evidència conflictes que són a la base de les valoracions salarials. Estan associats a l'estructura salarial i la forma com es determinen preus i salaris. En una economia, preus i salaris es determinen conjuntament, i difícilment davant d'un canvi important d'alguns els altres no romanen inalterats. Per això, si s'assigna un valor monetari al treball familiar domèstic i se suposa que es podria pagar a aquest valor de mercat, llavors, davant d'un canvi social d'aquesta magnitud tots els salaris —i, en particular, els de les dones— serien susceptibles de canvi. El problema s'aguditzava en la valoració del treball familiar domèstic, ja que s'està utilitzant un salari corresponent a un segment molt petit del mercat per valorar-ne una quantitat que si es mercantilitzés representaria una part important de l'input total de treball.

⁴⁰ Dels tres estudis que s'assenyalen a continuació, dos (Moltó i Uriel, 2002; IGE, 2006) utilitzen la mateixa font salarial; en canvi, el tercer estudi (Comajuncosa *et al.*, 2001) utilitza una metodologia totalment diferent. D'altra banda, només el realitzat per l'IGE correspon a un institut d'estadística, perquè els altres dos els han fets grups d'investigació. Les fonts d'informació per a l'ús del temps ha estat l'EUT, en el cas de l'IGE; en els altres estudis, aquesta informació s'ha obtingut d'enquestes fetes també des d'alguna institució privada o grup d'investigació. Quant a la metodologia utilitzada en aquests estudis, només tenim coneixement que les han aplicat els autors esmentats. De fet, l'EUROSTAT ni tan sols assenyala la possibilitat de valorar el treball familiar domèstic amb els salaris utilitzats en aquests estudis.

“Llars que ocupen personal domèstic”. El problema més seriós d'utilitzar aquest salari és la subvaloració que es fa del treball familiar domèstic, i que està relacionat amb el que s'ha assenyalat anteriorment: el treball fet a la llar per les persones que la formen inclou una sèrie d'activitats d'organització i de gestió que impliquen responsabilitat, i que normalment les persones contractades com a personal domèstic no assumeixen ni fan. De fet, aquestes persones difícilment poden substituir tot el treball fet a la llar.

L'altra alternativa de Comajuncosa *et al.* (2001) per a Catalunya reconeix les característiques del treball familiar domèstic quant a qualificacions requerides, responsabilitats, etc., i no assigna un salari directament, sinó que fa una *valoració del lloc de treball* seguint metodologies utilitzades en l'àmbit empresarial. En l'essencial, se selecciona una sèrie de factors que està relacionada amb les característiques del lloc de treball, es ponderen segons la importància de cadascun i es puntuen segons la dificultat i la importància. Els factors seleccionats per al treball familiar domèstic —anàlegs a altres llocs de treball— han estat: aprenentatge, experiència, complexitat, esforç físic, esforç mental, responsabilitat sobre els mitjans materials de subsistència, responsabilitat sobre les persones i responsabilitat sobre les condicions ambientals. Aquesta forma de valoració que reconeix una sèrie de característiques del treball fet a les llars, com és lògic, proporciona una valoració superior a l'anterior, que precisament no té en compte cap d'aquestes característiques. Aquest mètode ens sembla interessant, ja que recupera aspectes rellevants del treball familiar domèstic. Tanmateix, presenta més problemes a l'hora de fer comparacions per la forma de valorar el lloc de treball.

D'alguna manera, aquests dos tipus de valoracions -diferents de les habitualment utilitzades- són una espècie de pinça que assenjala el rang de les possibles valoracions del treball familiar domèstic que es poden realitzar dependent del salari utilitzat. Encara que en aquest estudi utilitzem el mètode de reemplaçament —fonamentalment perquè és el recomanat per l'EUROSTAT i utilitzat per una àmplia majoria de països, la qual cosa en facilita les comparacions—, també farem alguna aproximació del valor del treball realitzat a la llar utilitzant aquestes dues últimes metodologies com a possibles valors de referència.

Els altres tres aspectes de la valoració sobre els quals cal prendre decisions depenen, en una bona part, dels objectius que es plantegin en fer el CSPD. En el nostre cas, un dels objectius centrals és expandir les fronteres de la comptabilitat nacional per incloure-hi la producció que es fa al marge del mercat i que és compatible amb la producció mercantil; és

a dir, que es podria obtenir mitjançant el mercat.⁴¹ Per aquest motiu, la valoració del treball fet a les llars cal fer-la tenint en compte les condicions de mercat en les quals hipotèticament hauria tingut lloc aquest treball, i no les condicions reals amb les quals, de fet, s'està duent a terme.

En conseqüència, amb relació al segon aspecte assenyalat a l'inici de l'apartat, el salari que cal utilitzar ha de ser el salari brut, que inclou els impostos directes i els pagaments a la Seguretat Social, ja que és el cost real que implicaria fer visible el treball familiar domèstic i desenvolupar-lo en condicions mercantils (Varjonen, 1998).⁴² L'EUROSTAT (2003) també es decanta pel salari brut, i addueix les raons següents:

- ▶ En la comptabilitat nacional, quan es valora la producció dels serveis públics des de la perspectiva del cost, la valoració de l'input de treball inclou els impostos sobre la renda i les contribucions a la Seguretat Social tant de l'ocupador com de l'empleat. I, per aquest motiu, el treball familiar domèstic s'hauria de valorar també amb el salari brut. Encara que, de fet, al contrari del que s'esdevé a les llars, l'ocupació pública efectivament cotitza, la qual cosa representa una situació molt diferent quant a transferències monetàries públiques, en particular, amb relació a les pensions futures de les persones que fan exclusivament treball familiar domèstic.
- ▶ Si la llar hagués d'adquirir els béns i serveis al mercat, el preu inclouria tant els salaris com els impostos i les contribucions a la Seguretat Social.
- ▶ Finalment, hi ha un problema d'informació. La informació estadística salarial es basa en salaris bruts, i normalment és difícil tenir accés a la informació sobre salaris nets, considerant que les persones paguen diferents tipus d'impostos directes.

Amb relació al tercer aspecte —que està relacionat amb la decisió de desagregar els salaris per sexe o utilitzar un salari mitjà—, si es volen considerar les condicions de mercat que tindria el treball familiar domèstic, llavors cal valorar el treball de cada sexe al seu salari.⁴³ Som

⁴¹ Ja s'ha esmentat en apartats anteriors que no tot el treball realitzat sense remuneració a les llars té substitut de mercat, particularment les activitats que impliquen relacions personals.

⁴² La majoria dels països que han calculat el CSPD ho han fet amb el salari brut. Vegeu, entre d'altres: Statistics New Zealand (2001), de Nova Zelanda; Vihavainen (1995) i Varjonen i Aalto (2006), de Finlàndia; Australian Bureau Statistics (2000), d'Austràlia. També l'EUSTAT ha utilitzat el salari brut per al càlcul del compte satèl·lit del País Basc.

⁴³ Sobre aquest tema no hi ha un acord generalitzat. Per exemple, Statistics New Zealand (2001), de Nova Zelanda utilitza salaris mitjans; en canvi, l'Australian Bureau Statistics (2000) d'Austràlia utilitza salaris per sexe.

conscients que utilitzant aquesta forma de valoració s'estaria trasladant a la llar —i legitimant— la discriminació salarial del mercat, però a més amb un biaix afegit, ja que precisament són les dones les que tenen, amb diferència, una qualificació més alta en les tasques de la llar.

Ara bé, valorar el treball de dones i d'homes amb diferents salaris impossibilita naturalment la comparació posterior del valor del treball entre ambdós sexes. Les desigualtats manifestades en temps de dedicació al treball entre dones i homes es reduirien senzillament pel fet d'haver aplicat a cada sexe salaris diferents. Per aquest motiu, totes les comparacions entre el treball familiar domèstic fet per dones i homes s'han de fer en termes físics, en el nostre cas, en temps.

Finalment, poden haver-hi problemes sobre el temps de treball. Els salaris de mercat inclouen una sèrie d'hores no treballades: vacances, baixes de malaltia, temps de cafè, etc.; en canvi, el temps de treball obtingut d'una enquesta d'ús del temps inclou només el temps real de treball. A l'EUROSTAT (2003) es planteja que el temps que s'ha de considerar també depèn de l'objectiu que cal aconseguir. Si es tracta d'estudiar el cost de substitució del treball familiar domèstic per treball de mercat cal tenir en compte el temps no treballat; però si es tracta d'estudiar el treball familiar domèstic en les condicions en què s'està efectuant, cal considerar només les hores reals treballades.⁴⁴ En el nostre cas, l'objectiu plantejat és valorar el treball familiar domèstic com si se substituís per alternatives de mercat; cosa que obliga a considerar el temps de treball en les condicions que tindria lloc al mercat. Per això, per valorar el treball familiar domèstic s'utilitzarà el salari corresponent a una jornada anual de 1.664,1 hores, que són la jornada efectiva mitjana anual de Catalunya el 2001.⁴⁵

3.4. La valoració de la producció domèstica: el mètode basat en l'input

En aquest apartat es presenten els aspectes metodològics més rellevants de l'estimació monetària de la producció domèstica utilitzant el mètode de l'input. Amb aquest mètode, les llars són considerades

⁴⁴ Schafer i Schwarz (1996) van calcular que a Alemanya la diferència de salari hora entre els dos mètodes era del 25% (citat a l'EUROSTAT 2003).

⁴⁵ Aquesta informació es pot consultar a <<http://www.ine.es/inebase>> (secció "Condicions de treball i relacions laborals").

com una unitat de producció encarregada de produir béns i serveis domèstics.

Com mostra la fórmula següent, per obtenir el valor d'aquesta producció cal calcular prèviament els valors monetaris del treball familiar domèstic, el consum de béns intermedis i el consum de capital fix:

$$\begin{aligned}
 & \text{Valor del treball familiar domèstic} \\
 & = \text{VALOR AFEGIT NET} \\
 & + \text{consum del capital fix} \\
 & = \text{VALOR AFEGIT BRUT} \\
 & + \text{consum intermedi} \\
 & = \text{VALOR DE LA PRODUCCIÓ TOTAL BRUTA}
 \end{aligned}$$

El primer d'aquests components s'ha comentat anteriorment. Els altres dos, en canvi, es tracten separatament a continuació, ja que presenten diferents problemes i dificultats.

3.4.1. El consum de béns intermedis

El consum intermedi a la producció domèstica fa referència, igual que a la comptabilitat nacional, al valor dels béns i serveis adquirits per les llars i que són utilitzats com a inputs en el procés de producció. En el cas concret de la producció domèstica, formarien part d'aquesta categoria la major part de la despesa feta en alimentació, manteniment de l'habitatge, electricitat, gas, vehicles personals i transport.

Per mesurar el valor associat al consum intermedi, primer cal identificar i reclassificar com a consum intermedi en el CSPD les despeses que han estat considerades com a consum final en els comptes del marc central de la comptabilitat nacional. Per a alguns béns i serveis, pot semblar raonable assumir que tota la despesa es classifiqui com a consum intermedi de la producció domèstica. En canvi, altres béns i serveis poden ser usats tant en la producció com en el consum final. En aquests casos, classificar un producte com a consum final o intermedi no és senzill i, per tant, l'assignació dependrà de criteris basats en els hàbits culturals de producció domèstica i en la informació disponible. A continuació, es detalla el procediment i els criteris adoptats per calcular el consum intermedi del CSPD de Catalunya.

En el marc central del sistema comptable nacional, la despesa en consum final de les llars s'ofereix a partir de les classificacions CNAE i COICOP. Tanmateix, el nivell de desagregació que generalment ofereix la comptabilitat nacional d'aquesta última classificació és insuficient

per al nostre objectiu.⁴⁶ Per aquesta raó, s'utilitza informació tant detallada com es pugui referent a Catalunya de l'ECPF, i informació del total de consum final de les llars que ofereix la TIOC.

L'annex II mostra les categories de la COICOP que s'haurien de considerar consum intermedi o consum final. En aquesta taula, els productes que s'assignen totalment a un sol ús porten associades la lletra T, cosa que indica que el total de la despesa final realitzada en aquests productes s'ha d'assignar com a despesa en consum intermedi en el CSPD. En canvi, les categories que es poden utilitzar tant en la producció com en el consum porten assignades la lletra P, per indicar que una part de la despesa final realitzada en aquests béns i serveis s'ha de reclassificar com a despesa en consum intermedi en el CSPD, mentre que la resta es continua considerant consum final. Finalment, l'assignació és zero, i per tant es considera bé de consum final quan el bé no s'utilitza ni totalment ni parcialment com a input en la producció domèstica.

Per determinar quina part s'assigna a consum intermedi s'ha utilitzat un criteri de proporcionalitat. Així, la proporció de la despesa assignada serà proporcional al temps dedicat a la producció domèstica, en funció de la informació que ofereix l'EUT. Vegem-ne alguns exemples: la carn, l'electricitat i els gelats. En el primer exemple, considerem que la carn és un input de l'activitat *cuinar*. En aquest cas, la carn s'utilitza exclusivament com a input directe d'aquesta activitat de treball familiar domèstic i, per tant, el cent per cent de la despesa feta en carn s'ha de reassignar completament com a consum intermedi de la producció domèstica. En el segon exemple, l'electricitat s'utilitza com a input en diverses activitats; algunes de les quals, com planxar, de producció domèstica. Si es considera l'activitat de planxar, la despesa feta en electricitat que s'hi ha d'assignar com a consum intermedi amb relació al total de despesa en electricitat és equivalent a la proporció entre el temps dedicat a planxar en relació amb el total de temps que ocupen les activitats que requereixen electricitat com a input. En el tercer i últim exemple, la totalitat de la despesa és considerada consum final ja que, en general, els gelats no s'utilitzen ni totalment ni parcialment en la producció domèstica.

⁴⁶ Com a màxim, la comptabilitat nacional ofereix una desagregació del consum de les famílies segons la COICOP a tres dígits (alimentació) i a dos dígits (resta de productes); quan per fer el càlcul del consum intermedi de la producció domèstica cal treballar amb el nivell màxim de desagregació de la COICOP possible, és a dir, amb cinc dígits. L'objectiu de treballar amb el màxim nivell de desagregació és per minimitzar al màxim en el cas de béns que poden ser classificats alhora com a bé de consum intermedi de la producció domèstica i com a bé de consum final.

Com es pot comprovar a l'annex II, tots els béns dels grups que s'esmenten a continuació s'han assignat totalment a un sol ús i, per tant, el cent per cent de la despesa realitzada en aquests béns s'ha assignat a consum intermedi de la producció domèstica o a consum final, segons correspongui:

- ▶ Grup 01 "Aliments i begudes no alcohòliques", assignat a consum intermedi amb l'excepció dels productes 01183 "Xocolata en barra o en rajola"; 01184 "Confiteria"; i 01185 "Gelats", que s'han assignat totalment a consum final.
- ▶ Grup 02 "Begudes alcohòliques, tabac i narcòtics", assignat a consum final.
- ▶ Grup 03 "Articles de vestir i calçat", assignat a consum final amb l'excepció del producte 03111 "Teles", que s'ha assignat totalment a consum intermedi.
- ▶ Grup 06 "Salut", assignat a consum final.
- ▶ Grup 10 "Ensenyament", assignat a consum final.
- ▶ Grup 11 "Hotels, cafès i restaurants", assignat a consum final.

La resta dels grups conté béns que s'utilitzen indistintament com a input de la producció domèstica i com a bé de consum final. En aquests casos, la proporció de la despesa que s'assigna a consum intermedi està determinada pel criteri de proporcionalitat temporal esmentat anteriorment. Concretament:⁴⁷

- ▶ Grup 04 "Habitatge, aigua, electricitat, gas i altres combustibles", en què s'han utilitzat dues proporcions diferents:
  - Una primera proporció per als subgrups 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5.1, 4.5.2, 4.5.4, 4.5.5 i 4.7.1. En aquest cas, el percentatge assignat com a consum intermedi prové del quocient entre el temps de treball familiar domèstic fet a la llar i la suma del temps de totes les activitats realitzades a la llar.⁴⁸
  - La segona proporció s'aplica al subgrup 4.5.3, corresponent a combustibles líquids. En aquest cas, la proporció és el temps dels

⁴⁷ L'expressió formal d'aquest criteri es pot veure a Carrasco i Serrano (2005).

⁴⁸ En algunes activitats del denominador d'aquesta proporció no s'ha considerat tot el temps dedicat a l'activitat que es feia a la llar. Per exemple, en els apartats 020, 021 i 022, en els quals es recull el temps dedicat a menjar i begudes, s'ha considerat que, de mitjana, dels tres àpats principals dos es fan a la llar i un a fora. Així, doncs, dos terços del temps d'aquests apartats es fa a la llar i un terç fora. En canvi, per a un altre tipus d'activitats, com per exemple llegir el diari, davant la falta d'informació específica i davant la impossibilitat d'establir algun tipus de criteri, s'ha considerat que la meitat del temps es fa a la llar i l'altra meitat, fora de la llar. Aquest percentatge s'ha aplicat als apartats 513, 514, 531, 710, 711, 712, 713, 719, 720, 721, 727, 728, 732, 739, 800, 811, 812, 830, 831 i 832.

trajectes relacionats amb el treball familiar domèstic dividit entre la suma de tot el temps dedicat a fer trajectes.

- ▶ Grup 05 “Mobiliari, equipament de la llar i despeses corrents de conservació de l’habitatge”, en què s’aplica el mateix criteri que el de la primera proporció del grup 04.
- ▶ Grup 07 “Transports”, on s’aplica el mateix criteri que el de la segona proporció del grup 04.
- ▶ Grup 08 “Comunicacions”: com a denominador es prenen totes les activitats relacionades amb la comunicació (apartats 371, 514, 723, 724, 725, 727 i 728), i com a numerador, l’única que està relacionada amb el treball familiar domèstic (371 “Gestions de la llar”).
- ▶ Grup 09 “Lleure, espectacles i cultura”: com a denominador es prenen totes les activitats relacionades amb la gestió (132, 200, 210, 211, 212, 221, 324, 371, 429, 722, 723, 724, 725 i 726), de les quals les corresponents al treball familiar domèstic són les 324, 371 i 429.
- ▶ Grup 12 “Altres béns i serveis”, en què s’apliquen diferents percentatges:
  - Per al subgrup 12.1.2 s’utilitzen com a denominador totes les activitats relacionades amb la cura personal (000, 030, 031, 039, 381, 391, 427 i 428), i com a numerador, les activitats relacionades amb la cura personal de nens i adults (381, 391, 427 i 428).
  - Al subgrup 12.4.2 s’hi aplica el mateix criteri que el de la primera proporció del grup 04.
  - Al subgrup 12.4.4 s’hi aplica el mateix criteri que el de la segona proporció del grup 04.
  - I per al subgrup 12.4.5, per la dificultat de trobar un conjunt d’activitats de referència clara i homogènia, s’hi aplica com a consum intermedi el 50%.

Una vegada calculat el consum intermedi de la producció domèstica, és possible dividir aquest consum entre les funcions principals del treball familiar domèstic esmentades anteriorment: proporcionar habitatge, proporcionar nutrició, proporcionar vestit i proporcionar cura. El criteri adoptat per fer aquesta classificació és anàleg a l’utilitzat a l’apartat 3.1: si un bé és utilitzat exclusivament en una funció domèstica, el consum intermedi s’assigna totalment a aquesta funció; en canvi, si un bé és utilitzat en més d’una funció domèstica, el consum intermedi s’assigna proporcionalment al temps dedicat a cadascuna de les quatre funcions respecte al total del temps dedicat a fer treball familiar domèstic. En el cas del CSPD de Catalunya, aquesta assignació es presenta en el quadre 3.3.

Quadre 3.3.**Assignació del consum de béns intermedis per funcions**

Grup COI/COP	Proporcionar habitatge	Proporcionar nutrició	Proporcionar vestit	Proporcionar cura
		Grup 01		
		Grup 02		
			Grup 03	
	Grup 04			
	Grup 05			
				Grup 06
	Grup 07	Grup 07	Grup 07	Grup 07
	Grup 08	Grup 08	Grup 08	Grup 08
	Grup 09	Grup 09	Grup 09	Grup 09
				Grup 10
	Grup 11.2	Grup 11.1		
				Grup 12.1.2
Resta del grup 12	Resta del grup 12	Resta del grup 12	Resta del grup 12	

Font: Elaboració pròpia

3.4.2. El consum de capital fix domèstic

El consum de capital fix domèstic fa referència a la depreciació dels béns de capital domèstic, també denominats *actius fixos* o *béns durables*, utilitzats en el procés de producció domèstica. El valor del consum del capital fix domèstic s'estima a partir de la formació bruta de capital fix de les llars, per aquest motiu és convenient d'analitzar ambdós conceptes.

D'acord amb la definició general, el capital fix consisteix principalment en actius fixos —com maquinària, equipaments, edificis o altres estructures— que s'utilitzen repetidament o continuadament en el procés de producció. En el cas concret de les llars es distingeixen els tipus d'actius fixos següents: l'habitatge i altres edificis, les màquines i equipament divers.⁴⁹ El capital fix a les llars és un dels factors més importants a l'hora d'entendre els canvis en la productivitat del treball familiar domèstic. Igual que les empreses, un increment del total dels béns de capital a les llars significa un increment potencial de la

⁴⁹ Els cultius i el bestiar de vegades poden ser considerats actius fixos i, també en conseqüència, s'han de tenir en compte quan representin una part significativa de l'economia de les llars.

productivitat.⁵⁰ Per aquest motiu, és important delimitar correctament què es considera formació bruta de capital fix a les llars. Segons el SEC, la línia fronterera entre els actius fixos i els béns de consum intermedi està especificada clarament, i indica que els petits instruments, barats i utilitzats per fer operacions relativament senzilles o simples s'han de tractar com a consum intermedi quan aquestes despeses es fan regularment i són comparativament molt petites en relació amb les despeses fetes en maquinària i equipament.⁵¹ El SEC marca el valor llindar en 500 ECU⁵² per als actius fixos. Tanmateix, les llars tenen una gran quantitat d'aparells i estris utilitzats usualment com a actius fixos —com, per exemple, paelles, cassoles, jocs de coberts, jocs de taula, llenceria de la llar, instruments de jardineria, martells, serres, etc. La vida útil d'aquests estris és de diversos anys i, normalment, s'adquireixen esporàdicament, de manera que el valor de la compra sol ser bastant petit, fins i tot si es té en consideració el valor agregat. Segons la guia del SEC, aquests aparells i estris s'haurien d'assignar com a béns de consum intermedi de la producció domèstica. No obstant això, l'EUROSTAT (2003) proposa considerar actius fixos els béns de consum que la COICOP defineix com a béns de consum durable.⁵³ Així doncs, un bé es considera actiu fix o no segons la funció o propòsit d'ús que tingui dins de la producció domèstica, independentment del preu d'aquest actiu.

El consum de capital fix es considera un cost de producció. En termes generals, representa l'import dels actius fixos consumits durant el període considerat com a resultat del desgast normal i l'obsolescència previsible, inclosa una provisió per a les pèrdues d'actius fixos com a conseqüència de danys accidentals assegurables. El consum de capital fix s'ha d'estimar, principalment, sobre la base dels estocs d'actius fixos i la vida econòmica mitjana probable de les diferents categories d'aquests béns.⁵⁴ Una altra possibilitat és valorar el consum de capital fix mitjançant el valor dels serveis del capital o les rendes associades a aquests béns. Tanmateix, amb l'excepció dels vehicles de motor, hi ha

⁵⁰ Algunes màquines han tingut un impacte més gran sobre la productivitat que d'altres, perquè han estat màquines d'ús més estès i comú entre les llars. Les rentadores automàtiques, els rentaplats i els microones són exemples d'aplicacions domèstiques que han provocat una reducció del temps de treball familiar domèstic dedicat a rentar roba, rentar plats o cuinar, respectivament; mentre que l'output d'aquestes activitats domèstiques s'ha mantingut o fins i tot s'ha incrementat al llarg del temps. (Ironmonger, 2000.)

⁵¹ Vegeu els apartats 3.105-3.108 del SEC.

⁵² Preu base del 1995.

⁵³ Vegeu: Varjonen (1998).

⁵⁴ Vegeu els apartats 6.02-6.05 del SEC.

molt pocs mercats de lloguer o de lísing per als béns durables domèstics i, per tant, el valor d'aquestes rendes s'ha d'imputar finalment. Així doncs, quan no es disposi d'informació directa, es recomana d'utilitzar el Mètode de l'Inventari Permanent (MIP) aplicant el model d'amortització lineal —en el qual cada any es dedueix una part constant del valor de manera que els béns no tenen cap valor quan es retiren de l'estoc. El MIP és el mètode utilitzat per la majoria dels CSPD elaborats (EUSTAT, 2004; IGE, 2006; National Statistics, 2002; Varjonen i Aalto, 2006) i implica, de fet, que abans de valorar el consum de capital fix a preus corrents, cal calcular l'estoc de béns de capital fix a preus constants. És a dir, cal valorar els béns de capital adquirits en diferents períodes a preus d'un any base.⁵⁵ A falta d'un inventari permanent de l'estoc de béns de capital fix, l'evolució a preus constants del consum de capital fix es pot obtenir deflactant les dades a preus corrents mitjançant índexs de preus derivats de les dades sobre formació bruta de capital fix per productes; en aquest cas, cal tenir en compte l'estructura d'edat dels béns de capital adquirits.⁵⁶

Com es pot deduir, estimar el valor del consum del capital fix en el cas de la producció domèstica és una tasca àrdua.⁵⁷ A continuació, s'analitza detalladament cadascuna de les etapes necessàries per a l'estimació del consum de capital fix del CSPD de Catalunya.

a) Determinació de la formació bruta de capital fix domèstic

Com en el cas del consum intermedi, l'adquisició per part de les llars de béns de capital es comptabilitza com a despesa en consum final i no com a formació bruta de capital fix. Per tant, en primer lloc, caldrà identificar i reclassificar les despeses que en el marc central s'han considerat consum final i que en el compte satèl·lit s'han de tractar com una despesa en inversió de capital fix.

L'annex II indica quins béns s'han de reclassificar com a formació bruta de capital fix. Si les categories porten assignada una T, el cent per cent de la despesa realitzada en aquest bé s'ha d'assignar totalment a la formació bruta de capital fix; en canvi, si el bé porta assignada una P, només una proporció de la despesa realitzada en aquest bé s'assignarà a formació bruta de capital fix, i la resta —seguint la línia de la pràctica del SEC— s'ha de considerar consum final.

⁵⁵ Per a més informació i una descripció detallada del mètode, vegeu: OCDE (2001) i Fundació BBVA (2002).

⁵⁶ Vegeu l'apartat 10.53 del SEC.

⁵⁷ Aquest càlcul és especialment difícil quan s'ha de fer en l'àmbit de comunitat autònoma, atesa la dificultat d'obtenir informació desagregada.

Per estimar la part de la despesa assignada a formació bruta de capital fix per a la producció domèstica, s'aplica un criteri de proporcionalitat anàleg a l'utilitzat per assignar el consum intermedi. Així, la despesa assignada serà equivalent a la proporció de temps dedicat a la producció domèstica en relació amb el total de temps en què s'utilitza aquest capital fix. El quadre 3.4 mostra les diferents categories de la COICOP corresponents al consum fix domèstic assignades a les diferents funcions.

Quadre 3.4.
Assignació del consum de capital fix domèstic per funcions

Proporcionar habitatge	Proporcionar nutrició	Proporcionar vestit	Proporcionar cura
GRUP 05: MOBILIARI, EQUIPAMENT DE LA LLAR I DESPESES CORRENTS DE CONSERVACIÓ DE L'HABITATGE			
05.1.2 Catifes i altres revestiments de terra			
05.2.1 Articles tèxtils per a la llar i les reparacions			
	05311 Frigorífics, congeladors i frigorífics congeladors		
	05312 Rentadores, assecadores, màquines de planxar i rentavaixelles	05312 Rentadores, assecadores, màquines de planxar i rentavaixelles	
	05313 Cuines, forns i microones		
05314 Aparells de calefacció i d'aire condicionat			
05315 Aparells de neteja			
05316 Màquines de cosir i tricotar		05316 Màquines de cosir i tricotar	
05317 Altres grans aparells de la llar	05317 Altres grans aparells de la llar		
0.5.3.2 Petits aparells electrodomèstics	0.5.3.2 Petits aparells electrodomèstics		
	05411 Cristalleria i vaixelles		
	05412 Coberteria		
	05413 Estris de cuina i parament domèstic, no elèctrics, de qualsevol material, i altres articles per a la llar		
05.5.1 Eines grans elèctriques i les reparacions			

Proporcionar habitatge	Proporcionar nutrició	Proporcionar vestit	Proporcionar cura
05.5.2 Eines petites i accessoris diversos i les reparacions	05.5.2 Eines petites i accessoris diversos i les reparacions	05.5.2 Eines petites i accessoris diversos i les reparacions	05.5.2 Eines petites i accessoris diversos i les reparacions

GRUP 07: TRANSPORTS

07.1.1 Automòbils	07.1.1 Automòbils	07.1.1 Automòbils	07.1.1 Automòbils
07.1.2 Motos	07.1.2 Motos	07.1.2 Motos	07.1.2 Motos
07.1.3 Bicicletes	07.1.3 Bicicletes	07.1.3 Bicicletes	07.1.3 Bicicletes

GRUP 08: COMUNICACIONS

08.1.2 Equips de telèfon i fax	08.1.2 Equips de telèfon i fax	08.1.2 Equips de telèfon i fax	08.1.2 Equips de telèfon i fax
--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------

GRUP 09: LLEURE, ESPECTACLES I CULTURA

09.1.3 Material de tractament de la informació	09.1.3 Material de tractament de la informació	09.1.3 Material de tractament de la informació	09.1.3 Material de tractament de la informació
--	--	--	--

Font: Elaboració pròpia

Notes:

- (1) El 25% de la categoria 05312 s'assigna a la funció "Proporcionar nutrició" perquè inclou la despesa realitzada en rentavaixelles; en canvi, el 75% restant s'assigna a la funció "Proporcionar vestit" perquè inclou la despesa de rentadores, assecadores i màquines de planxar.
- (2) A partir dels exemples oferts en la metodologia de l'ECPF respecte al tipus de béns que s'inclouen en cada categoria, s'ha assignat el 50% de la despesa realitzada en el 05317 a la funció "Proporcionar habitatge", i el 50% restant a la funció "Proporcionar nutrició".
- (3) A partir dels exemples oferts en la metodologia de l'ECPF respecte al tipus de béns que s'inclouen en cada categoria, s'ha assignat el 25% de la despesa realitzada en el 05.3.2 a la funció "Proporcionar habitatge", i el 75% restant a la funció "Proporcionar nutrició".
- (4) Davant la falta d'informació més detallada s'ha distribuït la despesa de les categories 05.2.2, 07.1.1, 07.1.2, 07.1.3, 08.1.2 i 09.1.3 entre les quatre funcions, aplicant-hi el criteri de proporcionalitat comentat anteriorment.

b) Obtenció de les sèries de formació bruta de capital fix domèstic per a Catalunya

Tanmateix, un dels objectius finals d'aquest procés no és calcular la formació bruta de capital fix domèstic, o inversió domèstica, realitzada a Catalunya el 2001, sinó calcular l'estoc de capital domèstic existent a Catalunya aquest mateix any.

L'estoc de capital domèstic en termes bruts representa el volum total dels actius productius físics disponibles en una economia, i és considerat com el volum de capital disponible per al procés productiu en un moment donat. Aquest estoc depèn de les inversions fetes en períodes anteriors, i s'obté acumulant la Formació Bruta de Capital

Fix (FBCF) d'anys passats i deduint el valor acumulat de la FBCF que s'ha retirat. Per això, s'utilitza un esquema de retir determinat —en aquest cas el model de depreciació lineal— i estimacions de vida mitjana (quadre 3.5). Com que la màxima vida útil dels béns durables domèstics s'ha calculat de 15 anys, obtenir l'estoc de capital per a l'any 2001 requereix calcular la FBCF domèstica des del 1986, mitjançant el mètode descrit anteriorment.

Quadre 3.5.

Vida útil mitjana dels béns de capital fix domèstic

Codi COICOP	Béns durables	Vida útil mitjana (en anys)
05.1.1	Mobles i articles de mobiliari	15
05.1.2	Catifes i altres revestiments de terra	10
05.2.1	Articles tèxtils per a la llar i les reparacions	10
05311	Frigorífics, congeladors i frigorífics congeladors	12
05312	Rentadores, assecadores, màquines de planxar i rentavaixelles	12
05313	Cuines, forns i microones	15
05314	Aparells de calefacció i d'aire condicionat (*)	15
05315	Aparells de neteja	8
05316	Màquines de cosir i de tricotar	15
05317	Altres grans aparells de la llar	15
05.3.2	Petits aparells electrodomèstics	7
05411	Cristalleria i vaixela	5
05412	Coberteria	15
05413	Estris de cuina i parament domèstic, no elèctrics, de qualsevol material, i altres articles per a la llar	5
05.5.1	Eines grans elèctriques i les reparacions	10
05.5.2	Eines petites i accessoris diversos i les reparacions	10
07.1.1	Automòbils (**)	9
07.1.2	Motos	9
07.1.3	Bicicletes	9
08.1.2	Equips de telèfon i fax	5
09.1.3	Material de tractament de la informació	3

Font: Elaboració pròpia a partir de l'EUROSTAT (2003)

Notes: (*) Per la falta d'una informació més detallada, s'ha aplicat la mitjana entre els valors aplicats en altres estudis (20 i 10 anys).

(**) Per la falta d'una informació més detallada, s'ha aplicat la mitjana entre els valors de 10 i 7 anys, corresponents a la vida útil de cotxes nous o de segona mà, respectivament.

En aquest procés hi ha dos aspectes importants que cal tenir en compte. Ambdós s'han explicat detalladament a l'apartat 2.2 i són conseqüència del canvi de base de l'ECPF. El primer fa referència a la classificació, i el segon, a l'obtenció de dades en l'àmbit de la comunitat autònoma. Respecte al primer, cal recordar que la informació de la despesa en consum de béns i serveis feta per les llars a partir de l'any 1997 està classificada a partir de la COICOP. Aquesta classificació no coincideix amb l'anterior classificació PROCOME, que afecta la informació disponible des del 1986 fins al 1996. Aquest fet comporta la necessitat de fer un enllaç entre les dues sèries, tenint en compte les correspondències entre les dues classificacions.

El segon dels aspectes és una mica més problemàtic. A causa de la baixa representativitat de la mostra de l'ECPF base 1985, la informació disponible per a Catalunya no és estadísticament significativa, però si la informació resultant de l'ECPF base 1997. Aquest fet provoca que les dades anteriors al 1996 facin referència a tot l'Estat espanyol, amb l'excepció de l'any 1990. Aquest any es va fer l'EBPF 1990-1991 estructural, amb una mostra prou gran com per obtenir informació en l'àmbit de comunitats autònomes estadísticament significativa.⁵⁸ Atesa aquesta situació i per tal d'obtenir una sèrie contínua per a Catalunya, s'ha calculat el percentatge que representava la despesa feta a Catalunya respecte al total de l'Estat espanyol el 1990 per a cadascun dels grups considerats capital fix domèstic i, posteriorment, s'ha aplicat aquest percentatge als anys compresos en el període 1986-1996. Aquest fet comporta de treballar amb el supòsit que la proporció de la despesa de Catalunya respecte a la de tot l'Estat espanyol no ha variat durant 10 anys.

c) Obtenció de les sèries de formació bruta de capital fix domèstic per a Catalunya a preus constants

Amb els passos anteriors s'obté la sèrie de formació bruta de capital fix domèstic per a Catalunya a preus corrents. Tanmateix, per obtenir l'estoc de capital domèstic existent l'any 2001, s'ha d'acumular la formació bruta de capital fix dels anys passats i, per això, cal disposar de la sèrie a preus constants de l'any de referència del CSPD.

En el cas del CSPD de Catalunya, perquè el consum de capital fix domèstic obtingut sigui comparable amb la resta de components del compte s'ha pres la base 2001 igual a 100. Per obtenir una sèrie d'IPC contínua des del 1986 fins a l'any 2001 per a Catalunya a preus constants del 2001, cal aplicar els coeficients d'enllaç legal per a les diferents

⁵⁸ Del total de 21.155 famílies, 1.644 corresponen a Catalunya (Pasqual, 2004).

desagregacions funcionals i geogràfiques. Per al cas de Catalunya, no es disposa dels coeficients legals de cadascun dels articles, sinó dels grups de béns corresponents. Aquest fet comporta que per obtenir una sèrie contínua s'ha d'adoptar el supòsit que els índexs de preus agregats són vàlids per a cadascun dels articles que estan integrats en el grup corresponent.

d) Càlcul de l'estoc de capital

Una vegada obtinguda la sèrie de formació bruta de capital fix a preus constants, s'està en condicions de calcular l'estoc de capital domèstic de Catalunya l'any 2001. Com s'ha comentat anteriorment, l'estoc de capital domèstic s'obté aplicant el MIP d'acord amb el model de depreciació lineal. Formalment, l'estoc de capital de cadascun dels béns considerats capital domèstic al final del 2001 es calcula aplicant la fórmula següent:

$$SCD_{t,i} = \sum_{h=0}^{VU_i-1} FBCD_{t-h,i} \left[1 - \frac{h+0.5}{VU_i} \right]$$

on:

t = final del període de referència considerat (en aquest cas l'any 2001)

i = bé de capital domèstic

h = períodes de vida útil considerats del bé

$SCD_{t,i}$ = estoc de capital domèstic del bé i al final del període t

VU_i = vida útil mitjana del bé i

FBCD= formació bruta de capital domèstic a preus constants de t del bé i

Aquesta fórmula ens permet calcular l'estoc de capital domèstic existent l'any 2001. En realitat, els béns de capital domèstic es compren durant tot l'any. Tanmateix, per simplificar el càlcul i a falta d'informació detallada de quan s'han efectuat les compres realment, se suposa que tots els béns de capital domèstic s'han adquirit durant la meitat de l'any. Així doncs, si suposem el cas d'un bé que té una vida útil de 3 anys, per exemple el 9.3.1 "Material de tractament de la informació", l'estoc de capital domèstic existent el juny del 2001 s'obté sumant 0,5 vegades un terç de la despesa realitzada en aquest bé el 1999, més 1,5 vegades un terç de la despesa realitzada el 2000, i més 2,5 vegades un terç de la despesa realitzada en aquest bé l'any 2001.

e) Càlcul del consum de capital fix

Finalment, s'ha de calcular el consum de capital fix que correspon a l'import dels béns de capital domèstics consumits durant el període considerat, l'any 2001, com a resultat del desgast i de l'obsolescència

normals. En altres paraules, la depreciació dels béns de capital domèstic utilitzats en el procés de producció domèstica. Per calcular-lo s'aplica la fórmula següent:

$$CCFD_{t,i} = FBCD_{t,i} \left[\frac{0.5}{VU_i} \right] + \sum_{h=1}^{VU_i-1} FBCD_{t-h,i} \left[\frac{1}{VU_i} \right] + FBCD_{t-VU,i} \left[\frac{0.5}{VU_i} \right]$$

on:

t = final del període de referència considerat (en aquest cas l'any 2001)

i = bé de capital domèstic

h = períodes de vida útil considerats del bé

$CCFD_{t,i}$ = consum de capital fix domèstic del bé i al final del període t

VU_i = vida útil mitjana del bé i

$FBCD$ = formació bruta de capital domèstic a preus constants de t del bé i

Si continuem amb el supòsit que tots els béns de capital domèstic s'adquireixen a la meitat de l'any, per obtenir el consum de capital fix domèstic realitzat durant tot l'any 2001, per exemple del bé 9.3.1 "Material de tractament de la informació", s'ha de tenir en compte la depreciació dels béns comprats entre els anys 1998 i 2001. En aquest cas, aplicant la fórmula anterior per al bé 9.3.1 s'obté el consum de capital fix domèstic sumant-hi un terç de la despesa realitzada el 1999 i el 2000, més la meitat del terç de la despesa realitzada els anys 1998 i 2001.

El resultat obtingut per a cadascun dels béns de capital domèstic és el que s'ha de tenir en compte en l'estimació del valor de la producció domèstica.

3.5. El compte de producció i el compte d'explotació: extensió i variació de la comptabilitat nacional

El valor total de la producció domèstica mitjançant el mètode de l'input s'obté de forma similar a la valoració que fa la comptabilitat nacional de la producció de no-mercat generada pel Govern i per les institucions sense finalitats de lucre al servei de les llars; és a dir, mitjançant la suma dels costos de producció. Aquesta similitud és la que permet integrar la producció domèstica en el SCN, cosa que permet desenvolupar estimacions alternatives a les que es mostren en el marc central de la comptabilitat nacional.

Un dels objectius del CSPD és el d'oferir una imatge completa de l'activitat productiva de les llars que sigui, alhora, consistent amb el

SCN. Aquesta consistència fa recomanable que part del CSPD tingui una estructura tant similar com es pugui al sistema de comptes de la comptabilitat nacional. En altres paraules, part del CSPD s'ha de presentar mitjançant un compte de producció i un compte d'explotació de les llars, seguint la mateixa estructura que els elaborats en el marc general.

El mateix SEC descriu el cicle de l'activitat econòmica mitjançant una successió completa i ordenada de comptes, els quals permeten d'analitzar cadascuna de les unitats econòmiques —branques d'activitat i sectors institucionals—⁵⁹ o tota l'economia en conjunt.⁶⁰ Aquests comptes estan classificats en tres grups: els comptes corrents, centrats en la producció, distribució i redistribució de la renda; els comptes d'acumulació, que analitzen les variacions d'actius i de passius de cada unitat, i, finalment, els balanços que mostren el total d'actius i de passius de les unitats al principi i final del període comptable.

En els SCN s'elabora, en general, una seqüència de comptes complets per al sector llars (S.14). Cal recordar, tanmateix, que el SEC considera únicament dins d'aquest sector les activitats d'empreses individuals i els individus o grups d'individus la funció principal dels quals és el consum. D'aquests últims s'inclouen exclusivament les activitats productives relacionades amb l'agricultura i la cura d'animals, els serveis produïts pel personal domèstic remunerat i els serveis de reparació i de construcció d'habitatges; es deixa al marge la majoria d'activitats de producció realitzades i destinades als membres de la llar.

Així doncs, cal que en l'estructura d'un CSPD s'inclouin els comptes comptables relacionats amb l'activitat de les llars que no recull el SCN. D'aquesta manera, els comptes del sector de llars SEC (S.14) s'ampliarien i es complementarien amb els comptes del sector de llars no-SEC. En conseqüència, el CSPD de Catalunya inclou únicament els comptes corrents de les activitats domèstiques dutes a terme no considerades ni incloses en el SCN; és a dir, el compte de producció i el compte d'explotació de les activitats econòmiques de les llars no-SEC.

El quadre 3.6 mostra l'estructura del compte de producció. En aquest compte es recullen les operacions relatives al procés de producció de les llars, que inclouen en els recursos la producció domèstica, i en els usos, els consums intermedis. A partir d'aquest compte, es calcula el valor generat per les llars mitjançant l'activitat productiva, és a dir, el valor afegit. El valor afegit és un dels saldos més importants del

⁵⁹ Els sectors institucionals que es recullen en el SEC són: les societats no financeres (S.11), les institucions financeres (S.12), les administracions públiques (S.13), les llars (S.14) i les institucions sense finalitat de lucre al servei de les llars (S.15). Vegeu: SEC 2.17-2.88.

⁶⁰ Vegeu: SEC 8.01-8.05.

sistema econòmic i es pot calcular tant en termes bruts, sense incloure-hi el consum de capital fix, o en termes nets, en cas d'incloure-hi aquest últim. És important tenir en compte que com que la producció s'ha de valorar a preus bàsics i el consum intermedi ha de ser-ho a preus d'adquisició, el valor afegit del compte de producció de les llars no inclou els impostos menys les subvencions sobre els productes.⁶¹

Quadre 3.6.

Compte de producció del CSPD de les llars no-SEC de Catalunya

I. Compte de producció			
Usos	Codi	Operacions i altres fluxos i saldos comptables	Recursos
	P.1	Producció	
	P.2	Consums intermedis	
	B.1b	Valor afegit brut	
	K.1	Consum de capital fix	
	B.1n	Valor afegit net	

Font: SEC

D'altra banda, l'estructura del compte d'explotació de les llars no-SEC es presenta en el quadre 3.7. El compte d'explotació analitza en quina mesura el valor afegit generat per la producció domèstica pot cobrir la remuneració i els altres impostos menys les subvencions sobre la producció. En aquest compte es poden calcular dos saldos, l'excedent d'explotació i la renda mixta. En el cas de les llars no-SEC les caselles corresponents als altres impostos nets sobre la producció, a l'excedent d'explotació i a la renda mixta tenen valor zero, ja que aquesta informació està recollida en els comptes de les llars SEC. Tanmateix, encara que no s'inclouï en els comptes de les llars no-SEC, és interessant recordar la informació que ofereixen aquests dos saldos. D'una banda, l'excedent d'explotació correspon a la renda que obtenen les llars de la utilització dels seus actius de producció; en altres paraules, és el superàvit o el dèficit de les activitats de producció abans de considerar els interessos, les rendes de la terra o els imports que la llar ha de pagar o cobrar dels actius financers, o els actius materials no produïts que té

⁶¹ En canvi, el compte de producció per al total de l'economia inclou, entre els recursos, els impostos nets de subvencions sobre els productes entre els recursos per poder obtenir el PIB de l'economia a preus de mercat com un saldo comptable. Vegeu: SEC 8.12 i 8.13.

en préstec o dels quals és propietari. D'altra banda, la renda mixta és un saldo propi del compte d'explotació del sector de les llars SEC, ja que correspon a la remuneració del treball fet pels propietaris de les empreses no constituïdes en societat que pertanyen a aquest sector i que no es pot distingir dels beneficis que obtenen els mateixos propietaris com a empresaris.

Quadre 3.7.

Compte d'explotació del CSPD de les llars no-SEC de Catalunya

II.1.1. Compte d'explotació			
Usos	Codi	Operacions i altres fluxos i saldos comptables	Recursos
	B.1n	Valor afegit net	
	D.1	Remuneració dels assalariats	

Font: SEC

Una vegada elaborats ambdós comptes, s'ha de tenir en compte que en incloure'ls en el sistema comptable general alguns dels agregats del PIB es modificaran. Aquest fet implica que, especialment a l'hora d'elaborar la seqüència de comptes complets per a tota l'economia, s'han de tenir en compte les partides del sistema central de la comptabilitat nacional que patiran alguna reclassificació o reassignació: la despesa en consum final de les llars, la formació bruta de capital fix i la remuneració d'empleats.

Respecte a la despesa en consum final de les llars, d'una banda, augmentarà a causa de la producció de no-mercat realitzada per les llars i, de l'altra, disminuirà ja que parteix de la despesa en béns i serveis i en béns durables que s'han reclassificat com a consum intermedi domèstic i com a formació bruta de capital fix domèstic, respectivament. La formació bruta de capital fix augmentarà per la despesa de béns durables reclassificats des del consum final. Finalment, la remuneració d'assalariats augmentarà en incloure la valoració del treball familiar domèstic no remunerat.

4 Mesurament i valoració: temps, treball i producció domèstica

En aquest apartat es presenten tots els càlculs fets en l'elaboració del CSPD de les llars de Catalunya seguint la metodologia assenyalada anteriorment. En primer lloc, s'analitza el temps dedicat a la producció domèstica. L'anàlisi en temps de treball és particularment important perquè permet fer comparacions en termes físics, cosa que representa un grau d'abstracció menor que en termes monetaris. A més, evita les condicions de mercat i els biaixos per sexe que aquest fet pot comportar. Per tant, complementa l'anàlisi i les comparacions en termes mercantils en abordar el tema des d'una altra perspectiva. En segon lloc, es calcula el valor del treball familiar domèstic segons el mètode del treball no remunerat, fent aquesta valoració tant en termes globals com per funcions. Finalment, es calcula el valor de la producció domèstica segons el mètode de l'input i s'elaboren els comptes de producció i d'explotació de les llars no-SEC.

4.1. Temps dedicat a la producció domèstica

L'anàlisi del temps dedicat a la producció domèstica s'efectua tenint en compte diferents variables i les diferències entre dones i homes. Es comença amb una anàlisi de la distribució dels temps de treball, i es compara primer el treball mercantil i el treball familiar domèstic; i després s'analitza aquest últim segons diferents variables significatives: edat i tipologia de llar com a aproximació al cicle vital, situació laboral i estudi del treball familiar domèstic de forma desagregada, amb especial interès en les activitats de cura. En segon lloc, es calculen els temps totals de treball; informació que s'utilitza posteriorment per al càlcul del valor del treball familiar domèstic i de la producció domèstica. En tercer lloc, es proposen alguns indicadors bàsics de temps de treball a fi i efecte d'observar l'evolució de les variables i, finalment, es fa la distribució del temps de treball familiar domèstic d'acord amb les quatre funcions principals: proporcionar habitatge, proporcionar nutrició, proporcionar vestit i proporcionar cura.

4.1.1. La distribució del temps de treball

Temps diari de treball

D'una primera observació del temps diari de treball (taula 4.1) destaquen les diferències que es mantenen en la realització dels diferents treballs fets per dones i homes: mentre que ells dediquen a treball de mercat 1,8 vegades el temps que hi dediquen elles (les dones realitzen el 54,7% del que realitzen els homes), en treball familiar domèstic la relació és la contrària, les dones dediquen 2,4 vegades el temps que dediquen els homes a l'activitat (els homes fan el 41,4% del que fan les dones). El resultat és que com a mitjana, les dones a Catalunya treballen —en termes globals— una hora més diària que els homes. Resultat que trenca la idea que les dones treballen menys que els homes o que moltes dones *no treballen*.

D'altra banda, del total de treball que fan els homes (gràfic 4.1.), el 66,6% del temps el dediquen a treball de mercat, en canvi, la relació per a les dones és la contrària: el 68,8% del temps de treball el dediquen a treball familiar domèstic; cosa que estaria assenyalant que els rols socials diferenciats per sexe encara tenen una presència rellevant.

En tercer lloc, si es compara el temps dedicat a cada treball pel conjunt de la població, és interessant observar que el temps mitjà diari dedicat a treball familiar domèstic supera el temps mitjà diari dedicat a treball de mercat en 21 minuts; fet que posa en qüestió que l'activitat que es fa a les llars sigui una activitat marginal i sense importància.

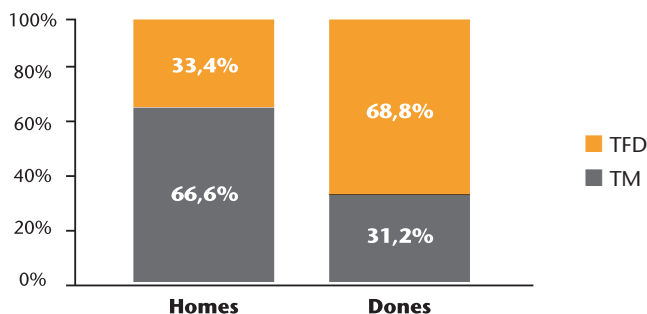
Taula 4.1.
Temps mitjà social de treball (hores i minuts diaris i percentatge)⁶²

	Homes	Dones	Mitjana
Treball de mercat (TM)	3:52 (66,6)	2:07 (31,2)	2:58
Treball familiar domèstic (TFD)	1:56 (33,4)	4:40 (68,8)	3:19
Total	5:48	6:47	

Font: Elaboració pròpia a partir de la informació de l'EUT 2002-2003 (INE/IDESCAT)

⁶² Encara que es pot disposar de la informació en hores, minuts i segons, en tot l'estudi s'ha optat per aproximar els segons; aproximació que s'acostuma a fer en aquest tipus d'estudis.

Gràfic 4.1.
Temps mitjà social de treball (en percentatge)

Font:Elaboració pròpia a partir de la informació de l'EUT 2002-2003 (INE/IDESCAT)

Les taules 4.2a i 4.2b permeten establir, respectivament, alguna comparació en temps de treball de dones i homes amb les comunitats autònomes de Galícia i el País Basc i alguns països europeus. De la informació de la taula 4.2a,⁶³ en relació amb Catalunya, s'observa que a Galícia el temps dedicat a treball de mercat és menor tant en homes com en dones; en canvi, el temps dedicat a treball familiar domèstic és bastant similar. Al País Basc, el temps dedicat a treball de mercat és superior al de Catalunya, però aquest temps també inclou temps de formació; en canvi, el temps dedicat a treball familiar domèstic és menor tant per a dones com per a homes, però no inclou el temps de transport.

En qualsevol cas, encara que sigui difícil establir comparacions entre les tres comunitats autònomes, el que sí que és comú en totes tres és que les dones fan almenys una hora diària més de treball que els homes.

La informació de la taula 4.2b permet tenir alguna referència del treball que es fa en països europeus.⁶⁴ S'ha ordenat de forma creixent

⁶³ Només s'han considerat les comunitats autònomes que han elaborat un CSPD oficial des dels seus instituts d'estadística. Les dades de Catalunya són més comparables amb les de Galícia perquè en ambdós casos s'ha utilitzat la mateixa Enquesta d'ús del temps; en canvi, per al País Basc s'ha utilitzat l'Enquesta de pressupostos de temps realitzada per l'EUSTAT, que desenvolupa una metodologia una mica diferent de l'EUT, amb la qual cosa les comparacions directes tenen problemes. En qualsevol cas, aquí només s'esmenten per tenir alguna referència del temps de treball a l'Estat espanyol.

⁶⁴ La informació de la taula 4.2b és informació harmonitzada per l'EUROSTAT de les enquestes d'ús del temps dels 15 països assenyalats. És la informació comparable de la qual es disposa fins ara. Els països que no hi figuren és o bé per falta d'informació o bé per problemes d'harmonització de la informació. Les dades fan referència a la població de 20 a 74 anys. El temps de TM inclou tant el temps de treball remunerat com el temps dedicat a l'estudi. El temps de TFD inclou treball familiar domèstic en termes tradicionals, cura de nens i nenes i de persones grans, cura de plantes i animals, construcció i reparacions de la llar, compres i serveis i gestió de la llar. Són dades, per tant, comparables entre elles, però no amb la informació que s'utilitza en aquest estudi.

d'acord amb el temps que dediquen els homes al treball de mercat. En primer lloc, s'observa que a tots els països els homes fan més treball de mercat i les dones dediquen més temps al treball familiar domèstic. Encara que no hi ha una correlació clara entre els treballs que fan els homes, sí que s'observa que en alguns països —com Itàlia i Espanya— la participació masculina més alta en el mercat es correspon amb una participació menor en les activitats de la llar. Amb relació al temps dedicat al treball familiar domèstic, els països en què les dones hi dediquen més temps (al voltant de cinc hores diàries o més) són Espanya, Eslovènia, Hongria, Estònia i Itàlia; Espanya i Itàlia són els que presenten diferències més grans entre dones i homes. Finalment, amb relació al temps total de treball, es constata que a tots els països —amb l'excepció de Suècia, on dediquen el mateix temps al treball— les dones treballen més que els homes. Els països en què les diferències són més grans coincideixen (incloent-hi Lituània) amb els anteriors en els quals les dones dedicaven més temps al treball familiar domèstic. El país que presenta la diferència més gran entre el temps total de treball de dones i homes és Itàlia, on les dones fan 1 hora i 25 minuts més de treball diari que els homes. En l'altre extrem, països amb les diferències més petites entre el treball total fet per dones i homes hi ha Suècia (on no hi ha diferències), Noruega amb 2 minuts de diferència, i el Regne Unit amb 12 minuts. Encara que no és aquest el lloc per analitzar les raons de les diferències, segurament una raó important està relacionada amb els diferents desenvolupaments dels estats de benestar i l'oferta de serveis públics de cura.

Taula 4.2a.

Temps mitjà social de treball a les comunitats autònomes de Galícia i el País Basc (hores i minuts diaris)

	Homes			Dones		
	TM	TFD	Total	TM	TFD	Total
Galícia	3:18	1:48	5:06	1:54	4:48	6:42
País Basc	4:14	1:22	5:36	2:35	4:00	6:35

Font: Compte satèl·lit de la producció domèstica (2003), IGE (2006)
Enquesta de pressupostos de temps, EUSTAT (2003)

Taula 4.2b.
Temps mitjà social de treball a 15 països europeus
(hores i minuts diaris)

	Homes			Dones		
	TM	TFD	Total	TM	TFD	Total
Bèlgica	3:30	2:38	6:08	2:07	4:32	6:39
Alemanya	3:35	2:21	5:56	2:05	4:11	6:16
Estònia	3:40	2:48	6:28	2:33	5:02	7:35
Hongria	3:46	2:40	6:26	2:32	4:58	7:30
Finlàndia	4:01	2:16	6:17	2:49	3:56	6:45
França	4:03	2:22	6:25	2:31	4:30	7:01
Eslovènia	4:07	2:40	6:47	2:59	4:58	7:57
Polònia	4:15	2:22	6:37	2:29	4:45	7:14
Noruega	4:16	2:22	6:38	2:53	3:47	6:40
Regne Unit	4:18	2:18	6:36	2:33	4:15	6:48
Suècia	4:25	2:29	6:54	3:12	3:42	6:54
Itàlia	4:26	1:35	6:01	2:06	5:20	7:26
Espanya	4:39	1:37	6:16	2:26	4:55	7:21
Lituània	4:55	2:09	7:04	3:41	4:29	8:10
Letònia	5:09	1:50	6:59	3:41	3:56	7:37

Font: Elaboració pròpia a partir d'Aliaga (2006)

***El treball familiar domèstic en el cicle vital:
edat i tipologia de les llars***

Algunes variables significatives que cal considerar en l'estudi del treball familiar domèstic són l'edat i la tipologia de llar, que permeten una aproximació a l'anàlisi per cicle vital. La realització del treball familiar domèstic és molt diferent d'acord amb les diferents etapes del cicle vital, particularment per a les dones. Les persones passen, al llarg de la seva vida, per períodes diferents quant a les disponibilitats i la distribució del temps segons les demandes de treball de cura de les persones de la llar. Per aquest motiu és important analitzar les etapes que comporten més conflictes d'organització del treball; ja que la realització de treball global no és només un assumpte de nombre d'hores, sinó més aviat d'organització del temps. I per a Catalunya (i l'Estat espanyol), també és important la variable "Ocupació al mercat", perquè actualment coexisteixen dues generacions de dones amb pautes de comportament laboral molt diferents: les que participen en el mercat laboral i les que fan treball familiar domèstic a temps complet. El punt d'inflexió se situa al voltant de les dones que avui tenen entre 55 i 60 anys.

Quant a l'edat, a partir dels 15 anys les dones dediquen més temps que els homes al treball familiar domèstic en tots els trams d'edat (taula 4.3 i gràfic 4.2). En termes generals, s'observa que les dones fins als 45 anys augmenten contínuament la dedicació a aquest treball, i s'estabilitzen posteriorment en nivells elevats. Destaquen dos increments importants al llarg del cicle vital. El primer, un increment espectacular aproximadament del 100% en la dècada que va entre les franges d'edat de 25 a 29 anys i de 35 a 39 anys, precisament quan moltes dones passen a viure en parella o tenen el seu primer fill o filla. El segon augment important té lloc a la franja d'edats de 60 a 64 anys, ja que aquestes dones són les que com a mitjana fan el nombre més alt d'hores de treball familiar domèstic. La raó pot ser la que es comentava anteriorment: al voltant dels 55-60 anys hi ha el punt d'inflexió que separa les dues generacions de dones que mantenen pautes de comportament bastant diferents; per això, entre els 60 i els 64 anys una part important de les dones han estat i continuen sent mestresses de casa a temps complet, sense haver participat mai en el mercat laboral. A més, és possible que les dones amb filles i fills adults estiguin assumint la cura de nétes i nets o de persones grans o malaltes.

La participació dels homes en el treball familiar domèstic és molt diferent a la de les dones. Primer, segueix una trajectòria anàloga a la d'elles (però amb valors més baixos) fins als 30 anys, encara que destaca que a la franja d'edats entre 25 i 29 anys el temps dedicat pels homes és el 57,1% del temps dedicat per les dones; relació que curiosament es redueix fins, aproximadament, el 40% en les dues franges següents, edats habituals de presència de menors a la llar. A partir dels 30 anys es presenten diferències importants. El temps dedicat al treball familiar domèstic per part dels homes es manté bastant estable entre els 30 i els 60 anys —èpoques en les quals el treball de les dones s'incrementa notablement—, i augmenta en anys posteriors i presenta la màxima dedicació en la franja d'edats de 65 a 74 anys. Que la màxima participació masculina sigui la dels anys de jubilació del mercat laboral significa que els homes substitueixen un treball per un altre; és a dir, que en retirar-se del treball remunerat fan una quantitat de treball familiar domèstic més gran. Naturalment aquesta forma de participar en el treball no remunerat no representa cap problema de *conciliació*. El conflicte per organitzar els temps de treball i les tensions que aquest fet comporta té lloc fonamentalment en les edats actives en les quals coincideix la participació en el treball de mercat i la cura de persones a la llar.

Taula 4.3.

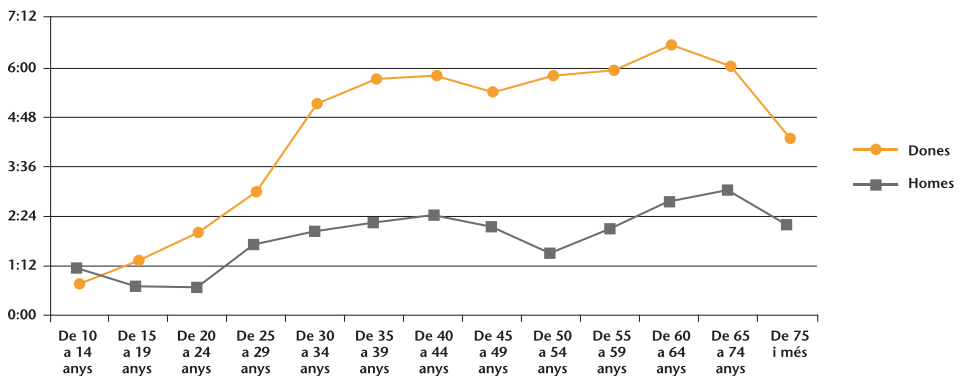
Temps mitjà social de treball familiar domèstic per grups d'edat (hores i minuts diaris)

Grups d'edat	Sexe	Temps
De 10 a 14 anys	Dones	0:50
	Homes	1:07
De 15 a 19 anys	Dones	1:22
	Homes	0:41
De 20 a 24 anys	Dones	2:02
	Homes	0:41
De 25 a 29 anys	Dones	3:02
	Homes	1:44
De 30 a 34 anys	Dones	5:10
	Homes	2:03
De 35 a 39 anys	Dones	5:47
	Homes	2:15
De 40 a 44 anys	Dones	5:54
	Homes	2:26
De 45 a 49 anys	Dones	5:30
	Homes	2:05
De 50 a 54 anys	Dones	5:52
	Homes	1:33
De 55 a 59 anys	Dones	5:59
	Homes	2:07
De 60 a 64 anys	Dones	6:38
	Homes	2:47
De 65 a 74 anys	Dones	6:06
	Homes	3:02
De 75 anys i més	Dones	4:20
	Homes	2:10

Font: Elaboració pròpia a partir de la informació de l'EUT 2002-2003 (INE/IDESCAT)

Gràfic 4.2.

Temps mitjà social de treball familiar domèstic per grups d'edat

Font: Elaboració pròpia a partir de la informació de l'EUT 2002-2003 (INE/IDESCAT)

Com a primera conclusió es pot afirmar que el temps dedicat per les dones al treball familiar domèstic respon a la demanda de cura de les persones dependents a la llar: augmenta en la mesura que entren a la vida adulta i assumeixen les tasques de la població que requereix atencions especials. No passa el mateix amb el dels homes, que no es modifica especialment d'acord amb els requeriments del cycle vital. Per tant, si bé —com mostren les estadístiques laborals— les diferències per sexe en la participació laboral mercantil es van diluint —encara que no la forma de participar-hi—, en canvi, es mantenen diferències significatives respecte a la participació en el treball familiar domèstic.

Per a l'anàlisi del treball familiar domèstic segons la variable "Tipologia de llar", s'han considerat els tipus de llar que d'acord amb la informació de l'EUT són significatius a Catalunya. La taula 4.4 i el gràfic 4.3 recullen aquesta informació. S'han definit com a persones principals, masculina i femenina, els homes i les dones que es consideren els responsables de la llar. Aquesta definició té importància a les llars on conviuen mares i/o pares amb fills i/o filles per diferenciar el treball fet per les primeres o els primers dels segons o segones. Normalment, els fills i filles fan molt poc treball a la llar, amb la qual cosa si es considera la mitjana del treball fet per dones i per homes, el treball fet per mares i pares o persones responsables de la llar queda distorsionat. També la definició tindria importància a llars on es conviqués amb alguna persona gran, però segons la informació de l'enquesta aquest tipus de llars són poc significatives i, per tant, no s'han considerat.

Els resultats mostren, en primer lloc, la importància d'analitzar el treball familiar domèstic desagregat per tipus de llar. Si s'observen els resultats totals, com es preveia, les diferències són notables: van des d'un mínim d'1 hora 35 minuts a les llars monoparentals masculines amb fills/filles de 18 anys i més,⁶⁵ fins a un màxim de 8 hores 40 minuts a les llars constituïdes per una parella i algun/a menor de 18 anys.

Ara bé, és lògic pensar que les necessitats —i, per tant, la realització— de treball familiar domèstic augmentin amb el nombre de persones de la llar, l'edat i l'estat de salut. Tanmateix, els resultats revelen que la quantitat de treball familiar domèstic realitzada no depèn només dels factors esmentats, sinó que hi ha un component important de rol social que afecta i, en part, determina els resultats.

---

⁶⁵ No es consideren les llars monoparentals masculines amb algun/a menor de 18 anys perquè és una dada molt poc significativa.

Taula 4.4.

Temps mitjà social de treball familiar domèstic realitzat per la persona principal, per tipus de llar (hores i minuts diaris)

Tipus de llar	ppf**	ppm**	Total
Unipersonal masculina de menys de 65 anys		2:20	2:20
Unipersonal masculina de 65 anys i més		3:13	3:13
Unipersonal femenina de menys de 65 anys	3:45		3:45
Unipersonal femenina de 65 anys i més	4:49		4:49
Parelles de menys de 65 anys sense fills/filles	4:11	2:10	6:21
Parelles de 65 anys i més sense fills/filles	5:35	2:31	8:06
Parelles amb algun/a menor de 18 anys	6:16	2:24	8:40
Parelles amb fills/filles de 18 anys i més	5:50	2:11	8:01
Monoparental masculina amb algun/a menor de 18 anys		1:29*	1:29*
Monoparental masculina amb fills/filles de 18 anys i més		1:35	1:35
Monoparental femenina amb algun/a menor de 18 anys	4:03		4:03
Monoparental femenina amb fills/filles de 18 anys i més	4:58		4:58

Font: Elaboració pròpia a partir de la informació de l'EUT 2002-2003 (INE/IDESCAT)

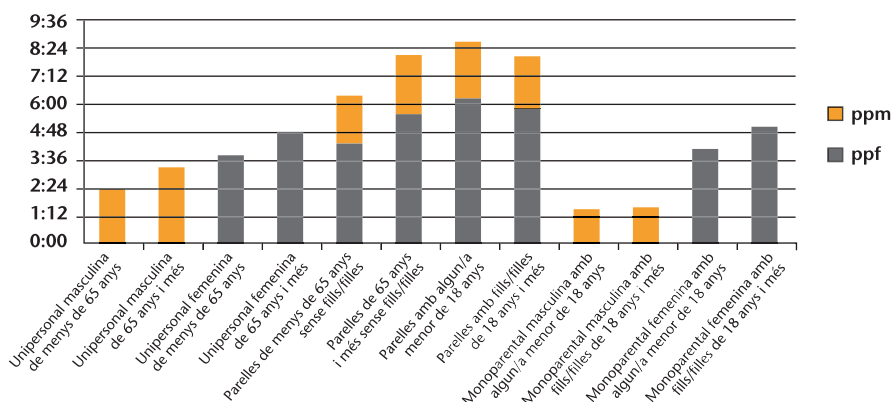
*Valor no significatiu

**ppf = persona principal femenina

**ppm = persona principal masculina

Gràfic 4.3.

Temps mitjà social de treball familiar domèstic realitzat per la persona principal, per tipus de llar (hores i minuts diaris)

Font: Elaboració pròpia a partir de la informació de l'EUT 2002-2003 (INE/IDESCAT)

En primer lloc, s'observen les llars de persones que no viuen en parella. A les llars unipersonals, de qualsevol edat, les dones dediquen més temps que els homes al treball familiar domèstic; cal destacar que en les persones més grans de 65 anys —quan ja no es fa treball de mercat— la diferència és aproximadament d'una hora diària.⁶⁶ Les diferències poden ser conseqüència del fet que els homes tenen menys cura de la pròpia persona que les dones; disposen en general d'ingressos més alts, fet que els permet d'adquirir més serveis de mercat i, normalment, més fàcilment tenen l'ajut d'alguna dona de la *família extensa*.

Quant a les llars monoparentals, es pot destacar que en aquelles que hi ha fills/filles més grans de 18 anys, les dones (persones principals) dediquen el triple de temps a l'activitat que els homes (persones principals) que pertanyen al mateix tipus de llar. Quan hi ha algun/a menor a la llar, la relació és una mica menor (el treball de les dones és 2,7 vegades el dels homes); encara que la informació de les llars monoparentals masculines amb algun/a menor, com s'assenyala a la taula, no és significativa. En tot cas, el fet que la informació no sigui significativa ja és rellevant: segons dades ponderades de l'EUT, el nombre de llars monoparentals femenines amb presència d'algun/a menor de 18 anys és set vegades el nombre de llars del mateix tipus encapçalades per un home. En qualsevol cas, crida l'atenció la important diferència en temps dedicat a treball familiar domèstic a les llars monoparentals femenines i masculines; que es pot explicar pels ingressos més alts dels homes o per una col·laboració més gran a la llar dels fills i filles més grans quan la persona principal és masculina. Cosa que es corrobora quan s'observa que el temps dedicat al treball familiar domèstic per la persona principal masculina és més gran a les llars unipersonals que a les llars monoparentals, on se suposa que hi ha demanda més alta de treball a la llar.

Si es comparen llars unipersonals i monoparentals entre si, també s'observen diferències entre el temps dedicat al treball familiar domèstic entre dones i homes, que no s'expliquen per les demandes o característiques de la llar. En primer lloc, el temps dedicat a l'activitat pels homes a les llars monoparentals és menys de la meitat que el que dediquen les dones de llars unipersonals. Novament, les possibles explicacions són les ja comentades: la possible col·laboració més gran dels fills i/o filles o d'una altra dona de la *família extensa* i, particularment,

⁶⁶ El nombre de llars unipersonals masculines de menys de 65 anys és anàleg al de llars unipersonals femenines d'aquestes mateixes característiques. En canvi, les llars unipersonals masculines de 65 anys i més són la quarta part de les unipersonals femenines d'aquestes mateixes característiques.

les discriminacions del mercat laboral que reforcen el biaix de gènere a la llar i així les diferències salarials entre dones i homes favorables a aquests últims els permet d'adquirir més béns i serveis al mercat i tenir menys dedicació al treball familiar domèstic.

Pel que fa al temps dedicat al treball familiar domèstic de les persones que viuen en parella, també hi ha diferències notables entre dones i homes. El primer que cal destacar són les diferències entre dones i homes en comparar llars unipersonals de menys de 65 anys i llars de parelles sense fills/filles de menys de 65 anys. S'observa que les dones, en el trànsit de viure soles a viure en parella⁶⁷ augmenten el temps dedicat al treball a la llar en 26 minuts, i, en canvi, els homes en aquest mateix procés disminueixen l'activitat en 10 minuts. Semblaria lògic pensar que a causa de les economies d'escala ambdues persones haurien de reduir el temps de treball; tanmateix, el de les dones augmenta, la qual cosa suggereix que assumeixen una part del treball de reproducció dels homes. És a dir, els homes, en la mesura que viuen amb una dona, li traspassen part del treball que feien quan vivien sols.

En segon lloc, si es comparen les llars sense fills/filles de parelles de menys de 65 anys i aquelles amb algun/a menor de 18 anys, les dones augmenten el temps dedicat a treball familiar domèstic el 49,8%, la qual cosa respon a les noves demandes de cura. Tanmateix, l'increment del treball de la llar dels homes en la mateixa situació és només del 10,7%. Quan els fills/filles són més grans de 18 anys, les dones persones principals redueixen una mica el seu treball de la llar, encara que continuen fent aproximadament el 40% més que a les llars sense fills/filles. Novament en aquest canvi la situació dels homes és diferent: amb fills/filles més grans de 18 anys a la llar, els homes persones principals dediquen a l'activitat exactament el mateix temps que a les llars constituïdes per parelles de menys de 65 anys sense fills/filles.

Finalment, per completar l'anàlisi, s'ha calculat la relació entre el temps dedicat al treball familiar domèstic per les dones i els homes (persones principals) quan viuen en parella (taula 4.5), la qual cosa és un indicador més directe de les desigualtats de sexe/gènere en la realització d'aquest tipus de treball. La informació que ofereix la taula 4.5 mostra que en aquest tipus de llars les dones sempre fan aproximadament el doble o més de treball a la llar que els homes. El fet que sense presència de fills/filles les dones ja assumeixin el doble de treball que

---

⁶⁷ Encara que no es tracta d'una anàlisi diacrònica, creiem que la comparació té prou validesa.

els homes i que a més aquesta proporció augmenti amb la presència de fills/filles, reflecteix que aquest tipus de treball es continua considerant responsabilitat de les dones.

Taula 4.5.
Relació entre el treball familiar domèstic de persones principals femenines i masculines que viuen en parella

Tipus de llar	TFDppf/TFDppm
Parelles de menys de 65 anys sense fills/filles	1,9
Parelles de 65 anys i més sense fills/filles	2,2
Parelles amb algun/a menor de 18 anys	2,6
Parelles amb fills/filles de 18 anys i més	2,7

Font: Elaboració pròpia a partir de la informació de l'EUT 2002-2003 (INE/IDESCAT)

En definitiva, l'anàlisi d'algunes variables —edat i tipus de llar— relacionades amb el cycle vital assenyalen un comportament diferenciat per a dones i homes: a mesura que s'incorporen a la vida adulta elles s'integren al treball familiar domèstic assumint les necessitats de cura de les persones; en canvi, als homes sembla que no els afectin les característiques del cycle vital, ja que no augmenten proporcionalment la dedicació a aquest tipus de treball quan les demandes de la llar augmenten. Tot en conjunt reflecteix el que s'afirmava anteriorment: es continua entenent que el treball familiar domèstic i de cura és un afer de dones.

El treball familiar domèstic segons altres variables significatives: ocupació, tipus d'activitats i temps de cura

Una altra variable interessant de considerar i que també permet observar les diferències de comportament entre dones i homes amb relació al treball no remunerat és l'ocupació al mercat laboral. D'acord amb la informació de la taula 4.6, el primer que crida l'atenció és que els homes no ocupats en el mercat dediquen un temps significativament menor al treball familiar domèstic que les dones ocupades al mercat (aproximadament el 63%). En segon lloc, també destaca la diferència per sexe entre participar o no participar en el mercat laboral. En el cas de les dones, les no ocupades al mercat dediquen el 65,0% més de temps al treball familiar domèstic que les ocupades; en canvi, en el cas dels homes, aquesta diferència es redueix al 34,9%. I, finalment, també és interessant d'observar que els homes ocupats al mercat fan el 46,9%

del treball familiar domèstic que fan les dones en la mateixa situació, xifra que disminueix al 38,3% si es comparen homes i dones sense ocupació. En resum, tot en conjunt és un indicador que l'adjudicació social del treball no remunerat a les dones respon més a raons de rols socials que a la participació o no en el mercat laboral.

Taula 4.6.

Temps mitjà social de treball familiar domèstic segons l'ocupació al mercat* (hores i minuts diaris)

	Ocupades/ocupats al mercat	No ocupades/ocupats al mercat
Dones	3:46	6:13
Homes	1:46	2:23

Font: Elaboració pròpia a partir de la informació de l'EUT 2002-2003 (INE/IDESCAT)

*Població entre 16 i 65 anys

Ara bé, a més de les diferències en temps en la realització de treball familiar domèstic entre dones i homes, també hi ha diferències del tipus d'activitats que fan; és a dir, hi ha una *especialització* per sexe. La taula 4.7 i el gràfic 4.4 presenten una desagregació d'aquest treball en diferents activitats i el temps que es dedica a cadascuna. És una informació addicional que permet observar la major o menor legitimació dels rols socials tradicionals de cada sexe.

Les dades mostren que hi ha una diferència important entre dones i homes en l'estructura de l'ús del temps en les activitats considerades treball familiar domèstic. Tot el que s'anomena "treball domèstic tradicional" —cuina, manteniment de la llar, roba—, particularment la roba, i la cura de menors són activitats absolutament feminitzades. En canvi, a la jardineria, la cura d'animals o les reparacions, ells hi dediquen més temps que les dones. A més, en aquestes últimes activitats les diferències són menys importants que en les primeres. Aquesta conclusió coincideix amb resultats d'altres estudis que mostren que la integració dels homes en el treball familiar domèstic ha estat fonamentalment en activitats considerades tradicionalment com a activitats masculines o en activitats més socials.⁶⁸

⁶⁸ Per exemple, han augmentat la dedicació a les compres perquè ara la família va junta a les grans superfícies.

Taula 4.7.

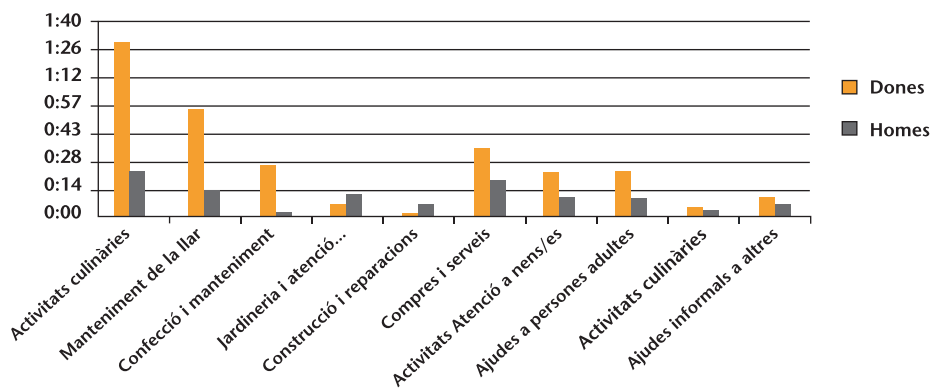
Temps mitjà social dedicat a diferents activitats de treball familiar domèstic (hores i minuts diaris)

	Dones	Homes
Activitats culinàries	1:30	0:25
Manteniment de la llar	0:55	0:14
Confecció i manteniment de la roba	0:26	0:01
Jardineria i atenció d'animals	0:07	0:13
Construcció i reparacions	0:01	0:06
Compres i serveis	0:35	0:20
Atenció a nens/nenes	0:24	0:11
Ajudes a persones adultes membres de la llar	0:03	0:02
Ajudes informals a altres llars	0:10	0:05

Font: EUT 2002-2003 (INE/IDESCAT)

Gràfic 4.4.

Temps mitjà social dedicat a diferents activitats de treball familiar domèstic (hores i minuts diaris)

Font: Elaboració pròpia a partir de la informació de l'EUT 2002-2003 (INE/IDESCAT)

Finalment, un aspecte crític i, per tant, un apartat específic del treball de la llar és l'anomenat "treball de cura". Encara que una part important del treball familiar domèstic es podria entendre com a treball indirecte de cura, aquest apartat es refereix exclusivament a la cura directa de persones que no estan en condicions de fer algunes o totes les activitats necessàries de manteniment de la vida quotidiana. Concretament, es considera la cura tinguda per la persona principal femenina i/o masculina a llars on viuen nens o nenes de 10 anys o

menys,⁶⁹ persones amb algun tipus de discapacitat, persones amb problemes de salut més grans de 65 anys i persones més grans de 75 anys. La informació s'exposa a la taula 4.8.

Taula 4.8.

Temps mitjà social dedicat a la cura per les persones principals, a llars amb persones dependents (hores i minuts diaris)

Personal principal femenina	Personal principal masculina
1:21	0:33

Font: Elaboració pròpia a partir de la informació de l'EUT 2002-2003 (INE/IDESCAT)

La dedicació de dones i homes a les activitats de cura manté la mateixa relació que la que es manifestava en la realització de tot el treball familiar domèstic: les dones hi dediquen 2,5 vegades el temps que hi dediquen els homes. En tot cas, per la importància que té aquesta activitat, és convenient recordar les limitacions d'un diari d'activitats en general i de l'EUT en particular per recollir el temps dedicat a tenir cura de persones comentat anteriorment a l'apartat 3.2. Per a l'anàlisi del temps de cura, interessava tenir informació del temps dedicat a cura com a *activitat principal* i el temps dedicat a cura com a *activitat secundària*, per poder recollir tot el temps necessari *d'estar atent/a* a les persones que requereixen atencions. El temps de cura com a activitat secundària sembla que hauria de ser important, ja que moltes activitats que es fan a la llar es fan simultàniament mentre s'està vigilant menors presents o alguna persona amb problemes de salut. Tanmateix, el temps que registra la taula 4.8 es refereix exclusivament al temps de cura com a activitat principal, ja que la baixa freqüència del temps de cura com a activitat secundària recollida a l'EUT impedeix de crear-lo com a variable. Aquest fet corrobora els comentaris de l'apartat 3.2 i planteja una revisió de la metodologia de recollida de la informació.

4.1.2. Temps total de treball

Després d'analitzar els temps diaris de treball de dones i homes en relació amb diferents variables, a continuació es discutirà el temps total de treball realitzat per tota la població. Per obtenir el temps total

⁶⁹ En el cas de menors, l'edat límit que cal tenir en compte és un tema complicat. Encara que els i les adolescents també requereixen temps de dedicació, s'acostuma a considerar el límit de 10 anys perquè correspon a l'edat en què els i les menors no requereixen la presència constant d'una persona adulta.

anual dedicat a treball (mercantil i familiar domèstic) per la població de Catalunya, es multiplica el temps mitjà diari per persona (taula 4.1) per 365 dies i per la població total femenina i masculina de 10 anys i més del 2001.⁷⁰ Aquest tipus d'informació és bàsica per al desenvolupament del CSPD, i en una sèrie temporal permetria d'observar els possibles canvis en el temps dedicat per la població als diferents treballs. Els resultats es recullen a la taula 4.9.

Taula 4.9.

Temps total de treball de la població de Catalunya 2001 (milions d'hores anuals i percentatge)

	Homes	Dones	Total
Treball de mercat	3.963,84 (63,5) (66,7)	2.282,01 (36,5) (31,2)	6.245,85 (47,1)
Treball familiar domèstic	1.981,92 (28,3) (33,3)	5.031,20 (71,7) (68,8)	7.013,12 (52,9)
TOTAL TREBALL	5.945,76 (44,8)	7.313,21 (55,2)	13.258,97

Font: Elaboració pròpia

Des que el 1995 el Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD) va posar de manifest en l'Informe sobre desenvolupament humà (PNUD, 1995) que, en l'àmbit mundial, les dones treballaven més hores que els homes, els estudis de diversos països (tant industrialitzats com no industrialitzats) han arribat a resultats anàlegs. D'acord amb les dades del PNUD (1995), als països industrialitzats,⁷¹ el 51% del treball total el feien les dones. Però la distribució entre treball remunerat i treball no remunerat era molt diferent entre sexes: del total de temps dedicat al treball per part de les dones, el 34% es destinava a treball remunerat i el 66% restant a treball no remunerat. En el cas dels homes, la relació era exactament la contrària: el 66% es dedicava a treball remunerat i el 34% a treball no remunerat. A més, en aquest informe també s'assenyalava una altra informació rellevant: en l'àmbit mundial, s'estava dedicant més temps a treball no remunerat que a treball remunerat (51% i 49% del total, respectivament).

⁷⁰ D'acord amb informació obtinguda de l'IDESCAT, la població de Catalunya de 10 anys i més el 2001 és de 5.762.316 persones: 2.953.740 dones i 2.808.576 homes.

⁷¹ La mostra del PNUD (1995) estava formada per 13 països industrialitzats.

A Catalunya, els resultats no difereixen gaire dels presentats pel PNUD (1995): les tendències són similars, encara que les diferències entre dones i homes són més notables. En primer lloc, amb relació al total del treball destaquen dos aspectes. D'una banda, el 55,2% del total el fan les dones (taula 4.9 i gràfic 4.5).⁷² Aquesta diferència amb les dades del PNUD (1995) també es pot deure a problemes de recollida d'informació a països amb sistemes estadístics poc desenvolupats, que és segurament on hi ha una proporció superior de treball no remunerat. D'altra banda, el treball familiar domèstic representa el 112,3% del treball mercantil; és a dir, del total del treball que s'està fent a Catalunya per viure en les condicions actuals, una proporció més gran (52,9%) és treball familiar domèstic, la qual cosa dóna suport a la idea que el treball no remunerat dut a terme a les llars és fonamental no només perquè la vida continui, sinó per a la pròpia existència del mercat i del sistema econòmic. Amb la qual cosa torna a ser pertinent la pregunta que és a la base del CSPD: Com és que un treball que requereix més temps de dedicació que el treball de mercat —i que en continuït és més significatiu, ja que es dirigeix a la cura de la vida— continua sense reconeixement social i econòmic?

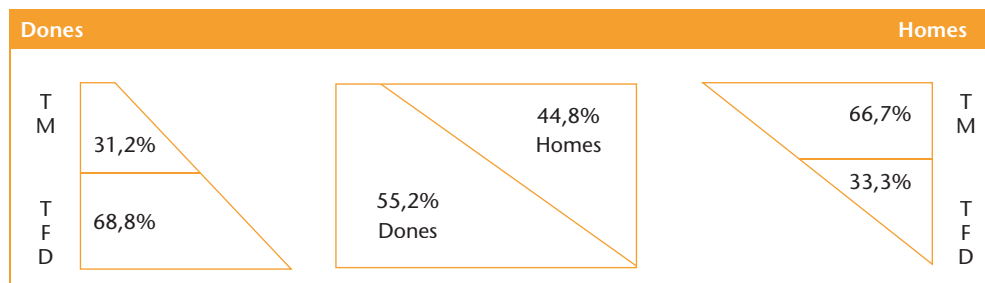
En segon lloc, amb relació a la distribució del temps de treball total que fan dones i homes es mantenen —com era previsible— les diferències que es manifestaven en el temps mitjà diari. Del treball total que fan les dones, el 68,8% del temps es dedica al treball familiar domèstic i el 31,2% a treball de mercat; en canvi, en el cas dels homes la relació és exactament la contrària: el 66,7% del temps de treball es dedica a treball de mercat i el 33,3% al treball familiar domèstic.

Finalment, la informació del temps total de treball corrobora l'*especialització* de les dones en treball familiar domèstic i la dels homes en treball de mercat: del total del primer, el 71,7% el fan les dones, i del total del segon, el 63,5% el fan els homes.

---

⁷² Aquest gràfic és anàleg al publicat pel PNUD (1995).

Gràfic 4.5.
Distribució percentual del temps total dedicat als diferents treballs

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació de l'EUT 2002-2003

4.1.3. Indicadors bàsics en relació amb els temps de treball

De la informació sobre el temps de treball es poden definir diferents indicadors. Es proposen tres indicadors bàsics que permeten de fer un seguiment dels possibles canvis que es puguin fer en el temps de treball i d'analitzar-ne el significat com a reflex de canvis socials rellevants:

► **Temps total de treball**

Relació entre el temps total de treball familiar domèstic i el temps total de treball de mercat fet per tota la població.

L'indicador permet d'observar la importància del treball familiar domèstic en la reproducció social i comparar el temps necessari de treball familiar domèstic en relació amb el temps necessari de treball de mercat. Ajuda a trencar la imatge del treball de la llar com una activitat marginal i mostra la quantitat de temps que requereix la societat en el conjunt per fer les activitats de la vida quotidiana.

$$\frac{\text{Temps total de TFD}}{\text{Temps total de TM}} = 1,1$$

El valor d'1,1 —superior a la unitat— indica més temps dedicat per tota la població a treball familiar domèstic que a treball de mercat. Expressat en percentatge, el temps total de treball familiar domèstic representa el 112,3% del temps total dedicat a treball de mercat.

► **Temps mitjà de treball familiar domèstic**

Relació entre el temps mitjà social dedicat a treball familiar domèstic de les dones i el temps mitjà social de treball familiar domèstic dels homes.

L'indicador permet observar les possibles desigualtats entre dones i homes en la realització del treball familiar domèstic, i fins a quin punt es continua l'especialització per sexe dels diferents treballs.

$$\frac{\text{Temps mitjà de TFD dones}}{\text{Temps mitjà de TFD homes}} = 2,4$$

El valor 2,4 —molt superior a la unitat— reflecteix una desigualtat important entre dones i homes en la realització del treball familiar domèstic.

► **Distribució del treball segons el sexe**

Relació entre el temps mitjà social de treball familiar domèstic i el temps mitjà social de treball de mercat de dones i homes.

L'indicador permet d'observar les possibles desigualtats entre dones i homes en la dedicació de temps als diferents treballs, i reflecteix el grau d'implantació dels rols socials.

$$\frac{\text{Temps mitjà de TFD dones}}{\text{Temps mitjà de TM dones}} = 2,2$$

$$\frac{\text{Temps mitjà de TFD homes}}{\text{Temps mitjà de TM homes}} = 0,5$$

La diferència de valors per als indicadors de dones i homes assenyalen el que abans s'ha anomenat "l'especialització" del treball per sexe del treball, que reflecteix les desigualtats socials en la realització del treball.

4.1.4. Temps de treball familiar domèstic per funcions

Com s'ha dit abans, s'utilitzen quatre funcions principals: proporcionar habitatge, proporcionar nutrició, proporcionar vestit i proporcionar cura. En cadascuna s'assenyalen les activitats del tipus A (pròpies de la funció), les del tipus B (compartides entre les quatre funcions) i les del tipus C (compartides entre dues funcions).

En l'apartat 3.2 s'ha plantejat que, en no haver-hi un criteri —almenys explícit— en els CSPD realitzats per assignar el temps de les activitats dels tipus B i C a les diferents funcions, s'optava per utilitzar un criteri de proporcionalitat: el temps assignat a cada funció de les activitats del tipus B es calcula proporcional al temps que les activitats del tipus A de cada funció representen en el temps total (considerant només les activitats del tipus A). Per a les activitats del tipus C el criteri

és el mateix, encara que, com és lògic, per calcular-ne la proporcionalitat només es consideren les activitats del tipus A de les dues funcions que participen en l'activitat.

A la part superior de la taula 4.10 es presenten els totals dels temps de les activitats del tipus A desagregades per funcions i per sexe, i els percentatges que representa cadascun en el total. Aquests percentatges s'utilitzen per assignar el temps de les activitats del tipus B a les diferents funcions.

A la part inferior de la taula 4.10 es presenten de forma anàloga els subtotals dels temps de cadascuna de les dues activitats del tipus A utilitzades per assignar el temps a les activitats del tipus C.

Taula 4.10.
Temps mitjà social de les activitats del tipus A desagregades per funcions (hores i minuts diaris i percentatge)

	Temps		
	Homes	Dones	Total
TOTAL D'ACTIVITATS DEL TIPUS A	1:08	3:35	2:23
Proporcionar habitatge	0:17 (25,0)	0:51 (23,7)	0:34 (23,8)
Proporcionar nutrició	0:25 (36,8)	1:32 (42,8)	0:59 (41,3)
Proporcionar vestit	0:01 (1,5)	0:26 (12,1)	0:14 (9,8)
Proporcionar cura	0:25 (36,8)	0:46 (21,4)	0:36 (25,2)
SUBTOTAL DE 2 ACTIVITATS TIPUS A	0:18	1:17	0:48
Proporcionar habitatge	0:17 (94,4)	0:51 (66,2)	0:34 (70,8)
Proporcionar vestit	0:01 (5,6)	0:26 (33,8)	0:14 (29,2)
SUBTOTAL DE 2 ACTIVITATS TIPUS A	0:50	2:17	1:35
Proporcionar nutrició	0:25 (50,0)	1:31 (66,4)	0:59 (62,1)
Proporcionar cura	0:25 (50,0)	0:46 (33,6)	0:36 (37,9)

Font: Elaboració pròpia

Assignat el temps corresponent de les activitats dels tipus B i C a les diferents funcions, s'obtenen els totals diaris definitius que es presenten a la taula 4.11. Els percentatges estan modificats lleument per les activitats del tipus C. Els totals de temps diari de treball familiar

domèstic coincideixen naturalment amb els de la taula 4.1 (1 hora 56 minuts per als homes, 4 hores i 40 minuts per a les dones). A la taula 4.12 es presenten els temps anuals de tota la població per funcions.

Taula 4.11.

Temps mitjà social de totes les activitats del treball familiar domèstic desagregat per funcions (hores i minuts diaris i percentatge)

	Homes	Dones
Proporcionar habitatge	0:28 (24,1)	1:06 (23,6)
Proporcionar nutrició	0:43 (37,1)	1:59 (42,5)
Proporcionar vestit	0:02 (1,7)	0:34 (12,1)
Proporcionar cura	0:43 (37,1)	1:01 (21,8)
TOTAL	1:56	4:40

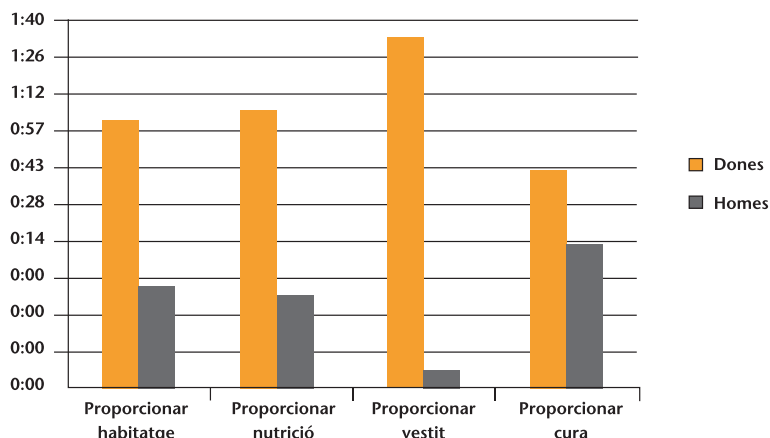
Font: Elaboració pròpia

Taula 4.12.

Temps total de la població de Catalunya dedicat al treball familiar domèstic desagregat per funcions (milions d'hores anuals i percentatge)

	Homes	Dones	Total
Proporcionar habitatge	478,39 (28,7) (24,1)	1.185,93 (71,3) (23,6)	1.664,32 (23,7)
Proporcionar nutrició	734,68 (25,6) (37,1)	2.138,26 (74,4) (42,5)	2.872,94 (41,0)
Proporcionar vestit	34,17 (5,3) (1,7)	610,93 (94,7) (12,1)	645,10 (9,2)
Proporcionar cura	734,68 (40,1) (37,1)	1.096,08 (59,9) (21,8)	1.830,76 (26,1)
TOTAL	1.981,92	5.031,20	7.013,12

Font: Elaboració pròpia

Gràfic 4.6.**Temps total de la població de Catalunya dedicat a treball familiar domèstic**

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació de l'EUT 2002-2003

Com era previsible, els percentatges verticals coincideixen en ambdues taules. Segons s'observa en els percentatges totals (taula 4.12), la participació més alta (41,0%) correspon a la funció de "Proporcionar nutrició", i la següent a la funció de "Proporcionar cura" (26,1%); ambdues estretament relacionades amb la satisfacció directa de les necessitats de la vida quotidiana. "Proporcionar habitatge" també presenta un percentatge important, i la neteja és l'activitat que més temps requereix. Finalment, la funció "Proporcionar vestit" és un percentatge petit, qüestió lògica en societats industrialitzades en què la producció domèstica de confecció de roba s'ha desplaçat a la producció industrial.

Els percentatges horitzontals (gràfic 4.6.) reflecteixen que la diferència més gran entre dones i homes es troba en la funció "Proporcionar vestit" (94,7% i 5,3%, respectivament), que és la funció que inclou com a activitats del tipus A tasques molt feminitzades com rentar, planxar, arranjaments de roba, etc. La diferència més petita es presenta en la funció "Proporcionar cura" (59,9% i 40,1%, respectivament). Tanmateix, respecte d'això cal destacar que si només es consideren les activitats del tipus A la diferència és més gran (aproximadament 30 punts percentuals), i que les activitats a les quals els homes dediquen més temps que les dones són principalment les relacionades amb la jardineria i la cura d'animals. Les funcions de proporcionar habitatge i proporcionar nutrició presenten diferències semblants entre dones i

homes. En la funció “Proporcionar habitatge”, la participació més alta dels homes es dedica a activitats del tipus B (compres i gestions), i en la funció “Proporcionar nutrició” a preparar menjar i a comprar. Aquesta *especialització* per sexe en les activitats del treball familiar domèstic ja s’havia observat en la informació de la taula 4.7.

En qualsevol cas, l’anàlisi més important de l’assignació de les activitats per sexe no és tant la comparació transversal sinó la temporal, que permetria d’observar possibles canvis en els comportaments o rols socials de dones i homes. La comparació per funcions amb altres països és complicada i no ofereix informació fiable, ja que es treballa amb diferents funcions, no sempre s’inclouen les mateixes activitats en les mateixes funcions o simplement no s’ha utilitzat el mateix criteri per distribuir el temps de les activitats que participen en més d’una funció.⁷³ Si els diferents CSPD fossin comparables en temps per funcions, els resultats també podrien servir d’indicador de les diferències en actituds i rols socials dels diferents països.

4.2. Valoració del treball familiar domèstic segons el mètode del treball no remunerat

A l’apartat 3.3 s’han comentat els diferents aspectes sobre els quals s’han de prendre decisions per triar el salari que cal utilitzar per valorar el treball familiar domèstic. El tema és crucial, ja que segons quin sigui el salari utilitzat el valor final del treball i de la producció domèstica pot tenir diferències importants. Els temes fonamentals per debatre són: quin tipus de salari utilitzar, si el brut o el net, si utilitzar-lo desagregat per sexe i si considerar només el temps real de treball o també incloure-hi els temps no treballats.

En el nostre cas, ens decantem pel mètode de reemplaçament. Les raons per aquesta tria s’han explicat i justificat a l’apartat 3.3. Ara bé, a més de valorar el treball familiar domèstic per aquest mètode —que és l’utilitzat per al càlcul de la producció domèstica—, en aquest apartat es valorarà també el treball fet a les llars pels dos mètodes alternatius comentats a l’apartat 3.3, per tenir valors de referència de situacions més extremes.

⁷³ A més, la majoria dels CSPD no ofereixen resultats per funcions en temps de treball sinó en valor total.

4.2.1. La valoració segons el mètode de reemplaçament

El treball familiar domèstic es valora amb el salari de la categoria 51 de la classificació CNO-94 denominada “Treballadors de serveis personals”. Es considera el salari en termes bruts de forma anàloga a la comptabilitat nacional, ja que correspon al valor que tindria aquest treball si es fes en condicions de mercat. Per la mateixa raó, es valora el treball dels homes al salari masculí i el de les dones al salari femení. També es valora al salari mitjà per efectuar comparacions. En qualsevol cas, com s’observa a la taula 4.13, el salari mitjà és una quantia bastant més propera al salari femení, perquè el treball de la categoria 51 està bastant feminitzat. Finalment, amb relació al temps de treball —com que l’objectiu és valorar el treball familiar domèstic com si se substituís per alternatives de mercat— es considera el temps de treball en les condicions que tindria lloc al mercat, és a dir, el corresponent a una jornada anual de 1.664,1 hores (jornada efectiva de Catalunya l’any 2001).

Taula 4.13.
Salaris mitjans bruts anuals del 2001 per a Catalunya
de la categoria 51, CNO-94 (en euros)⁷⁴

Homes	Dones	Mitjana total
17.095,6	11.206,8	12.149,1

Font: IDESCAT

La taula 4.14 recull el valor anual del treball familiar domèstic. Per fer-ho, s’han calculat primer el nombre de jornades anuals de treball familiar domèstic dividint el temps d’aquesta activitat de la taula 4.9 per 1.664,1, i el resultat s’ha multiplicat pels salaris de la taula 4.13.

Taula 4.14.
Valor del treball familiar domèstic (milions d’euros⁷⁵ anuals i percentatge)

	Homes	Dones	Total
Segons el salari mitjà per sexe	20.360,62 (37,5)	33.882,37 (62,5)	54.242,99
Segons el salari mitjà total	14.469,41 (28,3)	36.731,30 (71,7)	51.200,71

Font: Elaboració pròpia

⁷⁴ Aquests salaris s’han calculat defleuint els salaris mitjans bruts anuals de l’any 2002 per a Catalunya de la categoria 51 de la CNO-94; aplicant el 2% resultant de l’increment salarial pactat l’any 2002 en els convenis col·lectius de la categoria 95 “Llars que ocupen personal domèstic” de la CCAE-93.

⁷⁵ A partir d’ara MEUR

Com era previsible, el primer valor total és superior al segon, ja que el salari mitjà global és més proper al salari femení; per tant, en valorar el treball dels homes d'acord amb el seu propi salari, el valor total del treball augmenta. Tanmateix, com que l'aportació dels homes és un percentatge bastant menor que el de les dones, la diferència entre els totals no és gaire significativa, aproximadament del 6%. En qualsevol cas, les comparacions entre el treball de dones i d'homes és més adequat fer-les en temps de treball i no en valoracions monetàries, perquè aquestes darreres estan mediatitzades per raons socials i culturals que discriminen les dones assignant-los salaris més baixos.

Per als càlculs posteriors es considerarà el valor total del treball familiar domèstic, obtingut segons els salaris per sexe. Com s'ha assenyalat abans, aquesta forma de valorar el treball representa millor les condicions del mercat —que és l'objectiu plantejat—, que remunera cada sexe segons el seu salari.

4.2.2. La valoració del treball familiar domèstic per funcions

Per valorar el temps de treball familiar domèstic per funcions es du a terme el mateix procediment que per a la valoració total: es calcula el nombre de jornades anuals equivalents a cadascuna de les funcions i es multiplica pels salaris de la taula 4.13. Per les raons exposades anteriorment només es calcula el valor per funcions utilitzant els salaris per sexe. A la taula 4.15 i al gràfic 4.7 es presenten els resultats. La participació de les funcions en el total queda una mica modificada quant als percentatges en temps, a causa dels diferents salaris utilitzats per a dones i homes; de la mateixa manera, en totes les funcions, la participació dels homes augmenta en relació amb les dones senzillament perquè s'ha multiplicat el seu temps per un salari més alt.⁷⁶

---

⁷⁶ Per això, la insistència en el fet que les comparacions entre dones i homes s'han de fer en temps de treball i en valor monetari.

Taula 4.15.

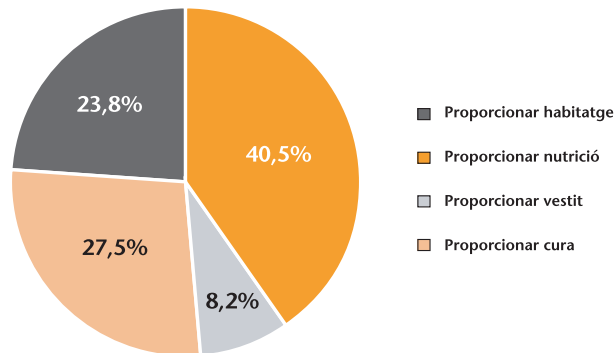
Valor del treball familiar domèstic per funcions
(MEUR anuals i percentatge)

	Homes	Dones	Total
Proporcionar habitatge	4.906,91 (38,0) (24,1)	7.996,24 (62,0) (23,6)	12.903,15 (23,8)
Proporcionar nutrició	7.553,79 (34,4) (37,1)	14.400,01 (65,6) (42,5)	21.953,80 (40,5)
Proporcionar vestit	346,13 (7,8) (1,7)	4.099,77 (92,2) (12,1)	4.445,90 (8,2)
Proporcionar cura	7.553,79 (50,6) (37,1)	7.386,36 (49,4) (21,8)	14.940,15 (27,5)
TOTAL	20.360,62	33.882,37	54.242,99

Font: Elaboració pròpia

Gràfic 4.7.

Valor del treball familiar domèstic per funcions (en percentatge)

Font: Elaboració pròpia

4.2.3. La valoració a partir de les metodologies alternatives

A l'apartat 3.3 s'han comentat dues metodologies diferents de les recomanades per l'EUROSTAT i utilitzades per calcular un CSPD. S'estimaran valors del treball familiar domèstic segons aquestes metodologies per obtenir una aproximació del possible camp de variabilitat que es pot obtenir d'aquesta valoració segons el salari utilitzat. En cap de les metodologies utilitzades els salaris no estan separats per sexe, per la qual cosa només es presenta una valoració global de tot el treball.

En el primer cas, el salari anual a temps complet del sector 95 de la comptabilitat nacional, “Llars que ocupen personal domèstic”, corresponent a l’any 2001 és de 8.456,38 euros; salari molt semblant al de les dones de la categoria 91 de la CNO-94 “Empleats domèstics i altre personal de neteja interior d’edificis”, que és de 8.162,51 euros. El salari corresponent dels homes és de 12.223,65 euros, i el salari mitjà total de 8.665,09 euros⁷⁷, molt proper al de les dones, perquè és un sector molt feminitzat. El càlcul del valor del treball familiar domèstic es fa de forma anàloga al del mètode de reemplaçament, utilitzant jornades laborals de 1.664,1 hores anuals.

En el segon cas, es fa la valoració del lloc de treball corresponent al treball familiar domèstic per a l’any 2000, i s’obté un valor de 3.127.235 pessetes que, corregit per l’IPC corresponent, equivalen a 19.452,89 euros de l’any 2001. Prenent aquest valor com a salari anual i les jornades anuals de 1.664,1 es calcula el valor del treball familiar domèstic. Els resultats es presenten a la taula 4.16.

Taula 4.16.
Salaris i valor del treball familiar domèstic segons metodologies alternatives

	Salari anual (euros)	Valor anual del TFD (MEUR)
Metodologia de la comptabilitat nacional	8.456,38	35.638,25
Metodologia de valoració del lloc de treball	19.452,89	81.981,51

Font: Elaboració pròpia

Com era previsible, aquests dos valors responen a un tipus de pinça de valors que serien al voltant dels possibles màxims (ja que es tenen en compte responsabilitats i qualificacions del treball familiar domèstic) i mínims (ja que es considera el treball familiar domèstic com una activitat desqualificada que no assumeix responsabilitats). La valoració que cal considerar en aquest estudi, calculada amb el salari de la categoria 51 de la CNO-94, de 54.242,99 euros, és un valor intermedi.

⁷⁷ Per al càlcul d’aquests salaris, vegeu la nota a peu de pàgina 81.

4.2.4. Indicador bàsic

L'indicador bàsic és la relació entre el valor total del treball familiar domèstic i el PIB. Es realitza per a les tres valoracions segons les diferents metodologies. El valor del PIB de Catalunya per a l'any 2001 és de 135.709 MEUR.⁷⁸ Els resultats es presenten a la taula 4.17.

Taula 4.17.

Indicador "valor TFD/PIB", segons diferents mètodes de valoració

	TFD/PIB (%)
Reemplaçament	40,0
Comptabilitat nacional	26,3
Valoració del lloc de treball	60,4

Font: Elaboració pròpia

El valor de l'indicador obtingut pel mètode de reemplaçament amb la categoria 51 de la CNO-94 (que cal utilitzar en aquest estudi) se situa dins d'una pinça formada per les altres dues metodologies calculades: la metodologia de la comptabilitat nacional (que representaria algun tipus de límit mínim) i la metodologia de valoració del lloc de treball (que representaria algun tipus de límit màxim). Com es pot observar, el valor del treball familiar domèstic representa el 40,0% del PIB. Tanmateix, en la relació entre el temps de treball calculat a l'apartat 4.1 el temps de treball familiar domèstic representa el 112,3% del temps de treball mercantil. Aquesta enorme diferència entre els dos percentatges assenyalava la desvaloració social del treball fet a les llars, que es reflecteix en els salaris assignats a aquest tipus de treballs.

A la taula 4.18 es presenten diferents resultats obtinguts en altres CSPD fets en comunitats autònomes o països. En qualsevol cas, s'ha de recordar que les dades d'aquesta taula no permeten una comparació exhaustiva a causa de les diferències metodològiques entre els diferents treballs.

⁷⁸ Vegeu: < <http://www.idescat.net/economia/>>.

Taula 4.18.
Comparació de la producció domèstica amb relació al PIB

País	Any	% PIB	Mètode utilitzat
Alemanya	1992	68	Basat en l'input
Austràlia	1997	43	Mètode net
Canadà	1998	33	Mètode net
EUA	2004	26	Mètode net
Finlàndia	2001	40	Basat en l'input
Noruega	1990	38	Mètode net
Nova Zelanda	1999	39	Mètode net
Regne Unit	1999	44	Mètode net
Suïssa	1997	32	Mètode net
Sud-àfrica	2000	18	Mètode net
Catalunya	2001	40	Basat en l'input
Galícia	2003	37	Basat en l'input
País Basc	2003	33	Basat en l'input

* En la informació de la taula tots els països han utilitzat el mètode de reemplaçament general.

Fonts:

- Alemanya: *Household Production in OCDE Countries, Data Sources and Measurement Methods*, OCDE, París (1995).
- Austràlia: *Unpaid Work and the Australian Economy 1997*, Australian Bureau of Statistics (2000).
- Canadà: *Valuing Households' Unpaid Work in Canada 1992 and 1998: Trends and Sources of Changes*, Malika Handad, Statistics Canada (2003).
- EEUU: *Accounting for Nonmarket Production: A Prototype Satellite Account Using the American Time Use Survey*, Steven Landefeld, Barbara Fraumeni i Cindy Vojtech, <<https://bea.gov/bea/papers/Landefeld>>
- Finlàndia: *Household Production and Consumption in Finland 2001*, Johanna Varjonen i Kristiina Aalto, National Consumer Research Centre, Helsinki, (2006).
- Noruega: *Household Production in OCDE Countries, Data Sources and Measurement Methods*, OCDE, París (1995).
- Nova Zelanda: *Measuring Unpaid Work in New Zealand 1999*, Statistics New Zealand (2001).
- Regne Unit: *Time Use Data in the Household Satellite Account*, Sandra Short, Office for National Statistics (2000).
- Suïssa: "The allocation and value of time assigned to housework and child-care: An analysis for Switzerland, 1997"; Alfonso Sousa-Poza & Hans Schmid & Rolf Widmer, *Journal of Population Economics*, vol.14(4), (2001).
- Sud Africa: *Calculating the Value of Unpaid Labour in South Africa*, Debbie Budlender i Ann Lisbet Brathaug, <<http://dev.hil.unb.ca/>>
- Catalunya: *Cuenta satélite de la producción doméstica los hogares de Cataluña 2001*, Institut d'Estadística de Catalunya. IDESCAT (2007).
- Galícia: *Cuenta satélite de la producción doméstica 2003*, Instituto Gallego de Estadística (2006).
- País Basc: *Cuenta satélite de la producción doméstica 2003*, Instituto Vasco de Estadística (2004).

4.3. Valoració de la producció domèstica segons el mètode basat en l'input

A l'apartat 3.4 s'han explicat els aspectes metodològics més rellevants per a l'estimació monetària de la producció domèstica basada en el mètode de l'input, així com els procediments necessaris per obtenir cadascun dels elements constitutius d'aquest mètode.

En aquest apartat, es presenta l'estimació de la valoració de la producció domèstica feta a Catalunya l'any 2001 obtinguda a partir d'aquest mètode. En primer lloc, es presenta el valor monetari de cadascun dels elements constitutius del mètode de l'input. En segon lloc, s'ofereixen els resultats de la valoració de la producció domèstica tant globalment com per funcions. Posteriorment, es presenten els comptes de producció i d'explotació del CSPD de Catalunya. Finalment, es presenta un indicador bàsic que relaciona el valor de la producció domèstica amb el PIB de Catalunya. En aquest últim apartat es mostra també com les magnituds d'alguns dels agregats que formen el PIB es modifiquen quan s'hi té en compte la producció domèstica.

4.3.1. Valoració monetària dels elements de la producció domèstica

El mètode de l'input implica calcular prèviament els valors monetaris del treball familiar domèstic, del consum de béns intermedis i del consum de capital domèstic fix. L'estimació del valor del treball familiar domèstic és de 54.242,99 MEUR (vegeu l'apartat 4.2).

Respecte al consum de béns intermedis i de capital fix, del total de la despesa en consum final realitzada per les llars de Catalunya l'any 2001 (76.301,30 MEUR segons la TIOC), 19.377,75 MEUR corresponen a consum intermedi de la producció domèstica, i 1.776,75 MEUR a formació bruta de capital fix domèstic. La resta, 55.146,80 MEUR, continua formant part del consum final de les llars.

La taula 4.19 mostra el total del consum intermedi distribuït entre les diferents funcions domèstiques segons el criteri establert a l'apartat 3.4.1. Com es pot observar, més de la meitat del total del consum intermedi es destina a la funció de "Proporcionar nutrició" (69,4%), principalment aliments i begudes no alcohòliques. Seguida de la funció de "Proporcionar habitatge" (26,8%), que bàsicament recull les despeses d'aigua, d'electricitat, de gas i d'altres combustibles utilitzats a l'habitatge. Les altres dues funcions, "Proporcionar vestit" (0,9%) i "Proporcionar cura" (2,9%), presenten uns percentatges molt baixos. D'una banda, l'escassa despesa realitzada en béns de

consum intermedi per proporcionar vestit s'explica per la tendència a comprar la roba i altres complements directament al mercat, i dedicar cada vegada menys temps a elaborar-la a la llar. D'altra banda, l'input principal de la funció domèstica de proporcionar cura és el temps i, en conseqüència, és lògic pensar que la despesa en consum de béns intermedis sigui petita.

Taula 4.19.
Consum intermedi del CSPD de Catalunya el 2001 per funcions
(MEUR i percentatge)

Consum intermedi domèstic	
Proporcionar habitatge	5.183,58 (26,8)
Proporcionar nutrició	13.442,12 (69,4)
Proporcionar vestit	181,73 (0,9)
Proporcionar cura	570,32 (2,9)
TOTAL	19.377,75

Font: Elaboració pròpia

De la mateixa manera, la taula 4.20 mostra el total de la formació bruta de capital fix domèstic per funcions d'acord amb el criteri establert a l'apartat 3.4.2. En aquest cas la funció domèstica que fa una inversió més alta en capital és la de proporcionar habitatge, amb el 67,7% del total. La resta es reparteix entre les funcions de proporcionar nutrició (17,4%), proporcionar cura (10,9%) i proporcionar vestit (4,0%). Aquests últims percentatges mereixen un comentari addicional que expliqui aquests valors. En realitat, la formació bruta de capital domèstic fix realitzada en les tres funcions anteriors és pràcticament zero. No obstant això, si tenim en compte els béns i serveis que no són exclusius d'una funció sinó que són utilitzats per diverses funcions domèstiques, la magnitud de la inversió realitzada en aquestes funcions varia. Així, doncs, la despesa realitzada en el grup COICOP 7.1 "Compra de vehicles", com s'ha comentat en l'apartat 3.4, es distribueix entre les quatre funcions en relació al temps dedicat al transport. Per aquest motiu, aproximadament el 4% i l'11% de la inversió en capital domèstic s'assignen a les funcions de proporcionar vestit i cura, respectivament.

Taula 4.20.
Formació bruta de capital domèstic fix del CSPD de Catalunya el 2001
per funcions (MEUR i percentatge)

Formació bruta de capital domèstic fix	
Proporcionar habitatge	1.203,72 (67,7)
Proporcionar nutrició	309,00 (17,4)
Proporcionar vestit	70,90 (4,0)
Proporcionar cura	193,14 (10,9)
TOTAL	1.776,76

Font: Elaboració pròpia

Tanmateix, el component que s'ha de calcular per valorar la producció domèstica segons el mètode de l'input no és la formació bruta de capital domèstic fix d'aquell any, sinó el consum de capital domèstic fix realitzat en aquest període. És a dir, que el que interessa de calcular és la depreciació dels béns de capital domèstic utilitzats en el procés de producció domèstica. El mètode utilitzat per a l'estimació del consum de capital domèstic fix és el MIP. Com s'ha explicat a l'apartat 3.4, aquest mètode implica calcular, en primer lloc, l'estoc de béns de capital fix a preus constants de l'any de referència, per valorar després el consum de capital. A la taula 4.21 es poden veure els resultats obtinguts a Catalunya l'any 2001. Com era previsible, les funcions domèstiques que utilitzen més béns de capital són proporcionar nutrició (47,3%) i proporcionar habitatge (26,2%).⁷⁹ El consum de capital fix de les funcions de proporcionar cura (14,8%) i proporcionar vestit (11,6%) provenen, gairebé exclusivament, dels béns de capital utilitzats en les quatre funcions, és a dir, la compra d'automòbils, motocicletes i bicicletes; equips de telèfon, fax i ordinadors, i altres eines petites i accessoris diversos.

⁷⁹ És important recordar que l'objectiu del CSPD és estimar la informació que no recull la comptabilitat nacional. Per aquest motiu, la funció de proporcionar habitatge no recull la inversió realitzada en habitatge, ja que aquesta informació s'inclou en la informació de la comptabilitat nacional.

Taula 4.21.

Estoc de capital domèstic i consum de capital domèstic fix del CSPD de Catalunya el 2001 per funcions (MEUR i percentatge)

	Estoc de capital domèstic	Consum de capital domèstic fix
Proporcionar habitatge	1.189,22 (33,7)	60,25 (26,2)
Proporcionar nutrició	1.479,35 (41,9)	108,62 (47,3)
Proporcionar vestit	501,25 (14,2)	26,75 (11,6)
Proporcionar cura	363,25 (10,3)	34,04 (14,8)
TOTAL	3.533,07	229,66

Font: Elaboració pròpia

4.3.2. Estimació de la producció domèstica

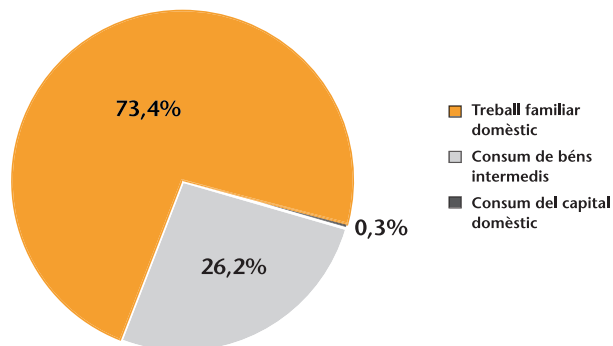
Una vegada fets els càlculs anteriors, el valor de la producció domèstica total bruta s'obté fàcilment sumant el valor monetari estimat de cadascun dels components anteriors. La taula 4.22 i el gràfic 4.8 mostren el valor de la producció domèstica de Catalunya per a l'any 2001. Una de les principals conclusions que s'extreu d'aquests resultats és que la producció domèstica és una producció intensiva en treball. El 73,4% del total del valor de la producció domèstica prové del treball familiar domèstic. El consum de béns intermedis suposa una quarta part (26,2%), mentre que el pes del consum de capital fix és molt menor (0,3%). Aquests resultats són molt similars als obtinguts per altres treballs duts a terme a l'Estat espanyol, com es pot veure a la taula 4.23. Les petites diferències es poden deure especialment als diferents criteris assumits per a la classificació dels béns.

Taula 4.22.
Distribució dels costos de la producció domèstica a Catalunya el 2001 (MEUR i percentatge)

	Valor de la producció domèstica
Treball familiar domèstic	54.242,99 (73,4)
Consum de béns intermedis	19.377,75 (26,2)
Consum del capital domèstic fix	229,66 (0,3)
TOTAL	73.850,40

Font: Elaboració pròpia

Gràfic 4.8.
Distribució dels costos de la producció domèstica a Catalunya el 2001 (en percentatge)

Font: Elaboració pròpia

Taula 4.23.
Comparació de la distribució dels costos de la producció domèstica entre comunitats autònomes (en percentatge)

	Valor de la producció domèstica	
	PAÍS BASC 2003	CATALUNYA 2001
Treball familiar domèstic	71,4	73,4
Consum de béns intermedis	27,3	26,2
Consum del capital domèstic fix	1,2	0,3
TOTAL	100,0	100,0

Font: Elaboració pròpia

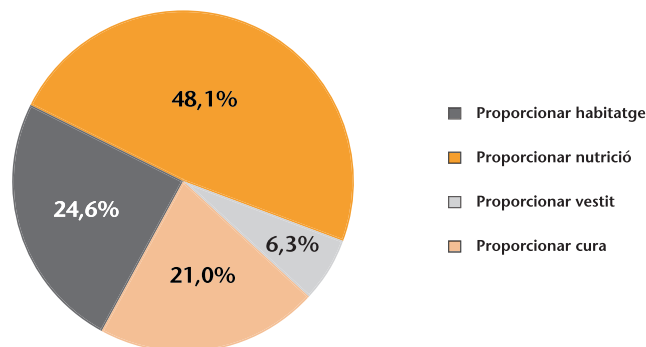
La taula 4.24 ofereix el valor de la producció domèstica desagregada per funcions domèstiques. Com ens mostra aquesta taula, les activitats més importants són les de proporcionar nutrició i proporcionar habitatge, que representen respectivament el 48,1% i el 24,6% del total de la producció domèstica (gràfic 4.9). En tercer lloc, hi ha la funció de proporcionar cura (21,0%) i, després, la de proporcionar vestit (6,3%). És important destacar que les activitats que es realitzen diàriament, proporcionar nutrició i cura, comporten aproximadament el 70% del total del valor de la producció domèstica. A més aquesta última és principalment intensiva en temps, la qual cosa ens fa pensar en la dimensió de la força de treball que es necessitaria en cas que es volgués traslladar aquest treball al mercat.

Taula 4.24.
Valor de la producció domèstica a Catalunya el 2001
per funcions (MEUR i percentatge)

	Proporcionar habitatge	Proporcionar nutrició	Proporcionar vestit	Proporcionar cura	Total
Treball familiar domèstic	12.903,15 (71,1)	21.953,80 (61,8)	4.445,90 (95,5)	14.940,15 (96,1)	54.242,99 (73,4)
Consum intermedi	5.183,58 (28,6)	13.442,12 (37,9)	181,73 (3,9)	570,32 (3,7)	19.377,75 (26,2)
Consum del capital	60,25 (0,3)	108,62 (0,3)	26,75 (0,6)	34,04 (0,2)	229,66 (0,3)
TOTAL	18.146,98	35.504,54	4.654,38	15.544,51	73.850,40

Font: Elaboració pròpia

Gràfic 4.9.
Valor de la producció domèstica a Catalunya el 2001
per funcions (en percentatge)

Font: Elaboració pròpia

4.3.3. Compte de producció i d'exploració

Amb l'objectiu que la informació respecte de l'activitat productiva de les llars sigui consistent amb la informació que ofereix la comptabilitat nacional, és recomanable que part del CSPD tingui una estructura tan similar com es pugui al sistema de comptes. En aquest sentit, es proposa d'elaborar un compte de producció i un compte d'exploració de la producció domèstica de les llars no-SEC. A la taula 4.25 es recullen les operacions relacionades amb el procés de producció de les llars, mentre que el compte d'exploració es mostra a la taula 4.26. D'aquests dos comptes, el més important és el compte de producció, ja que a partir d'aquest compte és possible calcular un dels agregats més importants des del punt de vista econòmic, el valor afegit. Així doncs, el compte de producció ofereix el valor generat per l'activitat productiva de les llars tant en termes nets com en termes bruts (segons s'hi inclogui o no s'hi inclogui, respectivament, el consum del capital fix).

Taula 4.25.
Compte de producció del CSPD de les llars no-SEC
de Catalunya el 2001 (en MEUR)

I. Compte de producció			
Usos	Codi	Operacions i altres fluxos i saldos comptables	Recursos
	P.1	Producció	73.850,40
19.377,75	P.2	Consums intermedis	
54.472,65	B.1b	Valor afegit brut	
229,66	K.1	Consum de capital fix	
54.242,99	B.1n	Valor afegit net	

Font: Elaboració pròpia

Taula 4.26.
Compte d'exploració del CSPD de les llars no-SEC
de Catalunya el 2001 (en MEUR)

II.1.1. Compte d'exploració			
Usos	Codi	Operacions i altres fluxos i saldos comptables	Recursos
	B.1n	Valor afegit net	54.242,99
54.242,99	D.1	Remuneració dels assalariats	

Font: Elaboració pròpia

Els comptes de producció i d'explotació del CSPD elaborats d'aquesta manera es poden incloure en el sistema comptable general, per donar una visió més àmplia de la realitat econòmica i mostrar d'aquesta manera el pes que té la producció domèstica en el sistema econòmic (Annex III).

Així doncs, en el cas que s'incloués la producció domèstica al PIB aquest passaria a ser de 190.181,52 MEUR.⁸⁰ Com s'ha comentat a l'apartat 3.4, en incloure el compte de producció i d'explotació en la seqüència de comptes complets de tota l'economia, alguns dels agregats del PIB es poden modificar. Concretament, la despesa en consum final de les llars s'incrementa el 68,8%; la formació bruta de capital augmenta el 5,5%, i la remuneració dels assalariats presenta un increment del 82,12%.

Com es pot observar, l'elaboració d'aquests comptes de producció i d'explotació respon a l'objectiu d'iniciar un procés per integrar la producció domèstica en el marc comptable dels comptes nacionals, i elaborar uns comptes estesos que ofereixin una visió més completa i real dels fluxos econòmics. L'anàlisi dinàmica de la interrelació entre els comptes de producció dels diferents sectors (producció domèstica, producció mercantil i sector públic) pot permetre d'estudiar els possibles desplaçaments de la producció de determinats béns i serveis d'un sector a un altre, els canvis a la producció de cada sector i les modificacions del consum intermedi i consum final de les llars.

---

⁸⁰ Aquest valor correspon a la suma del valor afegit brut de la producció domèstica (54.472,65 MEUR) més el PIB de l'any 2001 (135.708,87 MEUR).

5 Resultats i recomanacions finals

El CSPD de les llars de Catalunya que aquí s'ha elaborat ha pres com a referència metodològica bàsica la normativa de l'EUROSTAT (2003). D'acord amb la flexibilitat que permet aquesta normativa s'ha optat per un CSPD constituït fonamentalment per dos tipus d'anàlisi: una en mesuraments físics (de temps) i una altra en valoració monetària. Ambdues són complementàries, ja que ofereixen diferents dimensions del mateix fenomen socioeconòmic. Amb relació a la valoració, també es presenten dues formes d'anàlisi: la valoració només del treball familiar domèstic i la valoració de la producció domèstica; aquesta darrera també es presenta mitjançant un compte de producció i un d'explotació. Aquestes formes de presentar la informació són les que tradicionalment s'han dut a terme en els diferents països, amb la qual cosa, a més de ser les metodologies més estudiades, hi ha comptes de referències per fer anàlisis comparatives.

Tant els mesuraments en temps com els mesuraments en valor tenen alguns avantatges. Amb relació als primers: eviten haver d'imputar un salari a un treball que no passa pel mercat; les anàlisis sobre desigualtats entre grups de població no queden esbiaixades per desigualtats salarials; les comparacions internacionals són menys complicades que les comparacions en valor, perquè hi ha menys dificultats metodològiques i l'harmonització actual de les enquestes d'ús del temps, i, finalment, en estudis temporals els mesuraments en temps permeten d'analitzar més fàcilment els desplaçaments de treball entre la llar i el mercat. Amb relació als segons: és una metodologia més anàloga a la utilitzada en els comptes nacionals; permet calcular el total de la producció domèstica o l'increment de consum final; possibilita l'anàlisi dels inputs intermedis utilitzats en la producció domèstica, el consum de capital fix i el consum intermedi, i, d'alguna manera, ofereix informació sobre la combinació de temps i diners (béns) que realitzen les llars en la producció domèstica.

Els mesuraments en temps i en valor també tenen algunes limitacions. Amb relació als mesuraments en temps, estan relacionades fonamentalment amb les limitacions metodològiques de la font d'informació. Un aspecte especialment rellevant està relacionat amb les anomenades *activitats simultànies* i la classificació en principals i

secundàries. En aquest sentit, és recomanable la introducció d'un apartat que reculli el *temps d'estar atent/a*, que permetria captar millor el temps de cura. Quant a la valoració, un dels problemes principals és el salari a utilitzar. En la producció domèstica el treball és l'input més important, amb la qual cosa el valor d'aquesta producció pot variar entre marges molt amplis segons el salari que s'utilitzi per valorar el treball familiar domèstic. Utilitzar el salari del mètode de reemplaçament general és un mètode simple d'aplicar, però conceptualment és possible que no sigui la millor opció. En qualsevol cas, és important plantejar les diferents possibilitats sent conscients de les limitacions, i optar per algun mètode que permeti comparacions. Finalment, una limitació general, difícil d'eliminar ja que és intrínseca a la forma de produir i als objectius en cada àmbit —domèstic i mercantil—, són els problemes de comparació de la productivitat i l'eficiència entre la producció domèstica i la producció de mercat.

5.1. Resultats principals

Resultats principals detallats

► A Catalunya, com a temps mitjà social diari, les dones fan una hora més de treball que els homes; la distribució del temps és diferent segons el sexe: ells dediquen el 66,6% del temps al treball de mercat i, en canvi, elles dediquen el 68,8% al treball familiar domèstic. És a dir, la relació entre el temps mitjà de treball familiar domèstic i el temps mitjà de treball de mercat és 2,2 i 0,5 respectivament per a dones i homes. A més, la relació entre el temps mitjà social dedicat a treball familiar domèstic de les dones i el temps mitjà social de treball familiar domèstic dels homes és de 2,4.

► L'anàlisi segons l'edat i el tipus de llar —variables relacionades amb el cicle vital— mostra un comportament diferent per a dones i homes amb relació a la dedicació de temps al treball familiar domèstic: a mesura que s'incorporen a la vida adulta elles van assumint les necessitats de cura de les persones; en canvi, als homes sembla que no els afectin les característiques del cicle vital, ja que no augmenten proporcionalment la dedicació a aquest tipus de treball quan les demandes de la llar augmenten. Els resultats més significatius assenyalen que: les dones —a diferència dels homes— tenen un increment molt important de la dedicació al treball familiar domèstic entre les franges d'edats de 25 a 29 anys i de 35 a 39 anys, i que en les llars constituïdes per una parella

i algun/a menor de 18 anys —que són les llars on es dedica més temps al treball no remunerat— les dones fan el 72,2% del total del treball de la llar.

▶ Les dones no ocupades en el mercat són el grup de població que més treball familiar domèstic fa, 6 hores i 13 minuts com a temps mitjà social diari; els homes en aquesta mateixa situació fan el 38,3% del treball que fan les dones. Els homes ocupats en el mercat fan el 46,9% del treball que fan les dones amb feina. Finalment, els homes sense ocupació dediquen a treball familiar domèstic el 63,2% del temps que dediquen les dones ocupades en el mercat.

▶ En les diferents activitats que comprèn el treball familiar domèstic hi ha una especialització per sexe: com a temps mitjà social diari dedicat a activitats culinàries, a manteniment de la llar i confecció i manteniment de la roba, els homes fan el 23,4% del que fan les dones; en canvi, en les activitats de jardineria, atenció d'animals i construcció i reparacions de la llar, les dones fan el 42,1% del que fan els homes.

▶ Del total de temps de treball, el 55,2% el fan les dones; la distribució és diferent entre sexes: el 63,5% de treball de mercat el fan els homes i el 71,7% del treball familiar domèstic el fan les dones.

▶ La distribució del temps per funcions mostra que la participació més gran és la funció de “Proporcionar nutrició” (41,0%) i la funció de participació menor, és “Proporcionar vestit” (9,2%).

▶ La diferència més gran per funcions entre dones i homes es troba en la funció de “Proporcionar vestit” (94,7% i 5,3%, respectivament), i la diferència més petita es presenta en la funció de “Proporcionar cura” (59,9% i 40,1%, respectivament).

▶ Per funcions domèstiques, el consum intermedi es destina principalment a la funció de “Proporcionar nutrició”, amb el 69,4%, seguida de la funció de “Proporcionar habitatge”, amb el 26,8%; i a força distància, les funcions de “Proporcionar cura” i “Proporcionar vestit”, amb el 2,9% i el 0,9%, respectivament.

▶ L'ordre es manté quan s'analitza el consum de capital fix domèstic: “Proporcionar nutrició” (47,3%), “Proporcionar habitatge” (26,2%), “Proporcionar cura” (14,8%) i “Proporcionar vestit” (11,6%).

- ▶ En canvi, quan el que es considera és la formació bruta de capital fix domèstic segons les funcions (és a dir la inversió domèstica realitzada per les llars catalanes), la primera funció és “Proporcionar habitatge” (67,7%), seguida de “Proporcionar nutrició” (17,4%), “Proporcionar cura” (10,9%) i “Proporcionar vestit” (4,0%).
- ▶ El valor monetari de la producció domèstica de Catalunya l’any 2001 pel mètode basat en l’input ha estat de 73.850,40 MEUR.
- ▶ Si es distribueix el valor de la producció domèstica entre els costos de producció, el component principal és el treball familiar domèstic, amb el 73,4% (54.242,99 MEUR) del total de la producció domèstica. Seguit pel consum de béns intermedis, amb el 26,2% (19.377,75 MEUR), i, finalment, el 0,3% correspon al consum de capital fix domèstic (229,66 MEUR).
- ▶ Distribuït per les funcions domèstiques, el valor de la producció domèstica correspon principalment a la funció de proporcionar nutrició (48,1%), seguida de les funcions de proporcionar habitatge (24,6%) i proporcionar cura (21,0%), i amb força diferència hi ha la funció de proporcionar vestit (6,3%).

Resultats principals globals

- ▶ Amb relació als temps totals de treball, el treball familiar domèstic representa el 112,3% del temps de treball de mercat, la qual cosa indica una dedicació més gran a treball no remunerat que a treball remunerat.
- ▶ El valor del treball familiar domèstic —valorat en condicions equivalents a les de mercat— és de 54.242,99 MEUR, que representa el 40,0% del PIB de Catalunya de l’any 2001. Si aquesta comparació es fes en termes bruts (considerant el valor afegit brut de la producció domèstica) aquest percentatge seria del 40,1%. En qualsevol cas, es tracta d’un percentatge molt inferior al que representa la relació entre els temps de treball, la qual cosa assenyala la desvaloració social del treball familiar domèstic.

5.2. Recomanacions finals

Finalment, com a possibilitats d'estudis futurs es poden plantejar algunes recomanacions. En primer lloc, avançar en l'intent de construir un sistema input-output que incorpori la producció domèstica, per poder analitzar totes les interrelacions entre els diferents sectors del sistema econòmic.

En segon lloc, vehicular la informació d'ús del temps i de valoració del treball familiar domèstic per a altres comptes concrets directament lligats al treball no remunerat, com els comptes de sanitat, de transport, d'educació o de mercat de treball. En tots, la participació del treball familiar domèstic és determinant.

En tercer lloc, elaborar el CSPD de les llars de Catalunya periòdicament permetria estudis comparatius temporals. És interessant l'anàlisi de les possibles transferències entre els sectors monetari i no monetari de l'economia, de les variacions del temps de treball dels diferents treballs, de la influència sobre la producció domèstica de factors com les crisis econòmiques, el desenvolupament tecnològic als diferents sectors o la participació de les dones en el mercat laboral. Un període quinquennal seria recomanable, ja que els hàbits d'ús del temps es transformen lentament. Per tant, és recomanable fer l'enquesta d'ús del temps cada cinc anys.

En quart lloc, l'estructura notablement canviant de les llars en els últims anys i les expectatives de futur d'envelliment demogràfic, que poden fer incrementar les activitats relacionades amb la cura de persones grans, suggereixen que seria interessant en un futur de plantejar el compte satèl·lit també per tipus de llar. Aquest fet permetria observar el pes de cada funció principal segons el tipus de llar i els possibles canvis de la demanda de treball familiar domèstic a partir de les transformacions de les estructures familiars.

Finalment, cal avançar tant com sigui possible en l'harmonització dels CSPD de les llars i en el desenvolupament d'un conjunt de directrius comunes que facilitin les comparacions internacionals. Aquestes directrius tenen a veure amb la distribució del temps de determinades activitats entre les principals funcions i la forma d'assignació del consum intermedi i de l'ús del capital fix entre producció domèstica i altres activitats dutes a terme a la llar.

Bibliografia

Aliaga, Christel (2006): «How is the time of women and men distributed in Europe?» *Statistics in Focus*, EUROSTAT.

Australian Bureau of Statistics (2000): *Unpaid Work and the Australian Economy 1997*, ABS Catalogue, núm. 5240.0, Australian Bureau of Statistics, Canberra.

Carrasco, Cristina (2006): «La paradoja del cuidado: invisible pero necesario», *Revista de Economía Crítica*, núm. 5.

Carrasco, Cristina; Serrano, Mònica (2005): *Propuesta de una Cuenta Satélite de la Producción Doméstica de los hogares para Cataluña*, IDESCAT, Barcelona.

Comajuncosa, Josep Maria; Lobos, Francisco; Serrano, Ignacio (2001): *Prefaci a l'elaboració dels comptes satèl·lit de la producció domèstica per a Catalunya*, Institut Català de la Dona, Generalitat de Catalunya, Barcelona.

European Communities (2004): *How Europeans spend their time. Every life of women and men*, Pocket books.

EUROSTAT (1996): *Sistema Europeo de Cuentas. SEC 1995*, Eurostat, Luxembourg.

EUROSTAT (2003): *Household Production and Consumption. Proposal for a Methodology of Household Satellite Accounts*, Working Papers and Studies, Eurostat, Luxembourg.

EUSTAT (2004): *Cuenta Satélite de la producción doméstica*, Instituto Vasco de Estadística, Donostia.

Floro, María Sagrario (1995): «Economic Restructuring, Gender and the Allocation of Time», *World Development*, vol. 23 (11).

Folbre, Nancy (1995): «Holding Hands at Midnight': The Paradox of Caring Labor», *Feminist Economics*, 1 (1).

Folbre, Nancy; Bittman, Michael (eds.) (2004): *Family Time: The Social Organisation of Care*, Routledge.

Fundación BBVA (2002): *El Stock de capital en España y su distribución territorial: 1964-2000*, Matilde Mas, Francisco Pérez i Ezequiel Uriel (directors), Fundación BBVA, Bilbao.

Himmelweit, Susan (1995): «The discovery of 'unpaid work': the social consequences of the expansion of 'work'», *Feminist Economics*, 1 (2), p. 1-19.

http://www.kuluttajatutkimuskeskus.fi/files/4919/2006_household_satellite_account.pdf.

IGE (2006): *Cuenta Satélite de la Producción Doméstica 2003*, http://www.ige.eu/es/economicas/contas/cuenta_satellite_produccion_domestica/index.htm.

Ironmonger, Duncan (2000): «Household Production and the Household Economy», Research Paper, Department of Economics, University of Melbourne, Melbourne.

Moltó, María Luisa; Uriel, Ezequiel (2002): «La integración del trabajo no remunerado en la Contabilidad Nacional», en María Luisa Moltó *et al.* *El trabajo no remunerado de las mujeres: cuantificación y ampliación de las Cuentas Nacionales: Fiscalidad y Seguridad Social*, Investigación del Programa Sectorial de las Mujeres y del Género, Instituto de la Mujer, Madrid.

National Statistics (2002): *Household Satellite Account (experimental) Methodology*, Office of National Statistics, London.

OCDE (2001): *Measuring capital. OECD Manual: measurement of capital stocks, consumption of fixed capital and capital services*, OECD Publication Service, France.

Pascual, Marta (2004): *Modelización estocástica de distribución de renta a partir de familias paramétricas*, tesi doctoral, Serie Investigaciones, núm. 5/04, Instituto de Estudios Fiscales, Madrid.

PNUD (1995): *Informe sobre Desarrollo Humano 1995*, Mundi-Prensa Libros.

Reid, Margaret (1934): *Economics of Household Production*, John Wiley, New York.

Schafer, Dieter (1995): «La producción doméstica en Alemania: conceptos y planes para un sistema de contabilidad satélite», *Política y Sociedad*, 19.

Stahmer, Carsten (2000): «The Magic Triangle of Input-Output Tables», article presentat en la 13th International Conference on Input-Output Techniques, Macerata, 21-25 agost.

Statistics Canada (2003): *Valuing Household' Unpaid Work in Canada, 1995 and 1998: Trends and Sources of Change*, Statistics Canada, Ottawa.

Statistics New Zealand (2001): *Measuring Unpaid Work in New Zealand 1999*, Statistics New Zealand - Te Tari Tau, Wellington.

Varjonen, Johanna (1998): *Methodology for a Satellite Account of Household Production*, International Statistical Seminars, núm. 38, EUSTAT.

Varjonen, Johanna; Aalto, Kristiina (2006): *Household Production and Consumption in Finland 2001*, National Consumer Research, Statistics Finland.

Varjonen, Johanna; Hamunen, Eeva; Sandström, Taru; Niemi, Iiris; Pookknen, Hannu (1999): *Proposal for a Satellite Account of Household Production*, EUROSTAT, Working Paper 9/1999/A4/11.

Vihavainen, Marjut (1995): «Calculating the value of household production in Finland in 1990: The Input-Output Tables», *working paper* núm. 6, Statistics Finland, Helsinki.

Annex I

Llista d'activitats de l'enquesta d'ús del temps 2002-2003

► Llista general d'activitats

- 0 CURA PERSONAL
- 1 TREBALL
- 2 ESTUDIS
- 3 LLAR I FAMÍLIA
- 4 TREBALL VOLUNTARI I REUNIONS
- 5 VIDA SOCIAL I DIVERSIÓ
- 6 ESPORTS I ACTIVITATS A L'AIRE LLIURE
- 7 AFICIONS I JOCS
- 8 MITJANS DE COMUNICACIÓ
- 9 TRAJECTES I ÚS DEL TEMPS NO ESPECIFICAT

► Llista d'activitats considerades producció domèstica

ACTIVITAT 3: LLAR I FAMÍLIA

300 Activitats relacionades amb la llar i la família no especificades

31 ACTIVITATS CULINÀRIES

- 310 Activitats culinàries no especificades
- 311 Preparació de menjar
- 312 Rebosteria
- 313 Rentar plats
- 314 Conservació d'aliments
- 319 Altres activitats culinàries especificades

32 MANTENIMENT DE LA LLAR

- 320 Manteniment de la llar no especificat
- 321 Neteja de l'habitatge
- 322 Neteja del pati i dels exteriors de l'habitatge
- 323 Calefacció i abastiment d'aigua
- 324 Tasques diverses d'organització
- 329 Altres manteniments de la llar especificats

33 CONFECCIÓ I CURA DE LA ROBA

- 330 Activitats de confecció i cura de la roba no especificades

- 331 Bugada
- 332 Planxar
- 333 Confecció de roba
- 339 Altres activitats especificades de confecció i cura de la roba
- 34 JARDINERIA I CURA D'ANIMALS**
  - 340 Activitats no especificades de jardineria i cura d'animals
  - 341 Jardineria
  - 342 Cura d'animals domèstics
  - 343 Cura de mascotes
  - 344 Passejar el gos
  - 349 Altres activitats especificades de jardineria i cura d'animals
- 35 CONSTRUCCIÓ I REPARACIONS**
  - 350 Activitats de construcció i reparacions no especificades
  - 352 Reparacions de l'habitatge
  - 353 Fabricació, reparació i manteniment de l'equipament de la llar
  - 354 Manteniment de vehicles
  - 359 Altres activitats especificades de construcció i reparacions
- 36 COMPRES I SERVEIS**
  - 360 Compres i serveis no especificats
  - 361 Compres
  - 362 Serveis comercials i administratius
  - 369 Altres compres i serveis especificats
- 37 GESTIONS DE LA LLAR**
  - 371 Gestions de la llar
    - 3711 Gestions de la llar per Internet
    - 3712 Altres gestions de la llar
- 38 CURA DE NENS**
  - 380 Cura de nens no especificada
  - 381 Cura física i vigilància de nens
  - 382 Ensenyar els nens
  - 383 Llegir, jugar, parlar o conversar amb els nens
  - 384 Acompanyar els nens
  - 389 Altra cura als nens especificades
- 39 AJUDA A ADULTS MEMBRES DE LA LLAR**
  - 391 Ajuda a adults membres de la llar

ACTIVITAT 4: TREBALL VOLUNTARI I REUNIONS

- 42 AJUDES INFORMALS A ALTRES LLARS**
  - 420 Ajudes informals no especificades
  - 421 Ajudes en les activitats culinàries
  - 422 Ajudes en el manteniment de la llar

- 423 Ajudes en la jardineria i la cura d'animals
- 424 Ajudes en la construcció i les reparacions
- 425 Ajudes en les compres i els serveis
- 426 Ajudes en el treball i en l'agricultura
- 427 Ajudes en la cura de nens
- 428 Ajudes a adults d'altres llars
- 429 Ajudes informals especificades

ACTIVITAT 9: TRAJECTES I ÚS DEL TEMPS NO ESPECIFICAT

- 931 Trajectes a causa de la cura de la llar
- 936 Trajectes a causa de les compres i els serveis
- 938 Trajectes a causa de la cura de nens
- 939 Trajectes a causa de la cura d'adults membres de la llar
- 942 Trajectes a causa d'ajudes informals a altres llars

Font: EUT 2002-2003

Annex II

Correspondència entre els productes COICOP i el consum intermedi (CI), consum de capital fix domèstic (CK) i consum final (CF)

Productes COICOP	CI	CK	CF
GRUP 01 ALIMENTS I BEGUES NO ALCOHÒLIQUES			
01.1 Productes alimentaris			
01.1.1 Pa i cereals	T		
01.1.2 Carn	T		
01.1.3 Peix	T		
01.1.4 Llet, formatge i ous	T		
01.1.5 Olis i greixos	T		
01.1.6 Fruïtes	T		
01.1.7 Hortalisses, incloent-hi les patates i altres tubercles	T		
01.1.8 Sucre, confitures, mel, xocolata i confiteria			
01181 Sucre	T		
01182 Confitura, mermelada i mel	T		
01183 Xocolata de barra o de rajola			T
01184 Confiteria			T
01185 Gelats			T
01186 Altres productes a base de sucre	T		
01.1.9 Productes alimentaris no compresos anteriorment	T		
01.2 Begudes no alcohòliques			
01.2.1 Cafè, te i cacau	T		
01.2.2 Aigües minerals, begudes gasoses i sucres			T
GRUP 02 BEGUES ALCOHÒLIQUES, TABAC I NARCÒTICS			
02.1 Begudes alcohòliques			
02.1.1 Espirituosos i licors			T
02.1.2 Vins			T
02.1.3 Cervesa			T
02.2 Tabac			
02.2.1 Tabac			T
02.3 Narcòtics			
02.3.1 Narcòtics			T

Productes COICOP	CI	CK	CF
GRUP 03 ARTICLES DE VESTIR I CALÇAT			
03.1 Articles de vestir			
03.1.1 Teles	T		
03.1.2 Peces de vestir			T
03.1.3 Altres articles i accessoris de vestir			
03131 Altres articles i accessoris de vestir			
— Articles de merceria	T		
— Altres articles, complements i accessoris de vestir			T
03.1.4 Reparació i lloguer de roba			T
03.2 Calçat			
03.2.1 Sabates i altres tipus de calçat			T
03.2.2 Reparació i lloguer de calçat			T
GRUP 04 HABITATGE, AIGUA, ELECTRICITAT, GAS I ALTRES COMBUSTIBLES			
04.1 Lloguers reals			
04.1.1 Lloguers reals	P		
04.1.2 Lloguer o relloguer (habitatge secundari)	P		
04.1.3 Altres lloguers	P		
04.2 Lloguers imputats i IBI (habitatge principal)			
04.2.1 Lloguers imputats a l'habitatge de propietat i IBI (habitatge principal)	P		
04.2.2 Altres lloguers imputats	P		
04.3 Despeses corrents de manteniment i reparació de l'habitatge			
04.3.1 Materials per al manteniment i les reparacions corrents de l'habitatge quan la reparació la fa la mateixa llar	P		
04.3.2 Serveis de manteniment i reparacions corrents de l'habitatge	P		
04.3.3 Materials per a inversió (grans reformes de l'habitatge)			P
04.3.4 Serveis per a inversió (grans reformes de l'habitatge)			P
04.3.5 Materials per a consum intermedi de l'habitatge	P		
04.3.6 Serveis per a consum intermedi de l'habitatge	P		
04.4 Altres serveis relacionats amb l'habitatge			
04.4.1 Serveis de recollida d'escombraries	P		
04.4.2 Serveis de clavegueram	P		
04.4.3 Distribució de l'aigua	P		
04.4.4 Altres serveis relatius a l'habitatge no inclosos anteriorment	P		
04.5 Electricitat, gas i altres combustibles			
04.5.1 Electricitat	P		
04.5.2 Gas	P		

Productes COICOP	CI	CK	CF
04.5.3 Combustibles líquids	P		
04.5.4 Combustibles sòlids	P		
04.5.5 Gel	P		
04.7.1 IBI habitatge secundari	P		

GRUP 05 MOBILIARI, EQUIPAMENT DE LA LLAR I DESPESES CORRENTS DE CONSERVACIÓ DE L'HABITATGE

05.1 Mobles, articles de mobiliari, catifes i altres revestiments de terra i les reparacions

05.1.1 Mobles i articles de mobiliari		P	
05.1.2 Catifes i altres revestiments de terra		P	
05.1.3 Reparació de mobles, articles de mobiliari i revestiments de terra	P		

05.2 Articles tèxtils per a la llar i les reparacions

05.2.1 Articles tèxtils per a la llar i les reparacions	P	P	
---	---	---	--

05.3 Aparells de calefacció i de cuina, refrigeradors, rentadores i altres grans electrodomèstics, accessoris i les reparacions

05.3.1 Grans electrodomèstics elèctrics o no			
05311 Frigorífics, congeladors i frigorífics congeladors		T	
05312 Rentadores, assecadores, màquines de planxar i rentavaixelles		T	
05313 Cuines, forns i microones		T	
05314 Aparells de calefacció i d'aire condicionat		P	
05315 Aparells de neteja		T	
05316 Màquines de cosir i de tricotar		T	
05317 Altres grans aparells de la llar		P	
05.3.2 Petis aparells electrodomèstics		T	
05.3.3 Reparacions i accessoris de tots els aparells de la llar	T		

05.4 Cristalleria, vaixel·la i estris per a la llar, i les reparacions

05.4.1 Cristalleria, vaixel·la i estris per a la llar, i les reparacions			
05411 Cristalleria i vaixel·la		T	
05412 Coberteria		T	
05413 Estris de cuina i parament domèstic, no elèctrics, de qualsevol material i altres articles per a la llar		T	
05414 Reparació i accessoris de cristalleria, vaixel·les i estris per a la llar	T		

05.5 Eines per a la llar i el jardí

05.5.1 Eines grans elèctriques i les reparacions		T	
05.5.2 Eines petites i accessoris diversos i les reparacions		T	

Productes COICOP	CI	CK	CF
05.6 Béns i serveis per al manteniment corrent de la llar			
05.6.1 Articles no durables per a la llar	T		
05.6.2 Serveis domèstics i altres serveis per a l'habitatge			T
GRUP 06 SALUT			
06.1 Medicaments i altres productes farmacèutics, aparells i material terapèutic			
06.1.1 Productes, aparells i equips mèdics			T
06.2 Serveis mèdics i paramèdics extrahospitalaris			
06.2.1 Serveis mèdics			T
06.2.2 Serveis de dentistes			T
06.2.3 Serveis paramèdics no hospitalaris			T
06.3 Serveis hospitalaris			
06.3.1 Serveis hospitalaris			T
GRUP 07 TRANSPORTS			
07.1. Compra de vehicles			
07.1.1 Automòbils		P	
07.1.2 Motos		P	
07.1.3 Bicicletes		P	
07.2 Utilització de vehicles personals			
07.2.1 Compra de peces de recanvi i accessoris de vehicles personals per a reparacions realitzades pels membres de la llar	P		
07.2.2 Carburants i lubricants	P		
07.2.3 Manteniment i reparacions	P		
07.2.4 Altres serveis relatius als vehicles personals	P		
07.3 Servei de transport			
07.3.1 Transports per ferrocarril (tren, metro, tramvia, etc., urbà, interurbà i de llarga distància)	P		
07.3.2 Transports per carretera (local i de llarga distància)	P		
07.3.3 Transport aeri			T
07.3.4 Transport de viatgers per mar i vies navegables interiors			T
07.3.5 Altres serveis de transport			T
GRUP 08 COMUNICACIONS			
08.1 Comunicacions			
08.1.1 Serveis postals	P		
08.1.2 Equips de telèfon i fax		P	
08.1.3 Serveis de telèfon, telègraf i fax	P		

Productes COICOP	CI	CK	CF
GRUP 09 OCI, ESPECTACLES I CULTURA			
09.1 Equips i accessoris audiovisuals, fotogràfics i de tractament d'informació, incloent-hi les reparacions			
09.1.1 Aparells receptors, registradors i reproductors de so i de la imatge			T
09.1.2 Equip fotogràfic i cinematogràfic, instruments òptics			T
09.1.3 Material de tractament de la informació		P	
09.1.4 Suport per al registre d'imatge i de so			T
09.1.5 Reparació d'equips i accessoris audiovisuals, fotogràfics i de processament de la informació			T
09.2 Altres béns durables importants per a l'oci i la cultura			
09.2.1 Altres béns durables importants per a l'oci i la cultura			T
09.2.2 Reparació d'altres béns durables importants per a l'oci i la cultura			T
09.3 Altres articles i equipament recreatiu; flors, jardineria i mascotes			
09.3.1 Jocs, joguines i aficions, equipament per a esport i entreteniment a l'aire lliure			T
09.3.2 Jardineria i flors			T
09.3.3 Animals domèstics			T
09.4 Serveis recreatius i culturals			
09.4.1 Serveis recreatius i esportius			T
09.4.2 Serveis culturals			T
09.4.3 Jocs d'atzar			T
09.5 Premsa, llibreria i papereria			
09.5.1 Llibres			T
09.5.2 Premsa			T
09.5.3 Impresos diversos		P	
09.5.4 Materials de papereria i pintura		P	
09.6 Vacances, tot inclòs			
09.6.1 Vacances, tot inclòs			T
GRUP 10 ENSENYAMENT			
10.1 Serveis d'ensenyament			
10.1.1 Educació infantil, educació preescolar i educació primària			T
10.1.2 Ensenyament secundari			T
10.1.3 Ensenyament superior			T
10.1.4 Ensenyament no definit pel grau			T

Productes COICOP	CI	CK	CF
GRUP 11 HOTELS, CAFÈS I RESTAURANTS			
11.1 Restaurants i àpats fora de la llar			
11.1.1 Restaurants i cafès			T
11.1.2 Cantines i menjadors			T
11.2 Serveis d'allotjament			
11.2.1 Serveis d'allotjament			T
GRUP 12 ALTRES BÉNS I SERVEIS			
12.1 Cura personal			
12.1.1 Perruqueria i estètica personal			T
12.1.2 Aparells, articles i productes per a la cura personal (*)	P		
12.1.3 Altres serveis per a la cura personal			T
12.2 Efectes personals no declarats anteriorment			
12.2.1 Joieria, bijuteria i rellotgeria			T
12.2.2 Altres efectes personals			T
12.3 Protecció social			
12.3.1 Serveis de protecció social			
12311 Serveis de protecció social			T
12312 Escoles bressol i llars d'infants			T
12.4 Serveis d'assegurança			
12.4.1 Assegurances de vida			T
12.4.2 Assegurances lligades a l'habitatge	P		
12.4.3 Assegurances lligades a la sanitat. Assegurances de malaltia i d'accident			T
12.4.4 Assegurances lligades al transport	P		
12.4.5 Altres assegurances			T
12.4.6 Assegurança d'enterrament			T
12.5 Serveis financers no declarats en una altra part			
12.5.1 Serveis financers no declarats en una altra part	P		
12.6 Altres serveis no declarats anteriorment			
12.6.1 Altres serveis no declarats anteriorment			T
12.8 Remeses a membres de la llar no residents a l'habitatge			
12.8.1 Remeses a membres de la llar no residents a l'habitatge			T

Font: Elaboració pròpia a partir de l'EUROSTAT (2003)

CI: Consum intermedi

CK: Consum de capital fix

CF: Consum final

T: Assignació total de la despesa

P: Assignació parcial de la despesa

* La despesa que es realitza en la categoria 12.1.2 s'imputa parcialment a consum intermedi de la producció domèstica en proporció amb el temps dedicat a tenir cura d'altres persones.

Annex III

Comptes de la producció domèstica com una part de l'economia estesa. Catalunya. 2001

		MEUR		
		Total economia estesa	Producció domèstica no-SEC	Total economia SEC
COMPTE DE PRODUCCIÓ				
Recursos		355.329,0	73.850,4	281.478,6
P.1	Producció	343.460,8	73.850,4	269.610,4
D21-D31	Impostos nets sobre productes	11.868,2	0,0	11.868,2
Usos		355.329,0	73.850,4	281.478,6
P.2	Consum intermedi	165.147,5	19.377,8	145.769,7
B.1b	Valor afegit brut / Producte interior brut	190.181,5	54.472,7	135.708,9
COMPTE D'EXPLOTACIÓ				
Recursos		190.181,5	54.472,7	135.708,9
B.1b	Valor afegit brut / Producte interior brut	190.181,5	54.472,7	135.708,9
Usos		190.181,5	54.472,7	135.708,9
D.1	Remuneració del personal assalariat	120.294,0	54.243,0	66.051,0
B.2b	Excedent brut d'explotació	57.163,1	229,7	56.933,5
D.2-D.3	Impostos sobre la producció i importacions	12.724,4	0,0	12.724,4

Font: IDESCAT 2007

Comptes satèl·lit de producció domèstica per funcions. Catalunya. 2001

Compte de producció i d'explotació per funcions

		MEUR				Total
		Proporcionar habitatge	Proporcionar nutrició	Proporcionar vestit	Proporcionar cura	
P.1	Producció	18.147,0	35.504,5	4.654,4	15.544,5	73.850,4
P.2	Consum intermedi	5.183,6	13.442,1	181,7	570,3	19.377,8
B.1b	Valor Afegit Brut	12.963,4	22.062,4	4.472,7	14.974,2	54.472,7
D	Impostos nets sobre la producció	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
D.1	Remuneració del personal assalariat	12.903,2	21.953,80	4.445,9	14.940,2	54.243,0
B.2b	Consum de capital fix	60,3	108,62	26,8	34,04	229,7

Font: IDESCAT 2007

